

MAHİR İZ'İN HAYATI, ESERLERİ VE MUALLİMLİĞİ

Ertuğrul Gündoğdu

17 11 09 103

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şahin Çetin

İstanbul

T. C. Maltepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ERTUĞRUL GÜNDOĞDU'nun "Mahir İz'in Hayatı, Eserleri ve Muallimliği " başlıklı tezi 23.07.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans/~~Doktora~~ tezi oy birliğiyle/~~oy çokluğu~~yla, başarılı/~~başarısız~~ olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) Dr. Öğr. Üyesi Şahin ÇETİN (Danışman) Maltepe Üniversitesi	
Üye Prof. Dr. Mustafa Gündüz Yıldız Teknik Üniversitesi	
Üye Dr. Öğr. Üyesi Sevim AŞIROĞLU Maltepe Üniversitesi	

Prof. Dr. Ahu TUNÇEL ÖNKAL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

 maltepe üniversitesi	ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI	Doküman No	FR-178
		İlk Yayın Tarihi	01.03.2018
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa	İv / 95

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	01.03.2018	İlk yayın.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

23 / 07 / 2019

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmamın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığımı beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Ertuğrul Gündoğdu

TEŞEKKÜR

Evlatları olmaktan şeref duyduğum kıymetli anneme ve babama, katkıları için eşime, duruşu ve gayretleriyle şahsıma örnek olan Sayın Prof. Dr. Semahat Yüksel Hocama, tezimin bilimsel esaslara oturtulmasında her zaman yanımda olan tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Şahin Çetin'e, tez sürecinde görüşmeyi büyük bir memnuniyetle kabul ederek çalışmamı zenginleştiren Sayın Dr. Emin Işık'a, Sayın Prof. Dr. Yaşar Fersahoğlu'na, Sayın Prof. Dr. Mustafa Uzun'a, Sayın Kültür Tarihçisi Dursun Gürlek'e, Sayın Emekli Edebiyat Öğretmeni Nihat Çeçen'e teşekkür ediyorum.

Ertuğrul Gündoğdu
Temmuz, 2019

ÖZ

MAHİR İZ'İN HAYATI, ESERLERİ VE MUALLİMLİĞİ

Ertuğrul Gündoğdu
Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şahin Çetin
Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019

Bu araştırmanın amacı; Mahir İz şahsiyetini ve eserlerinin önemini belirtmek, Mahir İz'i dönemin eğitim uygulamalarından hareketle farklı kılan öğretmen davranışlarını ve onun günümüz öğretmenlerine hangi özellikleriyle rol model olabileceğini ortaya koymaktır. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmada veriler belgesel tarama ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Mahir İz' in İSAM (İslâm Araştırmaları Merkezi)' da bulunan sohbetlerine ait 16 saatlik ses kayıtları dinlenilerek notlar alınmıştır. Mahir İz'in vefatıyla ilgili gazetede çıkan haberlere Beyazıt Devlet Kütüphanesi arşivi taranarak ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen sorular ile Mahir İz' in öğrencilerinden Emin Işık, Yaşar Fersahoğlu, Mustafa Uzun ve Nihat Çeçen ile Mahir İz'in öğrencisi olmamış ancak onunla tanışmış Dursun Gürlek ile Mahir İz konulu görüşme yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler alt başlık haline getirilerek çözümlenmiştir. Mahir İz günümüz öğretmenlerine; kadim medeniyetin öğretmene yüklediği derin mananın farkında olup mesuliyet hissiyle hareket etmesiyle, mesleğini haz duyarak yapmasıyla, öğrencilerindeki yeteneği keşfedip onları doğru şekilde yönlendirebilmesiyle, öğrencilerine güvenmesi ve onlara özgüven aşılmasıyla örnek olabilecek bir öğretmendir.

Anahtar Kelimeler: Mahir İz, Şahsiyet, Öğretmen Davranışları, Rol Model.

ABSTRACT

MAHIR İZ'S LIFE, STUDIES AND TEACHING

Ertuğrul Gündoğdu

Master Thesis

Department of Educational Sciences

Management in Education and Auditing Programme

Advisor: Asst. Prof. Şahin Çetin

Maltepe University Social Sciences Institute Graduate School, 2019

The aim of this research is to specify the importance of personality and studies and to put forward the teacher behaviours of Mahir İz that make him different and to be role model which features for teachers with reference to the education practices of the term. The research is scanning model. The data has been collected via using of documentary scanning and semi-structured interview. The notes have been taken by listening 16 hourly's sound recording of Mahir İz's conversation in İSAM (Islamic Research Center). The news about the death of Mahir İz in newspaper has been reached via scanning of the archive of Beyazıt State Library. The interview has been made by the researcher's reformed questions about the themed of Mahir İz with. The students of Mahir İz; Emin Işık, Yaşar Fersahoğlu, Mustafa Uzun and Nihat Çeçen and not being student but acquainted with Dursun Gürlek. Mahir İz is a specimen teacher because he is aware of the profound meaning attribution by our ancient civilization to today's teachers, act with responsibility, making his occupation feeling pleasure, discover the ability of students and guide them correctly, trust and instill self-confidence to his students.

Keywords: Mahir İz, Personality, Teacher Behaviours, Role Model.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	İİ
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI.....	İİİ
TEŞEKKÜR.....	İV
ÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	Vİİ
TABLolar LİSTESİ.....	İX
KISALTMALAR.....	X
ÖZGEÇMİŞ.....	Xİ
BÖLÜM 1. GİRİŞ.....	1
1.1. Mahir İz'in Hayatı.....	3
1.1.1. Ailesi.....	3
1.1.2. Eğitim Hayatı.....	4
1.1.3. Çalışma Hayatı.....	6
1.1.4. Şahsiyeti.....	8
1.1.5. Vefatı ve Vasiyetnamesi.....	11
1.2. Eserleri.....	12
1.2.1. Adanalı Hayret Hayatı ve Eseri.....	13
1.2.2. Tasavvuf.....	13
1.2.3. Kısas- ı Enbiyâ.....	14
1.2.4. Din ve Cemiyet.....	15
1.2.5. Yılların İzi.....	16
1.2.6. Peygamber Efendimiz.....	17
1.2.7. Üstadım Mehmed Âkif.....	17
1.3. Dönemin Eğitim Uygulamalarına Genel Bir Bakış.....	19
1.4. Problem.....	25
1.5. Amaç.....	26
1.6. Önem.....	26
1.7. Varsayımlar.....	27
1.8. Sınırlıklar.....	27
1.9. Tanımlar.....	27
BÖLÜM 2. YÖNTEM.....	28
2.1. Araştırma Modeli.....	28

2.2. Veriler ve Toplanması.....	28
2.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	30
BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	32
3.1. Muallimliği.....	32
3.2. Mesleki Bilgi.....	37
3.2.1. Bilgi Birikimi.....	37
3.2.2. Güçlü Bir Hafızaya Sahip Olma.....	38
3.3. Mesleki Beceri	39
3.3.1. Soru Sorulmasını İsteme.....	39
3.3.2. Yaparak- Yaşayarak Öğrenme	40
3.3.3. Dersi Zengin Arka Planla İlişkilendirme.....	41
3.3.4. Meseleleri Detaylı Araştırma	47
3.3.5. Farklı Öğrenme Ortamları Oluşturma	48
3.3.6. Öğrenciyi Keşfetme.....	51
3.3.7. Öğrenciye Cesaret Verme.....	53
3.3.8. Ödül- Ceza Uygulaması	55
3.3.9. Değerlendirme	56
3.4. Tutum ve Değerler	57
3.4.1. Merhametli Olma.....	57
3.4.2. İnsan Haklarını Gözetme.....	59
3.4.3. Mesleğini Severek ve İsteyerek Yapma	60
3.4.4. Tevazu Sahibi Olma	62
3.4.5. Kişisel ve Meslekî Yönünden Kendisini Geliştirme	64
3.4.6. Mazeretlere Sığınmama.....	65
3.4.7. Türkçeyi Kurallarına Uygun ve Etkili Biçimde Kullanma.....	66
3.4.8. Her Öğrenciye İnsan ve Birey Olarak Değer Verme.....	68
3.4.9. Etkili İletişim Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaya Özen Gösterme.....	70
3.4.10. Okulun Gelişimine Yönelik Faaliyetlere Aktif Olarak Katılma.....	71
BÖLÜM 4. SONUÇ	73
4.1. Özet	73
4.2. Yargı.....	74
4.3. Öneriler	78
EKLER.....	79
KAYNAKÇA.....	85

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Meb Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri.....	33
Tablo 2: Meb Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri.....	34
Tablo 3: Meb Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri.....	36

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devleti
İDP	: İslamcı Dergiler Projesi
İGEDER	: İstanbul Gönüllü Eğitimciler Derneği
İSAM	: İslâm Araştırmaları Merkezi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
ÖNDER	: İmam Hatip Okulları Mezunları ve Mensupları Derneği
S.A.S.	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
TDK	: Türk Dil Kurumu
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi

ÖZGEÇMİŞ

Ertuğrul Gündoğdu

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim

Derece	Yıl	Üniversite, Enstitü, Anabilim/ Anasanat Dalı
Y. Ls.	2019	Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Ls.	2011	Muş Alparslan Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı
Lise	2005	Terme/ Evcil Lisesi

İş

Yıl	Görev
2014- ...	Türkçe Öğretmeni. Sultanbeyli Cahit Zarifoğlu İmam Hatip Ortaokulu

Alınan Burs ve Ödüller

Yıl	Burs/ Ödül
2018	Sultanbeyli Kaymakamlığı Başarı Belgesi

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve yılı	: Terme, 1989	Cinsiyeti: Erkek
Yabancı Dil	: İngilizce (orta)	
Gsm/ e- posta	: 0541 387 21 91/ ertugrul55@hotmail.com	

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Toplumun geçmişinde öğreticiye-muallime gösterilen saygının çarpıcı örneklerinin olduğu kaynaklardan öğrenilmektedir. Fatih, hocası ile camide bile karşılaşsa ayağa kalkmıştır. Büyük mutasavvıf Molla Cami atına binerken, âlim hükümdar Hüseyin Baykara atının yularını ve onun şair veziri Ali Şir Nevai de üzengisini tutmuştur (Topçu, 2016a). Mısır'ın fethinden dönen Yavuz Selim'in yolda, ulemanın atının ayağından sıçrayan çamuru şeref sayarak kendi tabutuna örtülmesi vasiyetiyle kaftanını çıkarmıştır (Topçu, 2016b). Gazi Mustafa Kemâl Atatürk” Öğretmenler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır” demiştir. Yukarıda somut örnekleriyle verilmek istendiği gibi medeniyetimiz öğrenmeye ve öğretmene büyük bir kıymet vermiş, öğretmenliği “Peygamber mesleği” olarak nitelendirmiştir. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s.) muallim olduklarını buyurmuşlardır (Kandemir, 2018).

Yahya Kemal, “*kökü mazide olan ati*” diyerek eskimeyen geçmiş ile bugünün terkiğini vurgular (Beyatlı, 2017). Geçmiş dönemlerde öğretmenlik yapmış ve gemici feneri gibi karanlık, güç durumlarda yol gösterici olmuş kişilerin öğretmenlik yönlerinin ortaya konulması, görevdeki öğretmenlerin bakış açılarını zenginleştirmelerine yardımcı olabilir. Bu bakış açısından hareketle Halide Edip Adıvar (1882-1964), Reşat Nuri Güntekin (1889-1956), Mehmet Fuat Köprülü (1890-1966), Halit Fahri Ozansoy (1891-1971), Mahir İz (1895-1974), Hasan Âli Yücel (1897- 1961), Faruk Nafiz Çamlıbel (1898-1973), Halide Nusret Zorlutuna (1901-1984), Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962), Orhan Şaik Gökyay (1902-1994), Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983), Arif Nihat Asya (1904-1975), Rıfat Ilgaz (1911-1993), Behçet Necatigil (1916-1979), Orhan Okay (1931- 2017) gibi isimler bugün de çeşitli vesilelerle anılmakta, eğitimci yönleri konuşulmaktadır. Bu öğretmenlerin, öğretmen davranışları ve öğrencileri üzerindeki etkilerinin araştırılması önem arz etmektedir. Yukarıda adı geçen, örnek öğretmenlerden biri de Mahir İz'dir.

Mahir İz, siyasi, sosyal, ekonomik ve ilmi sıkıntılarının yaşandığı bir dönemde dahi öğretmenin neler yapabileceğinin somut olarak anlaşılması açısından önemli ve araştırmaya değerdir. Mahir İz'in yaşadığı dönem (1895-1974) , Balkan Savaşları, 1. Dünya Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması, Cumhuriyet'in kurulması gibi çok

ciddi siyasi, sosyal, ilmi ve fikri yönden yıkılış ve yeni oluşumların yaşandığı bir dönemdir (Kara, 2002) .

Örnek kişilikler arasında sayılan Mahir İz için “öğretmen, şair, yazar ve fikir adamı” gibi özellikler sayıldıktan sonra, Osmanlı eğitim ve medeniyetinin son temsilcilerinden, sohbet kültürünün mümtaz bir örneği, çok yönlü kültür ve şehir insanı, açıklaması eklenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015) .

Mahir İz’in öğrencilerinden Mustafa Uzun, Yıldırım (2017)’da genel bir değerlendirmede bulunur:

Rahmetli Hocamız ayrıca din ve vatan uğrunda şehadet dahil her şeyi göze alacak nesiller yetiştirmeye son nefesine kadar emek vermiştir. Mahir Hoca iyi bir muallimdi, medeniydi. Tam bir Osmanlı beyefendisi idi. İyi hocalardan sağlam bir eğitim alırken şiir de yazmaya başladı. O; Muallim Naci, Muallim Cevdet ve Muallim Kilisli Rifat gibi büyük muallimler neslindedir. Derin bilgisi vardı. Hocamız bildiğini iyi bilen ve onlar için ne yapılması gerektiğini kavrayan, bütün öğrencilerine iyi insan, iyi Müslüman, ahlaklı birer kişi olmalarını tavsiye eden ve bunun da en iyi örneğini kendi şahsıyla gösteren bir isimdir (s.67).

Yıldırım (2017) tarafından aktarıldığına göre Mahmut Kaya ise Mahir İz ’in farkını şöyle ifade eder:

Mahir İz Hoca, bir insanda kabiliyet, yetenek gördüğünde elinden tutar, onu yönlendirirdi. Biz eski hocalarımızdan bunları görmedik. Okuyoruz, kitapları deviriyoruz, aradan yıllar geçiyor. Geleceğimize ait, Türkiye’nin geleceğine ait, İslam Dünyası’nın geleceğine ait bize hiçbir kelime söyleyen olmadı. “Çalışın oğlum çalışın”; iyi de bunu bize ninem de söylüyor. Nasıl bir yöntem kullanacak ve nasıl bir yol takip edeceğiz? İşte Mahir Bey bize bunu öğretti (s.68).

Mahir İz, öğrencileri üzerinde izler bırakmış çok yönlü bir öğretmendir. Öğretmenliğinin yanı sıra seçkin bir sohbet ve cemiyet adamıdır. Zor zamanlarda dahi mazeretlere sığınmayıp ve kimseden karşılık beklemeden öğrencilerine faydalı olma yolunu seçen Mahir İz, şikâyet etmeden işine yoğunlaşmıştır. Bu yönleriyle Mahir İz’ in öğretmenlik hayatında günümüz öğretmenlerini motive edici, öğretmenlere mesleğin etki gücünü görmelerini sağlayıcı örnekler bulunduğu düşünülmektedir. Mahir İz hakkında *Tohum* dergisi *Mahir İz Özel Sayısı (1975)* basılmıştır. İlgili dergideki makalelerde hocaya ait hatıralar ve değerlendirmeler yer almaktadır. Mahir İz ile ilgili iki kitap ve iki yüksek lisans tezi mevcuttur. İlgili kitaplarda (Özdamar, 2017; Uzun, 2017) hocanın öğretmenlik yönü bütünlük arz edecek şekilde sunulmamıştır. Yüksek lisans tez çalışmalarında (Işık,2003; Topçuoğlu,2005) ise; Mahir İz ’in hayatına,

eserlerine değinildikten sonra onun tasavvufi yönü işlenmiştir. İlgili araştırmaların konusu gereği Mahir İz'in öğretmenlik yönü aydınlatılmamıştır. Görülebilir ki Mahir İz'in öğretmenlik yönünü bütün cepheleriyle ele alan bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Yapılan çalışmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı beklenmektedir. Bu çalışmada Mahir İz; hayatı, eserleri ve muallimliği üçgeninde ele alınmıştır.

1.1. Mahir İz'in Hayatı

Bu bölümün hazırlanmasında Mahir İz'in *Yılların İzi* adlı hatırat eseri esas alınmıştır. Ancak yazar, eserinde yaşamına dair kimi tarihleri net olarak belirtmemiştir. Bu nedenle Özdamar (2017)'da Ertuğrul Düzdağ tarafından oluşturulan Mahir İz kronolojisinden yararlanılmıştır.

1.1.1. Ailesi

Asıl adı Abdullah Mahir İz'dir. 28 Ocak 1895 tarihinde Beykoz'da Abraham Paşa Korusuna bitişik evde dünyaya gelmiştir. Külahizadeler olarak tanınmış ve ilmiye sınıfından bir aileye mensuptur. Babası Seyyîd İsmail Abdülhalîm Efendi'dir. Dedesi Mekke kadılığı görevindeyken vefat eden Seyyid Mehmet Servet Efendi'dir. Mehmet Servet Efendi, Sadreyn Müsteşarı (Şeyhulislam Kapısı Anadolu ve Rumeli Kazaskerleri Müsteşarı) olarak da görev yapmıştır. Dedesinin babası ilmiyeden Külahizade Tahir Efendi'dir. Mahir İz'in annesi ise kadı ve şeyhülislâmlar yetiştirmiş "Erzurumi Çelebizade" ailesindedir. Annesinin babası (dedesi) Bağdat mollası İbrahim Rüşdi Efendi'dir. Dayısı Şeyhülislâm Hüseyin Hüsnü Efendi'dir. Erzurum kadısı ve milletvekili olan Raif Efendi eniştesi olmaktadır (Uzun, 2017).

Mahir İz'in babası Abdülhalîm Efendi; Midilli, Balıkesir, Ankara, Medine-i Münevvere gibi farklı yerlerde kadılık yapmış biridir. İlim sahipleriyle birlikte olmayı seven Abdülhalîm Efendi, haftanın belli günlerinde evine gelen hocalarla ilmi sohbetler yapmıştır. Abdülhalîm Efendi, görevi dolayısıyla gittiği şehirlerdeki âlimlerle tanışmış, onlarla çeşitli eserleri okuyup müzakere etmiştir. Abdülhalîm Efendi'nin yemeğe, suya,

nadir kitaplara, halıya ve ince ev eşyasına merakı vardır. Midilli kadılığı döneminde Midilli'nin suyu kireçli olduğundan İstanbul'dan Midilli'ye damacanelerle karakulak suyu getirtmiştir (İz, 2015).

Abdülhalîm Efendi'nin dokuz çocuğu olmuştur. Üçü küçük yaşta vefat etmiştir. Kalan altısı ise: Bihin, Mahir, Servet, Abdülmennan, Güzin ve Fahir'dir. Mahir İz'e göre ablası Bihin Hanım, İstanbul hanımefendilerinin çok mümtaz bir örneğidir. Kardeşi Servet Bey, İstanbul Veteriner Müdürlüğü'nden emekli olmuştur. Kardeşi Abdülmennan Bey, kadastro mektebinde okumuş ve uzun süre Bakırköy Kadaströ Müdürlüğü yapmıştır. Kardeşi Fahir İz ise Türk edebiyatı tarihi profesörüdür (İz, 2015).

Mahir İz, Halıcioğlu Askeri Lisesi'nde görev yaparken okulun İngilizce öğretmeni Şair Muhyiddin Raif Bey'le tanışmıştır. Mahir İz'in divan şiirine olan yatkınlığı sebebiyle ikili arasında bir bağ olmuştur. Edremit Orta Mektebi'nde müdür olduğu dönemde Muhyiddin Raif Bey'in kızı Mihrinur Hanımla evlenmiş ve bir kızı olmuştur (İz, 2015).

1.1.2. Eğitim Hayatı

Mahir İz'in eğitim hayatı babasının görevi dolayısıyla gitmek zorunda kaldığı farklı okul ve şehirlerde geçmiştir. Babası Abdülhalîm Efendi'nin Midilli kadılığı döneminde sekiz yaşında olan Mahir İz, Midilli'de mahalle mektebine başlamıştır. Midilli adasındaki görev süresi dolup İstanbul'a dönünce Fatih Rüştüyesine devam etmiştir. Abdülhalîm Efendi'nin Balıkesir kadılığı için İstanbul'dan ayrılan ailenin yanında Mahir İz'in eğitimi için özel olarak tutulan Saraybosnalı Hacı Mahmut Neci Efendi de vardır. Mahir İz, hocasından *Tuhfe-i Vehbi*'yi ezberlemiş ve ilk feyzinin bu çalışma olduğunu söylemiştir. Ailesiyle Balıkesir'den ayrılp İstanbul'a döndüğünde on yaşında olan Mahir İz, Eğrikapı Rüştüyesi'ne devam etmiştir (Uzun, 2017).

Mahir İz, on üç yaşındayken Abdülhalîm Efendi Medine-i Münevvere kadısı olarak görevlendirilmiştir. Aile Medine'ye giderken Saraybosnalı Hacı Mahmut Neci Efendi de yanlarında gitmiştir. Medine'de Rüştüye Mektebi'ne yazılan Mahir İz, altı ay içerisinde Arapça konuşmaya başlamıştır. Farsça öğretmeni Dağıstanlı İsa Ruhî

Efendi'den Sadi Şirâzî'nin *Gülistân* adlı eserini okumuştur. Gündüzleri Rüştîye Mektebi'ne giden Mahir İz, okuldan dönünce hocası Mahmut Efendi'yle birlikte Menâhan meydanındaki kahvehanelere gitmiş, hocası nargilesini içip kendisi de çayını yudumlarırken akşamdan not alıp hazırladığı hususları hocasına sormuştur. Burada temas edilmesi gereken bir husus da Mahir İz'in not alma yöntemidir: Mahir İz, yatağının başucuna bir kâğıt kalem alıp uykusu gelinceye kadar aklına gelenleri not almaktadır. Bir gece uykusu kaçmış ve tam on dört mesele hakkında not almıştır. Hocasıyla yaptığı oturma akşam namazına kadar yaklaşık bir buçuk saat sürmüştür. Akşam namazını Harem-i Şerif'te kılıp eve dönünce hem dinlenmiş hem de okul derslerini yapmıştır. Yatsı namazını da hocasıyla Harem-i Şerif'te kılıp geldikten sonra da Arapçaya çalışmıştır (İz, 2015).

Mahir İz, Mahmut Neci Efendi'den *Sarf- Nahiv*, fıkıhta *Merâk'il- Felah*'ı okumuştur. Akaiden *Bed'ül- emâli*'yi ezberlemiştir. Geceleri ise *Câmi'üs- Sagîr* ve *Kıraat'üt- tâlibi al'el-üstad* eserlerini Mahir İz okuyup hocası dinlemek suretiyle bitirmiştir. Bunun yanında Mahir İz, babasının Haydarabat'tan formlar halinde getirtip Medine-i Münevvere 'de ciltlettiği *Kenzü'l- Ummâl*'ı gözden geçirmiştir (İz, 2015).

Mahir İz; yukarıda bahsedilen yoğun okumaların haricinde fıkıh usulü okumak istediğini belirtince Mahmut Neci Efendi, İz (2015)'de şunları söylemiştir:

Sen bu merak ve bu çalışmayla devam edersen on sekiz yaşına geldiğin zaman Fatih hocaları arasında 'müşâr'ün-bi'l-benân' olursun dedi. Bu tâbiri o zamana kadar hiç işitmemiştim. Parmakla gösterilirsin demekmiş. Hocam bana derdi ki "Sen, benim kırk yıllık emeğimi, bu suallerin sâyesinde on dokuz ayda topladın (s. 38).

Mahir İz, Medine'den İstanbul'a döndüklerinde Vefa İdadisi'ne yazılmış ve burada iki yıl okumuştur. Arapça dersine Kilisli Rıfat Bey girmiştir. Abdülhalîm Efendi Ankara kadısı olunca aile Ankara'ya taşınmıştır. Mahir İz, Ankara İdadisi'ne gitmiş ve 1916 yılında buradan mezun olmuştur (İz, 2015).

Mahir İz, liseyi bitirdikten sonra farklı tarihlerde üniversite tahsili yapmak için girişimlerde bulunmuştur. Eczacılık, kimya, hukuk fakültelerine birer yıl devam etmiş fakat eğitimini tamamlayamamıştır. Edebiyat fakültesinden *Adanalı Hayret'in Hayatı ve Şiirleri* isimli çalışmasıyla mezun olmuştur (Uzun, 2017).

Mahir İz'in yukarıda bahsedilen örgün eğitiminin yanı sıra Mehmet Akif Ersoy'la olan birliktelikleri onun eğitimi için önemlidir. Mahir İz, TBMM'de zabıt kâtabi olarak görev yaparken Mehmet Akif, Burdur Milletvekili sıfatıyla meclistedir. Bu sayede tanışan ikili, çeşitli okumalar yapmıştır: Sadî Şirâzî'nin *Bostan* adlı eserini, Muhammed İkbâl'in Mehmet Akif'e gönderdiği *Peyam-ı Meşrik* kitabını, tasavvufi bir eser olan *Şems-i Mağribi Divanı'nı* ve *Harabat'ı* okumuştur. Mehmet Akif, Mahir İz'e Fransızcasını ilerletmek için Alfonse Daudet'in *Değirmenden Mektuplar* kitabını tavsiye etmiş ve ikili bu eseri birlikte okumuşlardır (İz, 2015).

1.1.3. Çalışma Hayatı

Mahir İz, 1916 yılında Ankara İdadisi'ni bitirip aynı okulun ilk bölümünde Türkçe öğretmeni olarak görevlendirilmiştir. Böylece Mahir İz, çok heyecanlı ve neşeli geçtiğini söylediği öğretmenlik mesleğine adım atmıştır. Birinci Dünya Savaşı döneminde 5. Kolordu'nun tedarikatı harbiye şubesinde er olarak askerlik görevini yapmıştır. Askerlik dönüşü Ankara Sanat Okulu'nda tarih, Dârülhilâfe Medresesi'nde Türkçe öğretmeni olarak çalışmıştır (Koçu, 1974).

Sultani ve muallim mektebinde görev yapan öğretmenler TBMM'de tahrir heyetinde (yazı kurulu) görevlendirilmiştir. Mahir İz de 1. TBMM'de dört yıl boyunca zabıt kaleminde zabıt kâtablığı, grup şefliği ve zabıt mümeyyizliği görevlerini ifâ etmiştir. Meclisin gizli celselerinde bulunmuştur. Sabahtan öğleye kadar lisede derslerine girmiş, öğleden gece geç vakitlere kadar da meclisteki görevini sürdürmüştür (Uzun, 2015).

Mahir İz, Ankara'nın hükûmet merkezi olacağını öğrendikten sonra Maarif Vekaleti'ne verdiği dilekçeyle İstanbul'da orta dereceli bir okulda öğretmenlik yapma isteğini bildirmiştir. Maarif Vekaleti'nde Müsteşar Nafi Atuf Bey gözetimindeki komisyonda tarih öğretmenliği sınavına girmiş ve kazanmıştır. İstanbul Sultan Selim'deki İmam Hatip Mektebi'ne tarih öğretmeni olarak atanmıştır (1924). İmam Hatip Mektebi'ndeki öğretmenliği sırasında babasının vefatı dolayısıyla aileyi geçindirme görevi Mahir İz'in omuzlarında olduğundan İstiklâl Lisesi'nde de ilave derslere girmiştir (İz, 2015).

Halıcıoğlu Askeri Lisesi'nde Türkçe oğretmeni olarak görev yapmıştır. Göreve başlayalı bir hafta olduktan sonra harf inkılabı olmuştur. Mahir İz, oğretmenlere yeni harflerle okuma yazma kursu vermiştir. Mahir İz'in ders verdiği sınıfta Galatasaray Lisesi Müdürlüğü'nde okulu Fransız iřđalinden koruyan, Fransızca, İngilizce, Almanca, Yunanca ve Latince bilen Salih Arif Bey, Vefa İdadisi'nden hocası Dağıstanlı Mes'ud Efendi gibi hocaların hocası denilebilecek hocalar yer almıştır. Halıcıoğlu Askeri Lisesi'nin kaldırılmasından sonra Kuleli Askeri Lisesi'nde bir yıla yakın görev yapmıştır. Kadıköy Orta Mektebi'nde tarih oğretmenliği yapmış, Üsküdar ve Davutpaşa Orta Mektebi'nde derslere girmiştir (1932- 1933). Edremit Orta Mektebi'ne okul müdürü olarak tayin edilmiş ve burada  yıl çalışmıştır (1933- 1936). Okul müdürlüğünün yanı sıra Türkçe derslerine de girmiştir. Hizmetlerinden dolayı müfettişlerce takdir edilmiş, halk tarafından ilgi görmüştür (İz, 2015).

Edremit Orta Mektebi'nden 06/09/1936 tarihinde ayrılıp İstanbul'a dönmüştür. Beykoz Orta Mektebi'nde Türkçe oğretmeni olarak göreve başlamış (11/09/1936) ve (17/09/1938) tarihine kadar hem Türkçe oğretmeni hem de müdür yardımcısı olarak hizmet etmiştir. Nişantaşı Erkek Ortaokulu'nda Türkçe oğretmenliği (21/09/1938- 02/03/1949) ve okul müdürlüğü (21/09/1938- 02/03/194) yapmıştır (zdamar, 2017).

Mahir İz; kendimce asıl yerimi buldum, dediği Haydarpaşa Lisesi'ne edebiyat oğretmeni olarak 02/03/1949 tarihinde atanmış, burada 1957 yılına kadar sekiz yıl çalışmıştır. Haydarpaşa Lisesi'nde serbest seminerler yapılmaktadır. Oğrencilerin istedikleri seminere katılma hakkı olmasına rağmen Mahir İz'in seminerleri büyük bir ilgi görmüştür. İstanbul İmam Hatip Lisesi müdürlüğü ve edebiyat oğretmenliği (1958- 1959) görevlerinde bulunmuştur. amlıca Kız Lisesi edebiyat oğretmeni iken emekliye ayrılmıştır. Mahir İz, emekli olduktan sonra da aktif olarak çalışmaya devam etmiştir. Bugünkü adıyla Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi olan Yüksek İslam Enstitüsü'nde İslâmî edebiyat tarihi, tasavvuf tarihi, hitâbet ve irşât derslerine girmiştir (1960- 1970). Mahir İz, resmi okulların yanı sıra bazı özel okullarda da görev almıştır: Fransız Jan Dark Koleji, Saint Joseph Koleji, Işık Koleji'nde Türkçe ve edebiyat oğretmeni olarak çalışmıştır. Yeni Kolej'de ve Fatih Koleji'nde müdürlük yapmıştır (zdamar, 2017).

Mahir İz, resmi ve özel okullardaki görevlerinin yanında topluma ve öğrencilere faydalı olacağını düşündüğü cemiyetlerde yerini almıştır: Mahir İz, Ankara İdadisi'nde öğretmen olduğu dönemde İzmir işgal altındaydı. Mahir İz'in de aralarında bulunduğu ve ismini kendisinin önerdiği Azm-i Millî Cemiyeti kurulmuştur. TBMM'nin açılışından önce kurulan bu cemiyet halkı bilinçlendirmek ve düşmana karşı alınması gereken tedbirleri alma görevlerini üstlenmiştir. Ankara'da Muallimler Cemiyeti, Darülfünûn Edebiyat Fakültesi Mezunları Cemiyeti, İstanbul Muallimler Cemiyeti, İlim Yayma Cemiyeti gibi topluluklarda bulunmuştur. İslamî İlimler Araştırma Vakfı ile Milli Kültür Vakfı'nın kurucuları arasındadır (Uzun, 2017).

Mahir İz, yayıncılık faaliyetlerinde de bulunmuştur. *Sönmez Neşriyat ve Matbaacılık A.Ş.* kuruluşunda yer almıştır. Şirket bünyesinde kurulan *Yeni İstiklâl* gazetesine destek olma amacıyla otuza yakın başmakale kaleme almıştır. Mahir İz'e 1960 ihtilalinin etkilerinin sürdüğü bir dönemde Diyanet işleri başkan yardımcılığı görevi teklif edilmiş; ancak Mahir İz bu görevi kabul etmemiştir. Mahir İz, Erzurum'dan milletvekili adayı olmuş; ancak seçilememiştir (İz, 2015).

1.1.4. Şahsiyeti

Şahsiyet, kişinin belirgin özellikleri olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011). Bu tanımdan hareketle Mahir İz kişiliğini ön plana çıkaran hususlara yer vermeye çalışılmıştır. Heybetli bir vücuda sahip olan Mahir İz, ağırbaşlı bir duruş sergilemiştir. Mahir İz'in sesi gür, gözleri canlı ve zekâsı keskindir (Çavuşoğlu, 1975). Mahir İz, hem fizikî görünümü hem de tok sesiyle öğrencilerine güven veren bir öğretmen portresi çizmiştir (Karaçam, 2015). Mahir İz, zekât ve amel-i salih üzerinde titizlikle durmuş, bu konudaki görüş ve uygulamalarıyla öğrencileri arasında etkili olmuştur. İstanbul kültürünün bir geleneği olan sohbet faaliyetlerini ömrünün son yıllarına kadar sürdürmüştür. Edepli tavrı ve prensip sahibi oluşuyla da dikkat çeken bir öğretmendir (Gündüz, 2018).

Mahir İz'in derslerinde ve sohbetlerinde üzerinde ısrarla durduğu konulardan biri "amel-i salih"tir. Amel-i salih, bir kişinin faydasına olabilecek bir faaliyette bulunmaktır. Zamana ve kişiye göre değişir. Yaz ayında soğuk su dağıtmak amel-i

salihdir; ancak aynı suyu kışın dağıtmak amel-i salih değildir. Zengin'in ihtiyaç sahibi kimseyi bulup ona yardım etmesi, bir gencin bir yaşlının ilacını temin etmesi amel-i sahihtir (İz, 1973).

Mahir İz'e sohbetlerinde “*kıl beşi, kurtar başı*” sözü hakkında ne düşündüğü sorulduğunda şu cevabı vermiştir: Kişi sadece şahsî ibadetlerini yaparak topluma faydalı olamaz, sorumluluklarını yerine getiremez. O yüzden kişi kendini başkalarına karşı sorumlu hissederek insanlara faydalı olacak, helalinden kazanacaktır. Mahir İz, bu açıklamaları yaptıktan sonra “*kıl beşi, kurtar başı*” sözünü “*Kıl beşi/ Tut kardeşi/ Ye helal aş/ Yap doğru her işi/ Ol hayır eşi/ Bil sorumlu her kişi/ Kurtar başı*” şeklinde değiştirmiştir (İz, 1974g).

Mahir İz'in üzerinde önemle durduğu konulardan bir diğeri ise “*zekât*”tır. Mahir İz, zekâtı İslâm'ın sosyal bakımdan temel taşı olarak nitelendirmiş ve şöyle demiştir: “*Zekât, fakru zaruret yarasını saran en şifalı merhemdir. Zekât, cemiyetin huzura kavuşmasının en büyük âmilidir.*” (İz, 1973, s. 48). Mahir İz, kişinin verdiği zekât sayesinde malını, ruhunu ve vicdanını temizlediğini söylemiştir. Zekât vermek için eldeki kazancın üzerinden bir yıl geçmesini beklemeden zekâtın hızlıca ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması gerektiğini söylemiştir. Çünkü ihtiyaç sahibinin bir yıl bekleyecek gücü olmayabilir (İz, 197). Mahir İz'in kendisi de maaşını aldığı zaman fakirin hakkı olduğuna inandığı kırkta birini ayırıp fakir fukaraya dağıttıktan sonra parasını kullanmıştır. Vasiyetnamesinde de aynı davranışı eşinden devam ettirmesini istemiştir (Eraydın, 1975). Mahir İz, Osman Öztürk'e “*Eğer maaşının bereketlenmesini istiyorsan hiç elini sürmeden zekâtını ver.*” tavsiyesinde bulunmuş ve kendisinin böyle yaptığı için hayatta hiç sıkıntı çekmediğini söylemiştir (Öztürk, 1999b,s.12).

Mahir İz, edepli tavırlarıyla hem öğrencilerine hem de çevresine örnek olmuş biridir. Mahmut Çamdibi, tam bir terbiye adamı olan Mahir İz'in kalkması, yürümesi, konuşmasının bile belli bir edep dâhilinde olduğunu belirtmiştir Mahir İz, insanları kırmamaya özen göstermiş, bu konuda örnek alınabilecek bir sabır sergilemiştir. Vâkıf olduğu konularda dâhi insanlarla münakaşaya girmemiştir. Kötülükler üzerinde durmayıp iyilikleri, güzellikleri ön planda tutmuştur (Özdamar, 2017). Mehmet Çavuşoğlu, Mahir İz'i “*Mahir Bey Hoca ile Mehmet Akif'in Asım'ın Nesli dediği neslin son temsilcisi gitmiştir. O'nu tanımış olanlar Müslüman- Türk ahlâkının, terbiyesinin ne*

olduğunu; fedakârlığın, feragatin, karşılıksız, sadece hizmet için ve Allah rızası için hizmet etmenin nasıl olduğunu gördüler” sözleriyle anlatmıştır (Çavuşoğlu, 1975, s. 13).

Osman Öztürk’e göre, Mahir İz’i tanıyanlar tarafından fark edilen özelliklerinden biri onun zevk sahibi olmasıdır. Kılık kıyafetin, yemeğin ve suyun kalitelisini aramıştır. *“Her şeyin iyisi, kalitelisi yenilip- içilecek, giyilecek hizmetin de en iyisini yapmaya gayret gösterilecek”* demiştir (Öztürk, 1999b, s.11). Yoğurdu Kanlıca ’da, kâğıt helva ve dondurmaya Sarıyer’de yer; işkembe çorbasını Beykoz’da içer, balığı Karaköy’den alırdı (Özdamar, 2017). Mahir İz, babası Abdülhalîm Efendi gibi kaynak sularına düşkündür. İçtiği suyun taşdelen suyu mu yoksa sırmakeş mi veyahut da başka bir kaynak suyu mu olup olmadığını bilen Mahir İz, ilerlemiş yaşına rağmen duyduğu kaynak sularına gitmiştir (Uzun, 2006). Mahir İz’e göre güzel bir çayın özellikleri şunlardır: Çayın rengi göz alıcı olmalı. İlk yudumda ağza hafif bir çay burukluğu gelmeli ve çay sıcak olmalı. Bardak hafif dudak payı kalacak kadar dolu olmalı. Bunu bir beyitle şöyle tarif etmiştir: *“Çay kadehte dîde-efruz olmalı/ Leb-reng ü leb-rîz ü leb-sûz olmalı”* (Demirci, 2009).

Mahir İz, ömrünün son yılları da dâhil olmak üzere büyük bir aşkla sohbet faaliyetlerini yürütmüştür. Bu bakımdan Öztürk (2011) Mahir İz’i, Osmanlı sohbet geleneğinin son ve hakiki bir temsilcisi olarak nitelendirmiştir. Mahir İz, sohbetlerin gerekli olduğuna inanmış ve vefatından sonra da devam etmesini istemiştir. Bu konuda şunları söylemiştir: *“Herkes bildiğini, başkasına öğretmekle mükelleftir, bu bir şükran borcudur. Zira kul Hakkın lûtfu sayesinde bilgi nimetine kavuşmuştur. Her nimetin şükürü kendi cinsiyle eda edilebilir. Bir kimse kudreti oldukça bir vecibeyi şahsen yerine getirmeli, parası varsa başkasına yaptırmalıdır”* (Eraydın, 1975, s. 25). Sohbetler kış aylarında Emirgân’da, yazları ise Arnavutköy ve Beşiktaş’taki Yahya Efendi Dergâhı’nda yapılmıştır. Sohbetler sadece yukarıda bahsi geçen yerlerde olmamış; Beykoz, Bebek, Kanlıca, Kandilli, Çırağan gibi yerlerde de haftanın belli günlerinde sohbet yapılmıştır. Mahir İz, sohbetlere giderken yanında çay, bisküvi, şeker gibi malzemeler götürüp dinleyicilere ikram etmiştir (Özdamar, 2017). Mahir İz, sohbetlerinde siyasi konulara girmemeye özen göstermiş, siyasetle alakalı sorulara ustaca cevap verip konuyu başka alanlara çekmiştir (Eraydın, 1974). Sohbet konuları dinleyici grubun soruları üzerinden şekillenmekle beraber, genelde edebiyat, sosyal

hayat, dini meseleler konuşulmuştur. Mahir İz, sorulan soruları samimiyetle dinlemiş ve herkesin anlayabileceği bir üslupla cevaplamıştır. Küçük bir öğrenci grubuyla başlayan sohbetleri artan bir ilgiyle devam etmiş ve yüzü aşkın bir dinleyici kitlesine ulaşmıştır. Dinleyicileri arasında farklı yaş ve meslek gruplarına mensup kişiler vardır (Öztürk, 2010b).

Öğrencisinin gözünde hocasının nasıl bir şahsiyete sahip olduğunu anlamak adına Osman Öztürk'ün *Mahir İz Hoca Kimdir?* başlıklı yazısına bakılabilir. Yazı (Ek 1)'de belirtilmiştir.

1.1.5. Vefatı ve Vasiyetnamesi

Mahir İz, 1953 yılından itibaren dört-beş kez kalp krizi geçirmiştir. Aşırı heyecanlanmaması ve kendisini yormaması hususunda başta hanımı ve yakın çevresi tarafından uyarılmıştır (Eraydın, 1975). Mahir İz, ağır bir enfarktüs geçirmiş ve 1973 yılının Temmuz ayında kendisine akciğer kanseri teşhisi konmuştur (Eraydın, 1974).

Heybetli bir vücuda sahip olan Mahir İz, günden güne zayıflamış ve kırk kiloya kadar düşmüştür. Ahmet Muhtar Büyükçınar, Mahir İz'in bu durumunu "*Merhumu hasta yatağında son görüşümde gözlerime inanamadım. O iri yarı büyük adam o kadar zayıflamış, küçülmüştü ki derileri kemiklerine yapışmış, gözleri çukura düşmüştü*" sözleriyle ifade etmiştir (Özdamar, 2017, s.250).

Selçuk Eraydın, Mahir İz'in hasta yatağında daima şükrettiğini ve etrafına faydalı olma gayretini taşıdığını belirtmiştir (Özdamar, 2017).

Mahir İz, 9 Temmuz 1974 günü Paşabahçe Hastanesi'nde vefat etmiştir. Cenaze namazı Erenköy Sahrayı Cedid Cami'nde kılındıktan sonra Sahrayı Cedid Mezarlığı'na defnedilmiştir (11 Temmuz 1974). Cenazesine halkın her kesiminden kalabalık bir cemaatin iştirak ettiğini belirten İsmail Özdoğan'ın, cenazeye dair izlenimleri şöyledir: "*Cenazede dikkatimi çeken simalar arasında, bu fakir şoför, son derece üzgün; devrin önde gelen siyasilerinden Ferruh Bozbeyli ve sanayi kesiminden Vehbi Koç da vardı. Yani bu kadar birbirine uzak mesafelerde olan cemaat, herkesin cenazesinde bulunmaz. Bu bir insanın, her sınıftan, her kademededen veya tahsil ve kültür derecesinden insanlara*

ne verdiğini gösterir” (Özdamar, 2017, s. 206). İsmail Özdoğan’ın kastettiği ‘bu şoför’ Mahir İz’in sohbetlerini gelip hocayı eski arabasıyla evine bırakan kişidir (Özdamar, 2017).

Mahir İz’in, Osman Öztürk’e vermek üzere yazdığı vasiyetname (Ek 2)’de belirtilmiştir.

1.2. Eserleri

Mahir İz; *Bugün, Diyanet Dergisi, İslâm Düşüncesi, Sabah, Sebilürreşad, Yeni Asya, Yeni İstanbul, Yeni İstiklâl* gibi dergi ve gazetelerde yazılar yazmıştır. Gençliğinde “Maksud Kâmran” adıyla Ankara’da çıkan *Sa’y* mecmuasında bazı şiirleri yayımlanmıştır. Memuriyeti boyunca edebî ve sosyal konulardaki yazılarında “Namık Yaz”, ilmî yazılarında ise “Abdullah Söğüt” imzalarını kullanmıştır. Emekli olduktan sonra da yazılarında kendi ismini kullanmıştır (Uzun, 2001).

Mahir İz’in şiirleri hakkında ise şunlar söylenebilir: Mahir İz, Tevfik Fikret’in görüşlerinde değişim olmadan önce ondan etkilenmiş ve Fikret tarzında şiirler kaleme almıştır. Daha sonraları bu şiirlerden kimsenin anlamayacağını düşünmüş ve şiirlerini yakmıştır. Ancak Mahir İz’in beğenip sevdiği, kendi el yazısıyla kaleme aldığı on civarındaki seçme yazılarından oluşan defterler öğrencisi Uğur Derman’dadır (Öztürk, 2008).

Mahir İz’in başlıca eserleri şunlardır:

1. Adanalı Hayret Hayatı ve Eseri (Tarih belirtilmemiş)
2. Tasavvuf (1969)
3. Kısas- ı Enbiya (1972)
4. Din ve Cemiyet (1973)
5. Yılların İzi (1975)
6. Peygamber Efendimiz (1982)
7. Üstadım Mehmed Âkif (2014)

1.2.1. Adanalı Hayret Hayatı ve Eseri

Eser, Mahir İz'in Edebiyat Fakültesi mezuniyet tezi olup basılmamıştır. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü No: 87'de bulunmaktadır. Tezin kabul edildiğine dair Fuat Köprülü'nün ve Nihad Tarlan'ın imzaları yer almaktadır.

Çalışma 53 sayfadan oluşmaktadır. Tezin hangi tarihte yazıldığına veya hangi tarihte kabul edildiğine dair bir tarih düşürülmemiştir. Sonunda “*İstanbul Darülfununu Edebiyat Fakültesi Edebiyat Zümresi Talebesinden 1085 Mahir İz*” ibaresi vardır (s.5).

Eserde Adanalı Hayret'in hayatı, ahlâkı, yaşadığı dönem anlatılmıştır. Adanalı Hayret'e ait manzumelere, gazellere, nazirelere, kıtalara ve rubailere yer verilmiştir. Bu şiirlerin bir kısmı Mahir İz tarafından açıklanmıştır.

1.2.2. Tasavvuf

Eser, Rahle Yayınları'nın ilk eseri olarak birinci baskısını 1969 yılında yapmıştır. Kitabın birinci baskısının kapağındaki ebru çalışması Üstad Necmüddin Okyay'a aittir. Kapaktaki hüsnü hatlar ise M. Bekir Pekten (Nesîh) ve M. Uğur Derman (Ta'lik) çalışmasıdır (Uzun, 2017).

Bu eser, Mahir İz'in Yüksek İslam Enstitüsü'nde tasavvuf tarihi derslerine girdiği dönemde kaleme alınmıştır. Mahir İz'in ders notlarını içermektedir. Mahir İz, eserin hazırlanış hikâyesini İz (2015)' de şöyle anlatmıştır:

İşte bu Selçuk Bey asistanlık devresinde bütün derslerime girip, ne söyledimse not almıştır. İkinci sene başlarında bu notlara yazık olacağını, bunları kitap hâlinde bastırmamın talebe için büyük faydalar temin edeceğini, ben nasıl istersem o suretle çalışmaya hazır olduğunu söyledi. Benim yaşım kütüphânelerde tedkikatta bulunmaya müsâit olmadığı için, hazırlayacağımız plânlı kütüphâne mesâisini yapmak için söz verdi. Derhal kitabı hazırlayacağımı söyledim, kabul etti. Ateş gibi çalıştı. Ben de mümkün olan gayreti sarfettim. İslâm Enstitüsü talebelerine Tasavvuf adlı bir kitabı müşterek mesâimizle hediye edebildik (s. 446).

Eser, Ertuğrul Düzdağ tarafından ilaveler yapılarak 1981 yılında yeniden basılmıştır. Ertuğrul Düzdağ, eserdeki tarikatlar listesini geliştirmiş, indeks eklemiş ve eserin sonunda Mahir İz'in hayatına kısaca yer vermiştir (Uzun, 2001). Eserin 2. Baskısı

Med Yayınları tarafından 1981 yılında, 3. Baskısı Med Yayınları tarafından 1983 yılında, 4. Baskısı Kitabevi Yayınları tarafından 1990 yılında, 5. Baskısı Med Yayınları tarafından 1990 yılında yapılmıştır. İncelemede (İz, 1990) ele alınmıştır. Eser dört ana başlıktan oluşmaktadır:

Birinci başlıkta tasavvuf nedir, tasavvufun mahiyeti, ileri gelen sofilere göre tasavvufun tarifi üzerinde durulmuştur. İkinci başlıkta sofi kimdir, ileri gelen sofilere göre sofinin tarifi, ilk mutasavvıflar işlenmiştir. Üçüncü başlıkta tasavvuf terimleri (şeyh, riyâzet, zikir, murâkabe, kerâmet, hâl, makam, vakt, şeriat, hakikât, uzlet, halvet vb.) açıklamıştır. Ayrıca tarîkate usûl- i aşere alt başlığında tevbe, şükür, fakr, vahdet- i vücûd, âyin ve semâ, Mevlevî âyini konularına açıklık getirilmiştir. Dördüncü başlıkta tarikatlar üzerinde durulmuştur. Tarikatların doğuşu, usûl ve âdâbı anlatılmıştır. Tarikatlar ve kurucuları hakkında bilgi verilmiştir.

Eserin son kısmında genel değerlendirme yapılmış ve İslâm âlimlerinin tasavvuf hakkındaki fikirlerine yer verilmiştir. Tarikatlar ve kurucularının alfabetik listesi ve Mahir İz'in biyografisiyle eser bitirilmiştir. Kitap 255 sayfadır.

1.2.3. Kısas- ı Enbiyâ

Ahmet Cevdet Paşa'ya ait olan bu eser, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı'nın isteği üzerine Mahir İz tarafından sadeleştirilmesi yapılmıştır (Çimen, 1993).

Altı ciltten oluşan eserin 1. baskısı Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları tarafından 1972 yılında yapılmış, 10.000 adet basılmıştır. Eserin 2. baskısını Aralık 1985 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları gerçekleştirmiştir. Yine altı cilt olarak 10.000 adet basılmıştır.

Birinci ciltte, Peygamber kıssaları ve Hazret- i Peygamber'in Zamani başlıklarından oluşmaktadır. Bu cilt 340 sayfadır. İkinci ciltte, Peygamber Efendimiz'in yakın çevresinden bahsedilmiştir. Hicretin otuz beşinci yılına kadar olan dönem ve Hz. Osman'ın şehadeti işlenmiştir. Bu cilt 363 sayfadır. Üçüncü ciltte, Hz. Ali ve Emeviler dönemi işlenmiştir. Bu cilt 280 sayfadır. Dördüncü ciltte, Hz. Hüseyin'in katillerinin olayından başlanmış ve Abbasi Devleti'nden bahsedilmiştir. Bu cilt 294 sayfadır.

Beşinci ciltte, Abbasiler dönemine devam edilmiş, Türkistan'ın durumu, Selçukluların ilk zamanı ve yıkılışı, Haçlıların meydana çıkışı, Selahattin Eyyubi başlıkları işlenmiştir. Bu cilt 350 sayfadır. Altıncı ciltte, Cengiz Han'ın meydana çıkışı ve savaşları, Osmanoğulları'nın ilk çıkışı, Sultan Osman Şah'ın saltanat devresi, Sultan Orhan'ın saltanat devri, Murad Hüdavendigâr'ın saltanat devri, Timur'un meydana çıkışı, Yıldırım Beyazid Han devri, Çelebi Sultan Mehmet'in saltanat günleri, İkinci Sultan Murad'ın zamanı başlıkları yer almaktadır. Bu cilt 426 sayfadır.

1.2.4. Din ve Cemiyet

Din ve Cemiyet adlı eserin birinci baskısı İrfan Yayınevi tarafından 1973 yılında yapılmıştır. Eserin ikinci baskısı 1981, üçüncü baskısı 1982 yıllarında (Med Yayınları), dördüncü baskısı 1990, beşinci baskısı 1998 (Kitabevi Yayınları) yılında olmuştur. Eser son olarak 2018 yılında ise Med Yayınevi tarafından basılmıştır.

Eserdeki yazıların bir kısmı Mahir İz'in *Diyanet Gazetesi*'nde "Amel-i Salih Sohbetleri" başlıklı yazılarından ve İslam Düşüncesi dergisindeki yayımlanmış makalelerinden oluşmaktadır (Uzun, 2017).

Eser şu başlıklardan oluşmaktadır: Din ve Cemiyet, Allah'a İman, Meleklerle İman, Kitaplara İnanmak, Peygamberlere İman, Âhîret Gününe İman, Kadere İman, Hayır ve Şer Allah'tandır, Öldükten Sonra Dirilmeye İman, Namaz, Cemaat, Oruç, Hac, Nafile Hac, Zekât, Havelân-ı Havl, Nâfile, Nafileleri Terk Etmek Geri Bırakmak, Allâh ve Kul Hakları, Esâret, İslâm Ahlâkının Cemiyetle İlgisi, Allah'ın Emirlerini Dinlemek, Fitne Karışıklık, Kumar, İçki, Yardımlaşma, Amel-i Salih, Selam, Nezâfet, İbâdet, Kurslar, Cami, Mihrap, Minber, Kürsi, İhsân, Ramazan-ı Şerîfin Fazâili, Şükür, Hüsn-ü Muâmele, Tevekkül, Kanaât, İlim, Mes'ûliyet, Hak ve Vazîfe, Cemiyet Hayatındaki Âile Dışı Vazifeler, Halk İdâresi, İslâmda Râhiblik Yoktur, İslâmî Hayatın Dört Prensibi (İlim, İman, Amel, İhlâs), Cihad, Fakr, Çalışmak, Tembellik, İsrâf, Hastalık, Nizamsızlık, Taklîd, Evhâm, Vesvese ve Tereddüd, Nefs-i Emmâre, Zulüm, Nifak, Koğuculuk, Fesatlık, Küfür, İlhad, Şirk, Âdâb-ı Muâşeret, Kul Hakkı, Birlik, Âile, Çocuk, Göç.

Bu eserde, İslâm'ın felsefesi açıklanmıştır. İslamiyet'in bir cemiyet dini olduğundan örneklerle bahsedilmiştir. Alparslan (1975)'a göre bu eseri her Müslüman okumalı ve evinde bulundurmalıdır. Mahir İz' göre, her Müslüman başkasını düşünmekle, onu korumakla sorumludur. Esas olan Müslümanların bir ve beraber olmasıdır. Başkalarını düşünmeden toplumdan uzaklaşmanın mümkün olmayacağı şu ifadeyle dile getirilmiştir:

“Zen merde, civan pîre, keman tirine muhtaç

Ebnâ-yı beşer hâsılı birbirine muhtaç”

Anlamı: Kadın erkeğe, genç yaşlılara, yay ok'a, hâsılı bütün insanlar birbirine muhtaçtır (İz, 1973, s. 33).

1.2.5.Yılların İzi

Yılların İzi adlı eser, 1975 yılında İrfan Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Eser baskıya hazırlandığı sırada Mahir İz vefat etmiştir (09. 07. 1974). Kitabevi Yayınları tarafından ise 1990 ve 2015 (7. Baskı) yıllarında baskısı yapılmıştır.

Eser, şu başlıklardan oluşmaktadır: Önsöz, Niçin Yazdım, Şahsım ve Âilem, Babamın Midilli Kadılığı, Medine Yolculuğu, İstanbul'a Dönüş, Babamın Ankara Kadılığı, Ankara Sultanîsi, Hocalık Hayatım, Birinci Büyük Milleti'nin Açılışı, Mirlivâ Mustafa Kemal Paşa, Trabzon Mebusu Ali Şükrü, Şâir Mehmed Âkif Bey'le Tanışma, Ankara'nın Hükümet Merkezi Olması, Şâir Mehmed Âkif Bey'le Hâtıralar, Ömer Ferid Kam, Yüksek Tahsil, İstanbul'daki Hocalıklarım, Ferid Bey'in Kıt'aları, Şair Muhyiddin Râif Bey'le Tanışma, Fuad Şemsi Bey, Maârif Mekteplerine Dönüş, Edremit Orta Mektebi, İstanbul'a Tayin, Hâfız Yusuf Cemil Ararat, Şiir ve Edebiyatla Alakadar Mektep Müdürleri İle Toplantılar, Nişantaşı Erkek Ortaokulu, Hocalığa Dönüş, Celâl Bayar Bey, İstanbul İmam-Hatip Okulu, Yüksek İslâm Enstitüsünde Vazifelerim, Özel Okul İdareleri, Sönmez Neşriyat ve Matbaacılık A.Ş., Bulduğum Cemiyetlerdeki İlmî Hâdiseler, Yakın Dostlar ve Vefalı Talebeler.

Mahir İz'in vefatına dair düşürülen tarihler ve hakkında yazılan yazıların listesi eserin sonuna eklenmiştir. Ertuğrul Düzdağ tarafından esere alfabetik isim indeksi hazırlanmıştır. Kitap 554 sayfadır.

Mahir İz, hem Osmanlı'nın son dönemi, Cumhuriyet idaresi ve bu arada geçen siyasî ve iktisadî olayları yaşayan biridir. Dolayısıyla zengin ve hareketli bir yaşam geçirmiştir. Babasının resmi görevi dolayısıyla Midilli, Balıkesir, Isparta, Medine- i Münevvere şehirlerinde bulunmuş; o bölgelerin özellikle ilmi havalarını solumuştur. Devrin meşhur yazar, şair ve devlet adamlarıyla tanışmıştır. Açıklanmaya çalışıldığı gibi zengin bir yaşantıya sahip olan Mahir İz'in bu eseri için bir anlamda devrin hafızası denilebilir (İz, 2015)

1.2.6. Peygamber Efendimiz

Eser, Mahir İz tarafından sadeleştirilen Kısas-ı Enbiya adlı eserin Hazret-i Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e ait olan kısımlarının Ertuğrul Düzdağ tarafından neşredilmesiyle hazırlanmıştır.

Eser, Ertuğrul Düzdağ tarafından 1982 yılında Med Yayınları tarafından, 2003 ve 2006 yıllarında Erkam Yayınları'na yayımlanmıştır. Kitap 366 sayfadır.

Sadeleştirilen Kısas-ı Enbiya'da bulunmayan veya kısa olarak değinilen bazı konulara eklemeler yapılmıştır. Eserin girişinde Ahmet Cevdet Paşa ile Mahir İz'in hayatlarına ve eserlerine yer verilmiştir.

Kitap dört kısma ayrılmıştır:

Birinci kısımda Peygamber Efendimiz'in peygamberlik öncesi hayatı ve peygamberliği anlatılmıştır. İkinci kısımda Peygamber Efendimiz'in Medine devri işlenmiştir. Peygamber Efendimiz 'in hicreti, Bedir, Uhud, Hendek Savaşları, Mekke'nin fethi anlatılmıştır. Üçüncü kısımda Peygamber Efendimiz 'in veda haccı, vefatı, vasıfları, ailesi, yakınları anlatılmıştır. Dördüncü kısımda ise, 195 hadîs-i şerîfe yer verilerek eser tamamlanmıştır.

1.2.7. Üstadım Mehmed Âkif

Kitaptaki yazılar Mahir İz'in Mehmet Akif Ersoy 'la ilgili *İslam Mecmuası*, *Sebilürreşad dergisi*; *Diyanet* ve *Yeni Asya* gazetelerindeki yazılarından oluşmaktadır.

Bu yazıların bir kısmı Mahir İz'in *Yılların İzi* adlı eserinde yer almaktadır. Ancak bu eserde ilgili yazılar kronolojik olarak bir araya getirilmiştir.

Ertuğrul Düzdağ'ın derleyip hazırladığı eser 2014 Kasım'da Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları tarafından neşredilmiştir.

Eserde Mahir İz'in yarım kalmış bir çalışmasına yer verilmiştir. Mahir İz, 1971 yılında "Safahat Açıklaması" isimli bir çalışmaya başlamıştır. Bu çalışma kapsamında İstiklâl Marşı ve Safahat'taki ilk on dört şiir açıklanmıştır. Ancak Mahir İz, bahsedilen çalışmaları tamamlayamadan vefat etmiştir.

Eser, şu kısımlardan oluşmaktadır: yazılar-hitabeler, hâtıralar, edebiyatımızdaki yeri, Safahat açıklaması (Safahat'taki ilk on dört şiire yer verilmiştir), İstiklâl Marşı (açıklaması). Kitap 319 sayfadır.

Eserde Mehmet Akif'e dair hususların bir bölümü araştırmanın çeşitli başlıklarında birincil kaynaklardan ulaşılarak aktarılmıştır. Bu sebepten burada Mahir İz'in *İstiklâl Marşı*'na dair yazdıklarına temas etmekle yetinilmiştir.

İz (2014)'e göre, Mehmet Akif'in en büyük eseri Türk milleti var oldukça yaşayacak olan *İstiklâl Marşı*'dır. Bu marş, emsalsiz bir hamaset abidesidir. İçinde vatan sevgisi olan her kişi onu her okuduğunda heyecan hisseder. Mahir İz, *İstiklâl Marşı*'nı kötüleme gayreti taşıyanların çocukça bir haylazlık içinde olduğunu ifade etmiştir. Bu durumu "dev cüsseli abide-i san'atı bir çocuk haşaralığı ile hırpalama" olarak değerlendirmiştir.

Yukarıda açıklanmaya çalışılan eserlerin haricinde Mahir İz, 1961 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlatılan Kur'an- ı Kerim ve Türkçe Anlamı (meâl) çalışmasını düzenleyen ilim heyetine başkanlık etmiş ve çalışmayı gözden geçirmiştir (Uzun, 2017).

Mahir İz'in tamamlanmamış eser çalışmaları mevcuttur. *Din ve Cemiyet* adlı eserinin önsözünde belirttiği gibi *İslam ve Cemiyet* çalışması yarım kalmıştır. Bunun haricinde Safahat Açıklaması çalışması da nihayete erdirilememiştir. *Safahat Açıklaması'nın* sadece *Safahat*'taki ilk on dört şiiri ile İstiklâl Marşı açıklaması bitirilebilmiştir.

Mahir İz'in eserleri hakkında yapılan değerlendirmelerde üzerinde ittifakla durulan bir mesele vardır ki; o da Mahir İz'in bilgisi oranında sayıca az eser yazmış olmasıdır. Bu durumun oluşmasında farklı etmenler belirleyici olmuştur.

Uğur Derman'a göre, Mahir İz'in sayıca az eser meydana getirmesinin birkaç sebebi vardır. İlki: Eser yazma bakımından en verimli olabileceği bir dönemde öğretmenliğe ve idareciliğe devam etmesidir. Bu dönemler fikrî bir yorgunlukla geçmiştir. Büyük bir enerji ve heyecanla ders anlattığı için eser yazacak imkânı bulamamıştır. Mahir Hoca, yazdığı eserlerini ise sabah namazından sonra dinlenilmiş bir zaman diliminde meydana getirmiştir. Uğur Derman'a göre, Mahir Hoca'nın sohbet adamlığı yönü de onun az eser vermesinde etkili olmuştur. Bir konu hakkında saatlerce konuşan Mahir Hoca için bunları yazıya geçirmek bir plana bağlılık ve külfettir (Derman, 1975).

Timurtaş (1974)'e göre, Mahir İz'in az eser kaleme alması onun tevazuundan ileri gelmektedir. Mahir İz, kendini kitap yazacak yetkinlikte bulmamıştır. Bu durum onun *Din ve Cemiyet* ile *Yılların İzi* eserlerinde görülebilir. Dinî eserleri kaleme alırken "Biz mesleğin adamı değiliz" demiştir. *Yılların İzi*'nde ise, kendisinin büyük işler yapmadığını ve dolayısıyla hatırat yazmaya değer bir yönünün olmadığından söz etmiştir (İz, 2015).

Dursun Gürlek 'in değerlendirmesine göre de Mahir Hoca daha çok eser yazacak birikime sahipken bütün zamanını çok sevdiği muallimlik mesleğine ve öğrencilerine ayırdığından eser yazacak vakit bulamamıştır. Dursun Gürlek' e göre fazla eser yazmamak bir eksiklik değildir. Evet, Mahir Hoca sayıca az eser yazmıştır; fakat insan yetiştirmiştir. İnsan yetiştirmek de bir anlamda kitap yazmaktır (D. Gürlek, kişisel iletişim, 27 Ocak 2019).

1.3. Dönemin Eğitim Uygulamalarına Genel Bir Bakış

Bir kişiyi/ kişiliği incelerken onu yaşadığı devrin şartlarıyla ele almanın konuya daha bütüncül bir bakış sağlayacağı düşünülmektedir. O sebeple Mahir İz' in öğretmenlik yönü incelenirken yaşadığı dönemin eğitim sistemine ana hatlarıyla temas edilmeye çalışılmıştır. Bu bölüm Cumhuriyetin ilanı ile Mahir İz' in vefat ettiği dönem

aralığındaki eğitim çalışmalarıyla sınırlı tutulmuştur. Cumhuriyetin ilanı ve sonrasında ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim kademelerindeki eğitim sistemi ele alınmıştır. Din eğitiminin seyri ile öğretmen yetiştirme faaliyetlerine yer verilmiştir.

Osmanlı Devleti eğitim sisteminde birlik olmadığından eğitim faaliyetlerinin birçok yönden dağınıklık arz etmektedir. Akyüz (2010), Osmanlı'da insan yetiştirme anlayışının on iki ayağa oturduğunu belirtmiş ve bunları şöyle sıralamıştır: medreseler, sıbyan mektepleri, enderun mektepleri, askeri mektepler, tekke ve tarikat eğitimi, çeşitli sanat okullarının eğitimi, yabancı okullar, azınlık okulları, Tanzimat'tan sonra açılan sivil okullar, aydın zümrenin verdiği özel dersler, camide yapılan dersler, ahi ve esnaf örgütlerinin verdiği genel ve ahlâki eğitim.

Osmanlı eğitim sistemindeki çok başlılığın yanı sıra azınlık okulları da eğitim adı altında birtakım olumsuz faaliyetler yürütmüştür. Rum okulları, Yunan işgalini kolaylaştırma ve Pontus Rum Devleti kurma amacına hizmet etmiştir. Bu sıkıntıları bilen Mustafa Kemâl Atatürk, milli mücadele döneminde çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Mustafa Kemâl Atatürk, 15 Temmuz 1921'de Ankara'da toplanan Maarif Kongresi'ne cepheden gelerek katılmıştır. Vatanın her yerinden gelen iki yüz elli kadın ve erkek öğretmen kongrede hazır bulunmuştur. Kongrede öğretim programları ve süreleri üzerinde çalışılmıştır. Kongre savaş döneminde toplandığından tam bir sonuca varamadan bitmişse de o zorlu zamanda eğitime dikkat çekilmesi açısından önem arz etmektedir (Okur, 2005).

Cumhuriyet dönemindeki eğitim faaliyetlerinin dönüm noktasını 3 Mart 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu oluşturmaktadır. "Öğretimin birleştirilmesi" anlamına gelen bu kanun şunları içermektedir: Bütün bilim ve öğretim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmıştır. Şer'iyeye ve Evkaf Vekâleti'nin ya da özel vakıfların idaresinde bulunan bütün medrese ve mektepler Maarif Vekâleti'ne bağlanmıştır. Şer'iyeye ve Evkaf Vekâleti bütçesinde medrese ve mekteplere ayrılan bütçe Maarif Vekâleti'ne devredilmiştir. Maarif Vekâleti yüksek din uzmanları yetiştirmek için Darülfünun'da İlâhiyat Fakültesi, imam-hatip yetiştirmek için de ayrı okullar açacaktır (Akyüz, 2010, s. 330).

Türk eğitim sisteminin yabancı uzmanlar tarafından incelenmesi için 1924 yılında ABD'li Prof. Dr. John Dewey, Türkiye'ye davet edilmiş, İstanbul ve Ankara'da

incelemelerde bulunmuştur. İncelemelerinin ardından aynı yıl içerisinde Maarif Vekâleti'ne hazırladığı raporu sunmuştur. Raporda öğrencilerin yeteneklerine ve ülkenin ihtiyaçlarına göre mesleklere yönlendirilmesi yer almıştır. İlkokul programının yereldeki ihtiyaçlara göre düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yeni okul binalarının bulunduğu yörenin özelliklerine uygun yapılması ve yapılırken uzman görüşlerine başvurulması gerektiği belirtilmiştir. John Dewey'den yaklaşık bir yıl kadar sonra Alman eğitimci Prof. Dr. Alfred Kühne Türkiye'ye davet edilmiş ve gelmiştir. Kühne, meslek okulları ve öğrencilerin meslek seçiminde öğretmenlerin rehberlik etmesi konusunda bir rapor hazırlamıştır. John Dewey ve Alfred Kühne'nin yanı sıra Prof. Dr. Osman Buyse, Prof. Dr. Beryl Parker, Prof. Dr. Albert Malche, Prof. Dr. George Stichler, Prof. Dr. Oskar Frey, Prof. Dr. Ernst Egli Türkiye'ye gelmiş ve eğitim sistemimiz hakkında görüşlerinden yararlanılmıştır (Okur, 2005). Demokrat Parti döneminde de yabancı uzmanlar (özellikle de ABD'li uzmanlar) ülkemize gelmiştir. Watson Dickerman, Kate Wolferd, Lester Beals, John Rufi, Ellswort Tompkins isimli uzmanlar eğitimimizi inceleyerek raporlar sunmuştur (Tangülü, 2012).

Maarif Vekâleti, yurtdışındaki uzmanların görüşlerine başvurduğu gibi yurt dışına öğretmen ve öğrenci göndererek eğitimi iyileştirmeye çalışmıştır. ABD'ye, İsveç'e, Danimarka'ya, İngiltere'ye ve Fransa'ya öğrenci gitmiştir. Yurtdışında eğitim gören öğrenciler yurda dönünce Gazi Muallim Mektebi ve diğer okullarda öğretmen olarak görev yapmışlardır. Başka ülkelerin eğitim faaliyetlerini yakından tanıma amacıyla yabancı dillerde eğitim üzerine yazılmış eserler Türkçeye çevrilmiştir. Bu amaçla 1923- 1928 yılları arasında kırk yedi kitabın çevirisi tamamlanarak basılmıştır (Okur, 2005).

Demokrat Parti iktidarında da eğitime önem verilmiştir. Özellikle Demokrat Parti iktidarında Millî Eğitim Bakanı olan Tevfik İleri önemli çalışmalara imza atmıştır: Köy okulu binalarının yapımı devlet bütçesinden karşılanmıştır. Çeşitli nedenlerden dolayı okulu bırakıp lise eğitimini tamamlayamayanlar için Akşam Ortaokulları ve Akşam Liseleri açılmıştır. Mesleki ve teknik eğitime önem verilmiştir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin (1956) ve Atatürk Üniversitesi'nin (1957) kurulması sağlanmıştır (Karakök, 2011).

Okul öncesi eğitimde yaşananlar gelişmeler: Okul öncesi eğitim 1973 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda "*mecburî ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların isteğe bağlı eğitimi*" şeklinde tanımlanmıştır (Akyüz, 2010, s. 346). Ülkenin içinde bulunduğu zor şartlardan dolayı okul öncesi eğitim alanındaki gelişmeler yavaş olmuştur. 1949 yılında 4. Millî Eğitim Şurası'nda aile eğitimi üzerinde durulmuş, ailede demokratik eğitim uygulaması için çeşitli yöntemlerden faydalanılması gerektiği ifade edilmiştir (Oktay, 2005). 1932- 1933 yıllarında 92 okul öncesi kurum, toplam 3.895 öğrenci ve 32 öğretmen bulunmaktadır. Bu sayı 1940-1941 yıllarında 51 okula, 1.690 öğrenciye ve 60 öğretmene çıkmıştır. 1970- 1971 yıllarında ise okul sayısı 112, öğrenci sayısı 4.201 ve öğretmen sayısı da 185'tir (Akyüz, 2010). 1953 yılında düzenlenen Millî Eğitim Şurası'nda okul öncesi eğitim kurumları açılmasıyla ilgili kararlar yeniden alınmıştır. 1960'lı yıllardan sonra da okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması gündeme gelmiştir (Akyüz, 2010).

İlköğretim kademesindeki gelişmeler: Cumhuriyet döneminde kırk bin köyün otuz beş bininde okul ve öğretmen bulunmamaktadır. Okulu olan köylerde de ilköğretim ancak üç yıl sürmekteydi. Bu olumsuzluklar karşısında ilköğretim kurumları üzerinde dikkatle durulmuştur. Çünkü ilköğretim kurumları Cumhuriyet fikrinin ve inkılapların genç nesle aktarılacağı önemli bir birimdir. Bu amaçla 1924 Anayasası'nda ilköğretimin zorunluluğu ve devlet okullarının parasız oluşu yinelenmiştir. 1939 yılında düzenlenen 1. Eğitim Şûrası'nda köy okulları beş yıla çıkarılmıştır. 1948 yılına gelene kadar ilköğretim kurumlarının giderleri ve ilkokul öğretmenlerinin maaşları il özel idarelerince karşılanmaktaydı. Az bütçeli idareler okulların araç-gereç temininde ve öğretmenlerin maaşlarını ödemedede sıkıntılar yaşamaktaydı. Maaş alamamak ilkokul öğretmenliğinin maddî açıdan güven vermemekte ve öğretmenler meslekten ayrılmaktaydı. 1948 yılından itibaren ilköğretim giderleri ve ilkokul öğretmenlerinin maaşları genel devlet bütçesinden karşılanmıştır (Akyüz, 2010). İlköğretim kademesindeki ana hedeflerle ilgili Türkoğlu (2005) şunları belirtmiştir: Eğitim dini ve millî olacak, okullar ve programlar iyileştirilecek, millî değerlerimize uygun ilmî ders kitapları hazırlanacak, sözlük hazırlanacak, millî şuuru artırıcı eserler konusunun uzmanlarına yazdırılacak, doğu ve batı ülkelerindeki ilmî eserler dilimize çevrilecek. Demokrat Parti döneminde, ilköğretim kademesi için şunlar yapılmıştır: İlköğretimi

ülkenin her tarafına yayma, ilköğretimin kalitesini arttırmak için yeni kanunlar çıkarma, yatılı ve gündüzlü okulların düzenlenerek devamının sağlanmasıdır (Karakök, 2011).

Ortaöğretim kademesindeki gelişmeler: 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesine göre ortaöğretim, Mekteb-i Sultaniye ve Mekteb-i İdadiyye kademelerinden oluşmaktaydı (Cicioğlu, 2005). Dört yıl eğitim verilen Mekteb-i İdadiyye'yi bitirenler Mekteb-i İbtidai'de öğretmenlik yapma ve Mekteb-i Sultaniye'lere devam etme hakkı kazanıyorlardı (Cicioğlu, 2010). 1923- 1924 yıllarında 23 ortaöğretim kurumunda toplam 513 öğrenci öğrenim görmekteyken bu sayı 1970- 1971 yıllarına gelindiğinde okul sayısı 518'e, kız ve erkek toplam öğrenci sayısı da 11.219'a yükselmiştir (Akyüz, 2010). Liseler üç yıl olarak düzenlenmiş, edebiyat ve fen kollarında haftalık ders saati otuz olmuştur. Ortaöğretim kurumlarındaki Türkçe, tarih, coğrafya, yurt bilgisi, sosyoloji, felsefe, Cumhuriyet ve yurttaşlık eğitimlerinin çok titiz bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Tarih ders kitapları Türk Tarih Kurumu'nca hazırlanan dört ciltlik bir eserdir. Yurt bilgisi derslerinde iki ciltten oluşan *Vatandaş İçin Medenî Bilgiler* kitabı okutulmuştur. 1924 ve 1927 yıllarında liselerde Arapça ve Farsça dersleri verilmiştir. Ancak 1929- 1930 yıllarında müfredattan çıkarılmıştır. Hasan Âli Yücel'in Millî Eğitim Bakanı olduğu dönemde yabancı bir dilin haricinde müfredata beş saatlik Latince dersi eklenmiştir (Akyüz, 2010).

Üniversite kademesinde yaşanan gelişmeler: 1933 yılında yapılan üniversite reformuyla birlikte Darülfünûn kaldırılmış, İstanbul Üniversitesi'nin kurulması hakkında yasa çıkarılmıştır. 1933 reformunun temel özelliklerini Akyüz (2010), şöyle aktarmıştır: Üniversitenin özerk yapısı kaldırılmış, MEB'e bağlanmıştır. Darülfünun hocaları elemeye tabi tutulmuş, 151 hocadan 59'u görevine üniversite bünyesinde devam edebilmiştir. Üniversite, fakülte, rektör, dekan gibi terimler yerleşmiştir. Ders programları denetim altına alınmıştır. Halkın üniversite ile kaynaşabilmesi adına öğretim üyeleri 1935- 1945 yıllarında yaz tatillerinde halka konferans vermişlerdir. Demokrat Parti iktidarında, önceden açılmış üniversite ve yüksekokullar geliştirilirken bir yandan da yeni kurumlar açılmıştır. Demokrat Parti, 3 üniversite ve 8 yüksekokul sayısını 8 üniversiteye ve 23 yüksekokula çıkarmıştır. 1950 yılı başlarında 25.000 olan öğrenci sayısı 65.000'in üzerine çıkarılmıştır (Tangülü, 2012).

Din eğitimi faaliyetleri: Medreselerin kapatılmasıyla imam- hatip, vaiz gibi din görevlilerinin yetiştirilmesi için imam-hatip okulları ve İstanbul Darülfünun 'unda İlahiyat Fakültesi kurulmuştur. 1923- 1924 yıllarında 29 adet imam hatip mektebi açılmıştır. Açılan imam hatiplere talep yıldan yıla azaldığı için bu okullar 1929-1930 yıllarında kapatılmıştır. İlahiyat Fakültesi ise dokuz yıl eğitim faaliyetini sürdürdükten sonra Darülfünun kurumlarının kaldırılmasıyla kapatılmıştır. Yeni kurulan İstanbul Üniversitesi'nde Fen Edebiyat Fakültesi'ne bağlı İslâm Dinleri Teknik Enstitüsü açılmıştır (Dere, 2013). 1948 yılında din adamı ihtiyacını karşılama amacıyla on ilde on ay sürecek imam hatip kursları açılmıştır. 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle beraber 1951 yılında ortaokul ve lise kademelerini kapsayan İmam Hatip okulları açılmıştır. İstanbul, Ankara, Adana, Konya, Kayseri, Maraş, Isparta'da açılan İmam Hatip Okullarında dört yıl ortaokul ve üç yıl da lise eğitimi verilmiştir. Yedi yıllık bir eğitimin ardından mezun olan öğrencilerin yükseköğrenime devam edebilmeleri için yeni kurumlar açılmıştır. Bahsedilen kurumların ilki 1959 yılında İstanbul'da açılmış olan Yüksek İslâm Enstitüsü'dür (Akyüz, 2010).

Öğretmen yetiştirme politikaları ve Köy Enstitüleri: Cumhuriyet döneminde hem nitelik hem de nicelik anlamında öğretmen sıkıntısı mevcuttu. İlkokul öğretmenlerinin çoğu Darulmuallimîn'den mezun olup medrese zihniyetine göre yetiştirilmiş hocalardı. Darulmuallimîn'in adı Muallim Mektebi'ne, 1935'den sonra da Öğretmen Okulu'na çevrilmiştir. 1932- 1933'den itibaren ilk öğretmen okullarının süresi 6 yıl olmuştur. Bu altı yılın ilk üç yılı ortaokul programlarıdır. İkinci üç yılda da meslekî programlara yönelik eğitim verilmiştir (Akyüz, 2010).

Ortaokul öğretmenleri yükseköğretim okulları, eğitim enstitüleri, fakültelerin fen ve edebiyat bölümlerinden mezun olanlarla sağlanmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü ortaokul öğretmenlerini yetiştirmede hem ilk hem de önemli bir kurumdur. 1940 yılından sonra Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmen ihtiyacını karşılayamadığından Balıkesir, İstanbul ve İzmir'de Öğretmen Okulları açılmıştır. Bu okulların eğitim süreleri 3 yıldır. Mezun olanlar yapılan sınav neticesinde başarılı olmaları halinde üniversite eğitimine devam edebilmişlerdir (Tangülü, 2012).

Cumhuriyetin ilanından 1959 yılına kadar lise düzeyindeki öğretmenler İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'ndan yetişmiştir. 1959 yılında Ankara'da Yüksek Öğretmen Okulu ve 1964'te İzmir Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır (Akyüz, 2010).

Öğretmen yetiştirme programları üzerinde durulurken ele alınması gereken bir husus da Köy Enstitüleri'dir. Köy Enstitüleri, ilköğretimi hızlandırmak, köyü ve köylüyü kalkındırma amacıyla kurulmuş müesseselerdir (Ergin, 1977). Bu kurumlara ilkokulu bitiren öğrenciler sınavla alınmıştır. Eğitim süresi 5 yıldır. Enstitülerde görülen dersler üç ana gruba ayrılabilir: kültür dersleri, ziraat işleri, köye yarayacak bir mesleği öğretme amacıyla atölye işleri (Ergin, 1975). Köy Enstitüleri, 1940 yılında açılmıştır. İlk açıldığında sayıları 14'tür. 1948 yılına gelindiğinde sayıları 21'e yükselmiştir. Bu kurumların kurulmasında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un büyük katkıları olmuştur. Akyüz (2010), Köy Enstitüleri'nin kuruluş felsefesini şöyle açıklamıştır:

1940'da, 6 yaşın üstündeki nüfusun % 78'i okuryazar değildi. Köylerde bu oran % 90'dı. Ayrıca köyler, sağlık, temizlik, gelişme imkânlarından uzaktı. Bu yaygın bilgisizlikle daha etkili mücadele etmek, bunu yaparken köylerin sosyal ve ekonomik yapısında öğretmen ve eğitim kanalıyla düzenlemeler, gelişmeler sağlamak... İşte Köy Enstitüleri bu amaçla kuruldu. O zamana kadar mevcut öğretmen yetiştirme düzeninin neyi eksikti de yeni bir öğretmen yetiştirme sistemi geliştirilmek isteniyordu? Mevcut eski düzen, "nazarı" eğitim yapan, ellerinde kalem, kitap, yalnızca okuma yazma ve "kitabî" bilgiler öğretimi ile yetinen, köye gitmek, orada kalmak istemeyen, köylüye pek yararlı olmayan öğretmenler yetiştirmekle suçlanıyordu. Oysa artık köy kökenli, yalnızca köye yararlı olabilecek, nasırlı ellerinde kalem ve kitaptan çok, kazma, kürek, çapa, bağ makası... bulunan öğretmenler yetiştirilmeliydi. Köy Enstitülerinin kuruluş felsefesi budur (s. 393).

1950 yılında Demokrat Parti iktidarına gelindiğinde ülkedeki öğretmen ihtiyacı Şehir Öğretmen Okulları ile Köy Enstitüleri'nden sağlanmaktaydı. 1954 yılında Köy Enstitüleri kapatılmış ve hazırlanan kanun tasarısıyla öğretmen yetiştiren kurumlar Öğretmen Okulu adını almıştır. Yeni kurulan bu okullarda eğitim altı yıl olup uygulanan program yönüyle yer yer Köy Enstitüleri'ne benzemekteydi (Karakök, 2011).

1.4. Problem

Develioğlu'nun (1973) aktardığına göre Mahir İz, medeni bir tarihe sahip olan köklü milletlerin babalarının ve dedelerinin mirasına kondukları vatan toprakları üzerinde eser bırakmış olan ecdadına teşekkür borcunu ödeyebilmeleri için onların adını, hatıralarını, eserlerini kendilerinden sonra gelecek nesle hediye etmeleri gerektiğinden bahsetmiştir. Günümüz ğretmenleri de yapmış olduğu örnek davranış ve uygulamalarıyla öğrencilerini etkilemiş ve onların birçok açıdan gelişimine katkı sunmuş öğretmenlerin ğretmen davranışlarını inceleyerek daha sağlam yol alabilirler. Geçmiş dönemde ğrencilerinde izler bırakabilmiş öğretmenlerin ğretmen davranışları günümüz öğretmenlerine yol açıcı olabilir.

1.5. Amaç

Bu araştırma ile Mahir İz'in hayatı, eserleri ve muallimliği incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Mahir İz'in şahsiyetinin özellikleri nelerdir?
2. Mahir İz'in eserlerinin önemi nedir?
3. Mahir İz'in yaşadığı dönemin eğitim uygulamaları dikkate alındığında onun fark yaratan ğretmen özellikleri nelerdir?
4. Mahir İz, günümüz öğretmenlerine hangi yönleriyle örnek olabilir?

1.6. nem

Öğretmenlik, hem akademik bilgi hem de bilgiyi aktarabilme becerisi gerektiren bir meslektir. Bilinmedik bir yolda kılavuza ihtiyaç duyulduğu gibi, ğretmenlikte de bu mesleği hakkıyla yapma gayretini taşıyan öğretmenlerin tanınması ve bilinmesi öğretmenlere yol gösterici, fikir verici olabilir. Mesleğinde yetkin kimselerin öğretmenlik uygulamalarını öğrenen öğretmenler, yılların birikimine sahip olurlar. Bu birikim ise yeni formlarla güncellenmek suretiyle görevdeki öğretmenlerin ufuk açıcı bir bakış geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Bu araştırma ile:

1. Mahir İz'in hayatı, eserleri ve öğretmen kimliği araştırılarak başta öğretmenlere, eğitim camiasına ve vazifeşinalara bir rol model olabileceği umut edilmektedir.
2. Mahir İz'in tasavvufi kimliğini inceleyen araştırmalar mevcuttur. Ancak onun öğretmenliğini inceleyen akademik bir araştırmaya ulaşamamıştır. Bu itibarla araştırmanın alana, konuya ilgi duyanlara katkı sunabileceği umulmaktadır.

1.7. Varsayımlar

Bu araştırmada, aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Mahir İz ile ilgili yazılanlar, anlatılanlar onun gerçek yönlerini ortaya çıkarıcı özelliklerdir.
2. Görüşmeciler soruları samimiyetle ve doğru bir şekilde cevaplamıştır.

1.8. Sınırlılıklar

Bu araştırmada, aşağıdaki sınırlılıklar bulunmaktadır. Bunlar:

1. Araştırma, Mahir İz'in eserlerinden, hakkında yazılanlardan ve öğrencilerinden araştırmacının ulaşabildikleriyle sınırlıdır.
2. Mahir İz, hayatta olmadığı için onun hakkında yapılan tespitlerin öznel değerlendirmeler olduğu ve bu yönüyle yanlışlık taşıyabileceği kabul edilmektedir.

1.9. Tanımlar

Muallim: Öğretmen (TDK , 2011).

Mahir İz, isminin önüne muallimden başka bir sıfat yakıştırmamıştır. Mezar taşına da Muallim İz yazdırılmasını istemiştir (Canbey, 2017). Çalışmada bu sebepten muallim sözcüğü kullanılmıştır.

BÖLÜM 2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Araştırma, tarama modelindedir. Tarama, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Çalışma, tarama modelindeki örnek olay tarama yaklaşımına uygundur. Örnek olay tarama modelleri, evrendeki belli bir ünitenin (bireyin, ailenin, okulun, hastanenin, derneğin ve benzerlerinin) derinliğine ve genişliğine, kendi içinde ve çevre ile olan ilişkileriyle, araştırılarak tanınmasını amaçlayan düzenlemelerdir (Karasar, 2016).

2.2 Veriler ve Toplanması

Veriler, belgesel tarama ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Mahir İz 'in öğrencileriyle ve Mahir İz 'in öğrencisi olmayıp onu tanıyan kişilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı tarafından geliştirilen ve tez danışmanının görüşleri doğrultusunda son şekli verilen görüşme soruları kullanılmıştır. Görüşme soruları (Ek 3)'te yer almaktadır.

Mahir İz'in hayatının son yıllarında kaleme aldığı *Yılların İzi* adlı hatırat eserinden onun biyografisine ulaşılmıştır. Mahir İz'in diğer eserlerinden *Tasavvuf, Din ve Cemiyet, Yılların İzi, Peygamber Efendimiz, Üstadım Mehmet Akif* ilgili yerlerden temin edilmiştir. Ancak *Adanalı Hayret Hayatı ve Eseri* isimli tez çalışmasına İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü No. 87'de kayıtlı arşivden ulaşılmıştır. Belirtilen eserin fotokopisini almak mümkün olmadığından eser Türkiyat Enstitüsü'nde okunmuş ve kitabı tanıtıcı genel bilgiler not edilmiştir. Mahir İz'in sadeleştirdiği altı ciltlik *Kıyas-ı Enbiya* eserine ise İSAM'da Genel Koleksiyon bölümünde (297.72) tasnif numaralı bölümden ulaşılmıştır.

Mahir İz'in İSAM'da (CD 0722 ve CD 0723) tasnif numaraları bölümden 16 saatlik ses kayıtlarına ulaşılmıştır. Mahir İz'in öğrencileri tarafından kaydedilip İSAM kütüphanesine kazandırılan kayıtların hepsinde tarih belirtilmemiştir. Ancak bazılarında 1971, 1972 yılları olduğu bazılarının da Beşiktaş Yahya Efendi Dergâhı'nda yapıldığı bilgisi paylaşılmıştır. Ses kayıtlarının bir nüshasını almak mümkün olmadığından kayıtlar İSAM'da dinlenmek suretiyle notlar alınmıştır.

Mahir İz hakkında dergilerde yazılan yazılara İDP (İslamcı Dergiler Projesi) aracılığıyla ulaşılmıştır. Üsküdar Fıstıkağacı mevkiinde bulunan İDP bürosundan *Hareket* dergisi (1974) ve *Tohum* dergisi (1975) dijital ortama aktarılmış şekline ulaşılmış ve bir nüshası alınmıştır. Mahir İz'in derslerinde kullandığı beyitler öğrencisi Osman Öztürk tarafından *İslami Edebiyat* dergisinde yayımlanmıştır. Bu kaynaklara ise İSAM'da bulunan *İslamî Edebiyat* dergilerinin Mahir İz bölümleri taranarak ulaşılmıştır. Mahir İz'in İSAM'da bulunan *Mahir İz Dosyası*'na (92093) nolu kayıttan ulaşılmıştır. Mahir İz hakkında Mustafa Özdamar'ın hazırladığı kitap ilgili yerlerden temin edilmiştir. Mustafa Uzun'un yaptığı çalışmalar (Uzun, 2006 ; Uzun, 2011) ile *Abdulkadiroğlu (1988)*' nun eserine Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kataloğu taranarak ulaşılmıştır. Mahir İz hakkında bir derleme çalışması yapan (*Yıldırım, 2017*)'nin çalışması satışa sunulmadığından kitabın basımını yapan ÖNDER'in Sultanahmet'teki bürosuyla görüşülerek bir örneği alınmıştır. Mehmet Akif Ersoy'un Mısır'da olduğu dönemde Mahir İz'e yazdığı mektuplar Uğur Derman tarafından *Kubbealtı Mecmuası*' nda yayımlanmıştır. Bu sebeple Kubbealtı Akademi'ye başvurularak arşivlerinde yer alan (1975 yılı sayı: 2, 3, 4; 1976 yılı sayı 1, 2, 3, 4; 1977 yılı sayı 12'den) mektupların fotoğrafı çekilmiştir. Mahir İz'in yazarlık yönü ve tanınmış bir şahsiyet olduğu için vefatıyla ilgili gazete haberleri araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne müracaat edilmiştir. Araştırma *Yeni Asya, Orta Doğu, Tercüman, Milli Gazete* ile sınırlandırılmıştır. Bu gazetelerin seçilmesinde gazete yazarlarının Mahir İz'i yakından tanıdıkları için onun hakkında daha detaylı bilgi vereceği fikri etkili olmuştur. Gazetelerin 1974 Temmuz sayıları *Beyazıt Devlet Kütüphanesi 1928 Sonrası Yerel ve Ulusal Gazete Kataloğu*'ndan taranmış ve arşiv bölümünden talep edilmiştir (Gazetelerin kataloktaki numaraları şöyledir: *Yeni Asya'nın* demirbaş no: 0106, *Orta Doğu'nun* demirbaş no: 0027, *Tercüman'ın* demirbaş no: 0028, *Milli Gazete'nin* demirbaş no: 0049, *Orta Doğu'nun*

demirbaş no: 0027) Bahsi geçen gazetelerin 1974 Temmuz nüshaları incelenerek Mahir İz hakkında çıkan yazılar fotoğraflanmıştır.

Mahir İz' in Yüksek İslâm Enstitüsü'nden öğrencileriyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmede kullanılan sorular araştırmacı tarafından geliştirilirken bir akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur. Mahir İz'in öğrencilerinden Nihat Çeçen ile Yeni Dünya Vakfı'nda 19 Temmuz 2018 tarihinde sekiz dakika süren görüşme yapılmıştır. Mahir İz'in öğrencisi Emin Işık ile Üsküdar Balaban Tekkesi'nde 17 Ekim 2018 tarihinde buluşmuş ve elli dokuz dakika süren görüşme yapılmıştır. Mahir İz'in öğrencisi olmamış; ancak İstanbul'da öğrencilik yıllarından itibaren Mahir İz'le birlikte olmuş Dursun Gürlek ile 27 Ocak 2019 tarihinde Üsküdar Balaban Tekkesi'nde on sekiz dakikalık görüşme yapılmıştır. Mustafa Uzun ile İSAM' da bulunan çalışma odasında 17 Mayıs 2019 tarihinde otuz iki dakika süren görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerin ses kaydı alınmıştır. Mustafa Uzun'un girişimleri neticesinde aynı gün Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kültür Merkezi'nde Yaşar Fersahoğlu ile buluşmuş ve Mahir İz hakkında konuşulmuştur. Ancak bu görüşmenin gerçekleştiği ortam gereği ses kaydı almak mümkün olmadığından şifâhî olarak dinlenenler sonradan not edilmiştir. Bu görüşmeye ait kayıt olmadığından görüşmeden edinilen bilgiler araştırmada yer almamıştır. Görüşmelerde soruların hepsi sorulmaya çalışılmış ve görüşmelerin odak noktasını Mahir İz' in öğretmen davranışları ve öğrencileri üzerindeki etkileri oluşturmuştur.

2.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bu çalışmada veriler, nitel veri analizine göre çözümlenmiştir. Nitel veri analizi, araştırmacının verileri düzenlediği, analiz birimlerine ayırdığı, sentezlediği, biçimleri ortaya çıkardığı, hangi bilgileri yansıtacağına karar verdiği bir süreçtir (Özdemir, 2014). Çalışmada, nitel veri analiz türlerinden olan betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu çalışmada toplanan veriler alt başlıklar haline getirilmiştir. Veriler, betimsel analiz kapsamında ilgili başlıklar içerisinde kaynak

göstermek suretiyle özetlenerek, yorumlanarak ve doğrudan alıntı yapılarak kullanılmıştır. Çalışmada, Mahir İz'in öğretmenliğine ilişkin toplanılan verilere MEB Öğretmen Yeterlikleri kapsamında açılan başlıklar içerisinde yer verilmiştir. İlgili başlıklar haricinde Mahir İz'in gerek hayatı gerekse de öğretmenlik uygulamaları hakkında ulaşılan bilgilere çalışmanın hedefinden sapmama amacıyla yer verilmemiştir. Verilerin bir kısmı hatırlamaya dayalı olduğundan verilere müdahale etmeden veri kaynakları arasında karşılaştırma yapılarak güvenilir çözümlenmelere gidilmiştir. Yapılan görüşmelerde ilgili kişilerin verdiği bilgiler diğer kişilerle yapılan görüşmelerde gündeme getirilerek veriler arasındaki tutarlık tespit edilmiştir. Çalışmada birden fazla veri olduğu için verilerin birbirini desteklediği görülmüş ve bu hususta ittifak sağlanmıştır.

BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Muallimliği

Mahir İz'in öğretmenlik yönü incelenirken MEB tarafından hazırlanan öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinden yararlanılmıştır. Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri, bir öğretmende öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli olarak yerine getirebilmesi için sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutum olarak tanımlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Ülkemizde MEB tarafından öğretmen yeterlikleri ile ilgili ilk resmi çalışmalar 1999 yılında yapılmıştır. Başlayan bu süreçten sonra paydaşlardan gelen dönütler ile hayatın birçok alanındaki gelişmeler ışığında ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda öğretmen yeterlikleri güncellenmiş ve güncellenmektedir.

Son olarak 2017 yılında yayınlanan öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri; “mesleki bilgi”, “mesleki beceri”, “tutum ve değerler” olmak üzere üç ana yeterlik alanlarına ve alt başlıklara şu şekilde ayrılmıştır:

Tablo 1: Meb Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

A YETERLİK ALANI : MESLEKİ BİLGİ	
YETERLİKLER	YETERLİK GÖSTERGELERİ
A1. ALAN BİLGİSİ Alanında sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kurumsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahiptir.	A.1.1. Alanı ile ilgili konu ve kavramları analiz eder.
	A.1.2. Alanındaki temel kuram ve yaklaşımların alanına yansımalarını yorumlar.
	A.1.3. Alanı ile ilgili temel bilgi ve veri kaynaklarını sınıflandırır.
	A.1.4. Alanına ilişkin temel araştırma yöntem ve tekniklerini sınıflandırır.
	A.1.5. Milli ve manevi değerlerin alanına yansımalarını yorumlar.
A2. ALAN EĞİTİMİ BİLGİSİ Alanının öğretim programı ve pedagojik alan bilgisine hâkimdir.	A.2.1. Alanının öğretim programını tüm öğeleriyle açıklar.
	A.2.2. Alanının öğretim programını, ilgili diğer öğretim programları ile ilişkilendirir.
	A.2.3. Öğrencilerin gelişim ve öğrenme özelliklerine ilişkin bilgisini öğretim süreçleri ile ilişkilendirir.
	A.2.4. Alanın öğretiminde kullanılacak farklı strateji yöntem ve teknikleri karşılaştırır.
	A.2.5. Alanın öğretim süreçlerinde kullanılacak ölçme ve değerlendirme yöntemlerini karşılaştırır.
	A.2.6. Alanın öğretiminde milli ve manevi değerlerden nasıl yararlanacağına karar verir.
A3. MEVZUAT BİLGİSİ Birey ve öğretmen olarak görev, hak ve sorumluluklarına ilişkin mevzuata uygun davranır.	A.3.1. Vatandaş olarak bireysel hak ve sorumluluklarını açıklar.
	A.3.2. Türkiye Cumhuriyeti anayasasını açıklar.
	A.3.3. Atatürk'ün eğitim sistemimize katkılarını değerlendirir.
	A.3.4. Öğretmenlik mesleğini ilgilendiren mevzuatı açıklar.
	A.3.5. Eğitim paydaşlarının hak ve sorumluluklarını ayırt eder.

Tablo 2: Meb Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

B YETERLİK ALANI : MESLEKİ BECERİ	
YETERLİKLER	YETERLİK GÖSTERGELERİ
B1. EĞİTİM ÖĞRETİMİ PLANLAMA Eğitim öğretim süreçlerini etkin bir şekilde planlar.	B.1.1. Planlarını alanının öğretim programına uygun olarak hazırlar.
	B.1.2. Öğretim sürecini çevresel şartları, maliyeti ve zamanı dikkate alarak planlar.
	B.1.3. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve sosyokültürel özelliklerini dikkate alarak esnek öğretim planlarını hazırlar.
	B.1.4. Öğretim sürecini planlarken milli ve manevi değerleri dikkate alır.
B2. ÖĞRENME ORTAMLARI OLUŞTURMA Bütün öğrenciler için etkili öğrenmenin gerçekleşebileceği sağlıklı ve güvenli öğrenme ortamları ile uygun öğretim materyalleri hazırlar.	B.2.1. Sağlıklı güvenli ve estetik öğrenme ortamları hazırlar.
	B.2.2. Kazanımlara uygun öğrenim materyalleri hazırlar.
	B.2.3. Öğrenme ortamlarını öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını dikkate alarak düzenler.
	B.2.4. Öğrenme ortamlarını dersin kazanımlarına göre düzenler.
	B.2.5. Öğrencilerle etkili iletişim kurabileceği demokratik öğrenme ortamları hazırlar.
	B.2.6. Öğrencilerin üstü düzey bilişsel becerilerini geliştirici öğrenme ortamı hazırlar.
	B.2.7. Öğrencilerin milli ve manevi değerleri içselleştirmesine katkıda bulunacak öğrenme ortamları oluşturur.
B3. ÖĞRENME ve ÖĞRETME SÜRECİNİ YÖNETME Öğrenme ve öğretme sürecini etkili bir şekilde yürütür.	B.3.1. Vatandaş olarak bireysel hak ve sorumluluklarını açıklar.
	B.3.2. Alanını eğitim ve öğretimi için gerekli olan becerileri sergiler.
	B.3.3. Öğretme ve öğrenme sürecinde zamanı etkili kullanır.
	B.3.4. Derslerini öğrencilerin günlük yaşamlarıyla ilişkilendirir.
	B.3.5. Öğretme ve öğrenme sürecini yürütürken, özel gereksinimleri olan öğrencileri dikkate alır.
	B.3.6. Uygulamalarında çalıştığı çevrenin doğal, kültürel ve sosyoekonomik özelliklerini dikkate alır.
	B.3.7. Öğrencilerin derslerde analitik düşüncelerine yönelik etkinlikler hazırlar.
	B.3.8. Eğitim öğretim faaliyetlerinde ilgili kişi, kurum, kuruluş ve meslektaşları ile iş birliği yapar.
	B.3.9. Öğretme ve öğrenme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin olarak kullanır.
	B.3.10. Öğretme ve öğrenme sürecinde uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanarak etkili öğrenmeyi gerçekleştirir.
	B.3.11. Öğretme ve öğrenme sürecinde uygun araç, gereç ve materyalleri etkin kullanır.
	B.3.12. Sınıfta istenmeyen davranış ve durumlarda etkili ve yapıcı bir şekilde baş eder.

B	YETERLİK ALANI : MESLEKİ BECERİ	
YETERLİKLER	YETERLİK GÖSTERGELERİ	
B4. ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME Ölçme ve değerlendirme, yöntem, teknik ve araçlarını amacına uygun kullanır.	B.1.1. Alanına ve öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun ölçme ve değerlendirme araçları hazırlar ve kullanır.	
	B.1.2. Ölçme ve değerlendirmede süreç ve sonuç odaklı yöntemler kullanılır.	
	B.1.3. Ölçme ve değerlendirmeyi objektif ve adil olarak yapar.	
	B.1.4. Ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre öğrencilere ve diğer paydaşlara doğru ve yapıcı geri bildirimler verir.	
	B.1.5. Ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre öğretim ve öğrenme süreçlerini yeniden düzenler.	

Tablo 3: Meb Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

C YETERLİK ALANI : TUTUM ve DEĞERLER	
YETERLİKLER	YETERLİK GÖSTERGELERİ
C1. MİLLİ, MANEVİ ve EVRENSEL DEĞERLER Milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir.	C.1.1. Çocuk ve insan haklarını gözetir.
	C.1.2. Bireysel ve kültürel farklara saygılıdır.
	C.1.3. Öğrencilerin milli ve manevi değerlere saygılı, evrensel değerlere açık bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunur.
	C.1.4. Doğal çevre ile tarihsel ve kültürel mirasın korunmasına duyarlıdır.
C2. ÖĞRENCİYE YAKLAŞIM Öğrencilerin gelişimini destekleyici tutum sergiler.	C.2.1. Her öğrenciye insan ve birey olarak değer verir.
	C.2.2 Her öğrencinin öğrenebileceğini savunur.
	C.2.3. Öğrencilerin kişisel gelişimini ve geleceğini planlamalarında rehberlik yapar.
	C.2.4. Tutum ve davranışlarıyla öğrencilere rol - model olur.
C3. İLETİŞİM ve İŞ BİRLİĞİ Öğrenci, meslektaş, aile ve eğitimin diğer paydaşları ile etkili iletişim ve iş birliği kurar.	C.3.1. Türkçeyi kurallara uygun ve etkili bir biçimde kullanır.
	C.3.2. Etkili iletişim yöntem ve tekniklerini kullanmaya özen gösterir.
	C.3.3. İnsan ilişkilerinde empati ve hoşgörüyü esas alır.
	C.3.4. Meslektaşlarıyla bilgi ve deneyim paylaşımına açıktır.
	C.3.5. Eğitim öğretim faaliyetlerinde ailelerle işbirliği yapar.
	C.3.6. Okul gelişimine yönelik faaliyetlere aktif olarak katılır.
C4. KİŞİSEL ve MESLEKİ GELİŞİM Öz değerlendirme yaparak, kişisel ve mesleki gelişimine yönelik çalışmalara katılır.	C.4.1. Mesleğini severek ve isteyerek yapar.
	C.4.2. Paydaşlardan gelen görüş ve önerilerden de yararlanarak öz değerlendirme yapar.
	C.4.3. Kişisel ve mesleki yönden kendisini geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunur.
	C.4.4. Kişisel bakımına ve sağlığına özen gösterir.
	C.4.5. Kültürel ve sanatsal etkinliklere katılır.
	C.4.6. Mesleki etik ve ilkelere uyararak mesleki bağımlılık ve saygınlığını korur.
	C.4.7. Türkiye ve dünya gündemini takip eder.

Mahir İz 'in öğretmenlik yönü incelenirken yukarıda bahsedilen MEB Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (2017)'nden istifade edilmiştir. Ancak 2017'nin öğretmen yeterliği ile 1916- 1970 yılları arasında aktif görev yapan bir öğretmenin yeterliklerini tam manasıyla değerlendirmeye kalkmak güçtür. Çünkü 21. Yüzyıl öğretmeninden beklenen nitelik ve performans ile kırk yıl öncesinin öğretmeninden beklentiler farklılık arz etmektedir. Bu sebepten dolayı çalışmanın bu bölümünde “mesleki bilgi”, “mesleki beceri” ve “mesleki tutum”dan oluşan üç ana kategori ve bu alanların kapsamını belirten tanımları esas alınmıştır.

3.2. Mesleki Bilgi

Öğretmenlik mesleğinin genel yeterliklerinde mesleki bilginin kapsamı; öğretmenin öğretmenlik mesleğine ilişkin sahip olması gereken alan bilgisi, alan eğitimi ve mevzuat bilgisi yeterlikleri olarak belirlenmiştir (MEB, 2017).

Mahir İz'in öğretmenlik uygulamalarındaki mesleki bilgi kapsamında onun bilgi birikimi ve hafıza gücü ele alınmıştır. Çünkü Mahir İz, sahip olduğu bilgisiyle öğrencilerinin gözünde yetkin bir öğretmen olduğu gibi bilgiyi çok net olarak hatırlamasıyla da çevresi tarafından takdir edilmiştir.

3.2.1. Bilgi Birikimi

Baba tarafından seyyîd ve âlim bir aileye sahip olan Mahir İz, anne tarafından da ilmiyeye mensup bir ailede doğup yetişmiştir (Düzdağ, 2016). Özel hocalardan ders alan Mahir İz, on beş yaşında *El- Câmîussağîr*'i, on altı yaşında ise *Kenz'ul-Ummâl* isimli altı ciltlik hadis külliyyatını Medine-i Münevvere 'de Ahmed Berzencî isimli hocadan altı ayda okumuştur.

Mahir İz, dini ilimden edebiyata kadar geniş bir alanda derin bilgi sahibidir. Muhammed Tayyib Okiç'e göre Mahir İz, İslam kültürünü tamamen emmiş, aynı zamanda da garp kültüründen nasibini almış büyük bir insandır (Okiç, 1975). Türk, Arap ve Fars dillerine edebiyatıyla vâkıf olan Mahir İz; Amerikalı araştırmacıların Türkçe ve Farsça konusunda zorlandıkları hususlarda onlara yardımcı olmuştur (Öztürk,1974). Ayrıca Şikago Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hamid Algar, Mahir İz'i ziyaret etmiş ve Mahir İz'den Farsça tasavvufi metinleri çözümlemeye yardım almıştır (Öztürk, 1988).

Mahir İz, dönemin önde gelen simalarıyla tanışmış, onlarla birlikte olmuştur (Mehmet Akif Ersoy, Ferit Kam, Babanzade Ahmet Naim Bey, Elmalılı Hamdi Efendi, Yahya Kemal...) Mehmet Akif Ersoy, Mahir İz'in hem hocası hem dostu olmuştur (İz, 2015).

3.2.2. Güçlü Bir Hafızaya Sahip Olma

Mahir İz'i tanıyanlar onun yılların aşındıramadığı kuvvetli bir hafızaya sahip olduğu üzerinde ittifak etmişlerdir (Eraydın, 1975; Pekolcay, 1975; Öztürk, 1974). Mahir İz, güçlü hafızasıyla hem öğrencilerinin hem de çevresinin dikkatini çekmiştir. Öğrencileri elli- altmış yıl öncesine ait hadiseleri hocalarının dün yaşamış gibi anlatmasının hikmetini merak edip sorduklarında Öztürk (1999a)'de belirtilen şu cevapla karşılaşmışlardır:

Daha mektebe başladığımızın ilk günlerinde bize hocalarımız, sokakta nasıl yürümemiz icap ettiğini; “Nazar ber kadem” kaidesini öğreterek işe başlarlar ve bunu sık sık da tekrar ederlerdi. Gözler mâsivâ (günah) ile çok meşgul olursa, gönüller rahatsız olur, huzursuz gönüller hafıza zâfına sebep teşkil eder. Bu itibarla insanlar yolda yürürken sağa-sola değil de önlerine bakarlarsa mâsivâdan sâlim olacakları için hafızaları zinde (dinç) kalır, Nazar ber etraf olanlarda hafıza zayıf olur (s. 3).

Öztürk (1999a)'ün ifade ettiğine göre Mahir İz, bir defa görüşüp tanıştığı kişiyle ikinci bir defa birlikteliklerinde onu künyesine kadar hatırlamaktadır. Bunun bir örneğine Osman Öztürk şahit olmuştur:

Mahir İz ile durakta araç bekleyen Osman Öztürk'ün yanına yaşı altmışa yaklaşmış, saçları tamamen ağarmış biri yaklaşıp gözlerini Mahir İz 'den ayırmamıştır. Osman Öztürk' e yanındaki kişinin Mahir İz olup olmadığını sormuştur. Yaşlı adam, evet cevabını alınca Mahir İz'in elini öpmüştür. Mahir İz, bu kişiye dikkatlice bakıp ismini söylemiş ardından da okulunu ve sınıfta hangi sırada oturduğunu sıralamıştır. Aldığı cevaba şaşırın eski öğrenci tekrardan Mahir İz'in ellerine ağlayarak yapışmış ve Osman Öztürk'e “45 sene evvel hocamdı. Bu kadar yıl sonra ilk defa görüşüyoruz, bu neyin nesi beni şaşkına çevirdi, ne konuşacağımı bilemiyorum” demiştir (Öztürk, 1999a, s. 3).

Yukarıda bahsedilen olayla paralellik gösteren bir anekdotu Nihat Çeçen anlatmıştır. Nihat Çeçen, 1964 yılında Taksim Atatürk Lisesi'nde öğrenciyken sınıf arkadaşlarının vesilesiyle Mahir İz ile tanışmıştır. Nihat Çeçen, Mahir İz'in Yahya Efendi Dergâhı'ndaki birkaç sohbetine katılmıştır. Nihat Çeçen, 1971 yılında Mahir İz ile görüşmeyeli altı yıl olmuşken bir gün Yüksek İslam Enstitüsü'ne çıkan istikamette Mahir İz, Nihat Çeçen'i fark eder ve “Evladım bizim Fahir (kardeşi Prof. Dr. Fahir İz)

orada mı'' sorusunu yöneltmiştir. Nihat Çeçen, altı yıl gibi bir aradan sonra Mahir İz'in kendisini unutmamasına ve okuduğu okulu bilmesine hayret etmiştir (N. Çeçen, kişisel iletişim 19 Temmuz 2018).

3.3. Mesleki Beceri

Öğretmenlik mesleğinin genel yeterliklerinde mesleki becerinin kapsamı; öğretmenin sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalarıyla ilgili eğitim öğretimi planlama, öğrenme ortamları oluşturma, öğretme ve öğrenme sürecini yönetme, izleme ve değerlendirme olarak belirlenmiştir (MEB, 2017).

Mahir İz'in öğretmenlik uygulamalarındaki mesleki beceri kısmında onun öğrenme- öğretme sürecinde nasıl bir yol takip ettiği açıklanmaya çalışılmıştır.. Mahir İz; derslerinde öğrencileri soru sormaya teşvik etmiş, konuları detaylı olarak ele almıştır. Dersini sınıfla sınırlı tutmamış, okul dışında da ders yapmıştır. Öğrencilerini işin içerisine katarak onlara kendi öğrenmelerinin yolunu açmıştır. Öğrencilerini hem okuldaki hem de okul dışındaki faaliyetlerinde desteklemiş, onlara cesaret vermiştir. Dersini şiirle işleyen Mahir İz, dersinin değerlendirmesini de şiirle yapmıştır.

3.3.1. Soru Sorulmasını İsteme

Mahir İz, derslerinde öğrencilerin soru sormasını istemiştir. Mahir İz'e göre, zihinlere takılan her şey ortaya çıkarılmalıdır (İz, 1974a).

Mahir İz, "*Oğlum sual sorun, bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıptır*" diyerek öğrencilerinde bu davranışın yerleşmesini arzulamıştır (Düzdağ, 2016, s.62). Mahir İz, soru sorabilmek için önceden bir hazırlık yapılması gerektiğini söylemiştir. Bu hazırlık ise soruların derse gelmeden önce yazılmasıdır. Ancak sorulacak soru ele geçen herhangi bir kâğıda yazılmamalıdır. Mahir İz, bu hususta öğrencilerine şu tavsiyelerde bulunmuştur: "*Aklınıza sualler gelir, fakat sonra unutursunuz. Bunu önlemek için, cebinizde muhakkak küçük bir defter ve bir kalem bulunsun. Nerede*

olursanız olun, aklınıza geleni hemen yazın. Görüştüğünüz zaman sorarsınız (...)''
(Düzdağ, 2016, s. 62).

Mahir İz'in kendisi de zihnine takılan hususları devamlı olarak yanında bulundurduğu defter ve kalem vasıtasıyla not etmiştir. Hatta Kur'an- ı Kerim'i tilavet ederken durup araştırmak istediği noktaları yazdığı kaydedilmiştir (Öztürk, 1999a).

Mahir İz, gerek derslerinde gerekse de sohbetlerinde sorulacak soruları atlamamaya çalışmış ve "*Soru varsa var deyin, yoksa yok deyin ona göre tertibât alalım*" demiştir (İz, 1974f). Mahir İz, kendisine yöneltilen soruları usulünce cevaplamış, anlaşılıysa yine anlatacağını, anlatamadıysa da anlaşılana kadar devam edeceğini ifade etmiştir. Çünkü kendisinin bundan sorumlu olduğunu ve niye söylemediğinin hesabının kendisinden sorulacağını beyan etmiştir (İz, 1974b).

Mahir İz, öğrencilerine zaman zaman soru sorarak onlara bu konuda örnek olmuştur. Sürekli olarak yanında taşıdığı kalem ve not defteri sayesinde aklına takılanları anında kaydetmesi ile de öğrencilerine bu işin nasıl yapılacağını uygulamalı olarak kendi şahsında göstermiştir. Mahir İz'in bu davranışlarının öğrenci üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Mahir İz'in uygulamasına ve tavsiyesine dikkat eden M. Ertuğrul Düzdağ, yanında küçük bir defter ve kalem taşımaya başlamış, aklına gelen soruları vakit kaybetmeden yazmıştır (Düzdağ, 2016).

3.3.2. Yaparak- Yaşayarak Öğrenme

Mahir İz, öğrencilerine sadece kendisi ders anlatmamış, aynı zamanda onlara etkin katılım imkânı sağlamıştır. Araştırılmasını istediği bir konuda öğrencilerini görevlendirerek onlara yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunmuştur. Bir hadisin sıhhât derecesini anlamak veya herhangi bir ayetin çeşitli tefsirlerdeki açıklamasını öğrenmek için pek çok öğrencisini görevlendirmiştir (Alparslan, 1975). Mahmut Kaya, Özdamar'ın (2017) aktardığına göre Mahir İz'in bu yönüne ışık tutan bir hatırasını şöyle paylaşmıştır:

Bir gün bana bir âyet-i kerime verdi: "Bu âyet-i kerimenin tefsirini senden reca ediyorum evlâdım! dedi. Kurtubî Tefsiri başta olmak üzere çeşitli tefsirlere bak, bu konuda bana şöyle bir iki sayfa malumat ver!" Tabii ben, muhtelif tefsir

kitaplarına bakarak birkaç sayfa bir şeyler topladım verdim. Bir hafta sonra bana Osman Öztürk Bey bir zarf verdi. Zarfın içerisinde hatırı sayılır bir para vardı (...) Mahir Hoca'nın bu parayı neden gönderdiğini anlayamadım... Sonra kendisini gördüm. Hocam, sizden mektup geldi, ben anlayamadım dedim. Hoca da, Evlâdım, dedi, tarikat-ı furkaniyyede hiçbir emek karşılıksız kalmaz (s.157).

Mahir İz, öğrencilerine araştırmak üzere bir konu vermenin yanı sıra bazı işlerinde öğrencilerinden yardım alarak onlara bu işin önemini kavratmaya çalışmıştır. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken husus şudur ki; Mahir İz, öğrencisinin gayretini ödüllendirmiş, masrafını karşılamıştır. Mahir İz, zekâtını zaman zaman öğrencisi Mustafa Uzun'a verip ihtiyaç sahiplerine ulaştırmasını istemiştir. Mahir İz, yazlık ve kışlık olmak üzere yılda iki kat elbise diktirmektedir. Kış geldiğinde yazlıklarını güzelce temizlettikten sonra ihtiyaç sahiplerine dağıttığı nakledilmiştir. Mahir İz, Mustafa Uzun'un imam olduğu dönemde kıyafetlerini ona vererek mahallenin fakir fukarasına dağıtmasını istemiştir (Uzun, 2006).

Mahir İz, öğrencilerine yaptırdığı şahsi işleri aracılığıyla onların devrin önemli şahsiyetleriyle tanışmasını sağlamıştır. Bu zeminin oluşması için imkân ve fırsatları değerlendirirken öğrencilerinin gündelik işlerini aksatmamalarına özen göstermiştir. Mahir İz, *Tasavvuf* adlı eserini Abdülbaki Gölpınarlı 'ya takdim etmesi için öğrencisi Ali Alparslan'dan ricada bulunmuştur (Alparslan, 1975). Yine *Tasavvuf* kitabını Muhammed Hamidullah Efendi'ye ve Fethi Gemuhluoğlu'na takdimi için Mustafa Uzun'dan ricacı olmuştur (M. Uzun, kişisel iletişim, 17 Mayıs 2019). Böylece öğrenciler; edebiyat sahasının yetkin isimlerinden Abdülbaki Gölpınarlı, 20.yüzyılın önde gelen İslâm âlimlerinden Muhammed Hamidullah ve bir nesle ağabeylik yapmış Fethi Gemuhluoğlu ile hocaları sayesinde tanışma fırsatını yakalamışlardır. Mahmut Kaya ve Mustafa Uzun'un tespitlerine göre Mahir İz, bu tür faaliyetleri öğrencilerini heyecanlandırmak ve teşvik etmek amacıyla yapmıştır (Özdamar, 207; Uzun, 2006).

3.3.3. Dersi Zengin Arka Planla İlişkilendirme

Mahir İz, derslerinde sadece müfredata bağlı kalmamıştır. Derste tahtaya yazdığı beyitlerle, şiirlerle öğrenciye verilmesi gerekeni vermeye çalışılmıştır (E.İşık, kişisel iletişim, 17 Ekim 2018). Mahir İz derslerinde *İstiklâl Marşı*, *Çanakkale Şehitleri*, *Ressam Haklı*, *Kimdim*, *Meçhul Askere*, *Kılıç*, *Tekbîr* gibi şiirleri uzun süre işlemiştir.

Düzdağ (2016)'a göre Mahir İz, şiir yoluyla bilgi, idrak ve şuur kazandırma gayesinde olmuştur.

Mahir İz, yerine ve zamanına uygun manzumeler seçmekte adı gibi mahir olduğundan bulunduğu meclislerde söz söyleme işi kendisine havale edilmektedir. Mahir İz'in bu özelliğini yakın arkadaşlarından Şair Halis Erginer bir rubâîsinde şöyle dile getirmiştir:

Kimse bilmez şu felek bâzı ne cevher çıkarır

Lîk Mâhir gibi bir cevheri ender çıkar

Öyle mahmûl-i edepdir ki o zât- ı âlî

Her cebinden içi şâir dolu defter çıkarır (Uzun, 2015, s. 129).

Edîp ve yüksek bir şair olan Mahir İz, aynı zamanda *Safahat* hâfızdır (Çelebioğlu, 1958). Eskilerin "müşâare" dedikleri, birinin bitirdiği mısraının son kelimesinin son harfi ile diğerinin mısraına başlaması şeklinde devam eden şiir yarışmaları tertip edilmektedir. Bir defasında bu sahneye şahit olan öğrencisi Osman Öztürk, Mahir İz'in Bekir Hâki Hoca ile Emirgân'daki evlerinin balkonunda semaver eşliğinde yaptıkları karşılıklı şiir söylemenin bir türlü bitmek bilmediğini aktarmıştır (Öztürk, 1988).

Türkçe, Arapça ve Farsça olmak üzere geniş bir şiir hazinesine sahip olan Mahir İz, beğendiği manzumeleri defterlerine not etmiştir. Ancak Mahir İz, bir kitaba veya deftere bakmadan uzun şiirleri bile hiç şaşırmadan okumuştur. Mahir İz bu okumaları aruz vezninin hakkını vererek gür ve latif bir seda ile inşat etmiştir (Derman, 1975).

Mahir İz'in şiir okuyuşu temas edilmesi gereken bir husustur. Çünkü hem derslerde hem de sohbetlerde öğrencilerinin ilgisini çekmiş ve onları etkilemiştir. Mahir İz, dersine girmediği öğrenciler tarafından dahi şiir okuyuşuyla takdir edilen bir öğretmendir. Haydarpaşa Lisesi'nde 1949- 1950 ders yılı bitimi toplantısında öğrenciler hep bir ağızdan "*Hocamızı isteriz! Mahir Bey'i isteriz*" diyerek Mahir İz'in *İstiklâl Marşı*'nı okumasını istemişlerdir. Mahir İz, okumasını bitirince bir alkış tufanı kopmuş ve bu defa da *Çanakkale Şehitlerine* şiirini okumuştur (Derman, 1975).

Mahir İz'in etkileyici bir üslûpla okuduğu şiirler bugün dahi hem öğrencilerinin hem de onu farklı mekânlarda dinlemiş kişilerin hafızasından silinmemiştir. Rasim

Cinisli hatıralarında bu duruma şöyle temas etmiştir: Edebiyat Fakültesi'nde Yahya Kemâl'i anma toplantısı yapıldığında Mahir İz'in, gür bir ses ve aruza uyarak “*Vur pençe-i alîdeki şemşîr aşkına/ Gülbang- ı âsûmanı tutan pîr aşkına*” diye şiire başladığını belirten Rasim Cinisli duygularını şu şekilde paylaşmıştır: “*Top gürlemesi gibi “vuur!” diyor, “şemşîr!” derken kılıç ve kalkan sesi yankılanıyordu*” (Cinisli, 2017, s. 70).

Mahir İz'in çeşitli vesilelerle söylediği mısraların bir kısmını Osman Öztürk *İslâmi Edebiyat* dergisinde yayımlamıştır. Çalışmada bu mısralardan bazılarının anlamlarıyla birlikte yer verilmiştir:

İsmail Safâ (1867- 1901)'den

Zâtım benim ey Zâtına hüccet olan ALLAH,

Ey varlığı varlık ile müsbet olan ALLAH,

Anlamı: Allah'ım! Ben var olduğuma göre, şüphesiz Sen varsın. Hiçbir şeyden anlamayanlar varlıklar alemine baksın da; ‘bunları kim yarattı?’ sorusuna cevap arasın. O zaman göreceksin ki, bu varlıklar Senin varlığının isbatı olacak (Öztürk, 2008).

Nâzım'ül- Hikem Ahmed Hamdi Bey'den

Zıll-i zâildir bu âlem, vâd olan Allah'dır,

Nîstî âmûz- ı şehritân-ı imkânım, Ali!

Anlamı: Oğlum Ali! Gördüğün bu varlıklar âlemi bir gölge gibidir, gelir geçer. Ben ise etrafımı kuşatan varlıklar dünyasında, yokluğu öğrenip öğretmeye çalışıyorum (Öztürk, 2008).

Tahir'ül- Mevlevi Bey'den

Bilmez misin ki kat'î düsturdur bu Hak'ça,

Bir kavmi bozmaz Allah, onlar bozulmadıkça.

Anlamı: Bir millet kendi benliğini kendi eliyle değiştirmedikçe, Allah bizzat bu değişikliği yapmaz (Öztürk, 2008).

Amasyalı (Merzifonlu) Muallim Cûdî'den:

Yâdında mı doğduğun zamanlar?

Sen ağlar iken gülerdi âlem,

Bir öyle ömr geçir ki olsun,
Mevtin sana hande, âleme mâtem.

Anlamı: Ey insanoğlu! Bilmem doğduğun zamanı hatırlayabilir misin? Sen dünyaya adım attığında sıhhat âlâmeti sayılan ağıt çığlıkları atarken, görenler ve duyanlar sevinç çığlıkları atıyorlardı. Sen önündeki hayatı öyle güzel değerlendir ki, öldüğünde sen cennetteki yerini görüp gülerken, insanlar seni kaybetmenin matemini yaşasınlar (Öztürk, 2008).

Hafız Yusuf Cemil Ararat'tan:

O Ğaniyyim ki, bu bâzâr-ı cihanda feleğe
Metelik vermek için bende bozukluk yoktur.

Anlamı: Bu dünya pazarında kendimi o kadar zengin hissediyorum ki, feleğe metelik verecek kadar bile param yok. Yani küçük işlerle uğraşmam, dünya bana vız gelir (Öztürk, 2009a).

Ferid Kam (1864- 1944)'dan:

Rızık için bir ferde yoktur minnetim
Kendi sa'yimdir veliyyü'n- nimetim.

Anlamı: Rızık için kimseye minnet eylemem. Veli nimetim kendi çalışmamdır (Öztürk, 2009a).

Ferid Kam'dan:

Sağlığında nice ehl- i hünerin,
Bir tutam tuz bile yoktur aşına,
Öldürüp evvel onu açlıktan,
Sonra bir türbe yaparlar başına (Öztürk, 2009a).

Muallim Naci (1850- 1893)'den:

Dersi bitmez bir debistân-ı hakâyıkdır cihan,
Onda en kâmil muallimler sebak-handır bütün.

Anlamı: Dünya ibret dersi bitip tükenmez bir gerçekler okuludur. Orada en yetişkin hocalar bile birer talebe sayılır (Öztürk, 2009a).

Lâ Edrî'den:

Karagün dostu imiş Fatih'in Akşemseddin,
Ki yüzünden lemeân etti anın feth-i mübîn,
Nusreti çeşm- i hakikatle görüp verdi haber,
Böyle her kârı uzaktan görür ehl- i yakîn.

Anlamı: Akşemseddin Hazretleri, Fatih Sultan Mehmed Hân'ın kara gün dostu imiş ve O'nu fethiye takaddüm eden anlarda yalnız bırakmayıp, yüzünde parıldayan "fetih" nurunu görüp, gerçek göz olan mana gözüyle fethi müjdelemiştir. Allah'la yakınlık kurabilenler, gelecekte olanları biiznillah görürler (Öztürk, 2009a).

Lâ Edrî'den:

Bir zerre kalırsa bu semâvâta göre bu arz,
Binnisbe demek etmeliyim kendimi yok farz.

Anlamı: Bakıp durduğumuz göklere göre bu yeryüzü, bir zerre olduğuna göre, benim insan olarak varlığımdan bahs etmem manasızdır. Bu mukayeseye nazaran bana yakışan kendimi yok saymaktır (Öztürk, 2009b).

Lâ Edrî'den:

Ger tu bînî nâkesî der bâr- gâh,
Hâcet-i hodrâ ez û her-giz me hâh.

Anlamı: Alçak birisini bir makam sahibi olarak görürsen, sakın ihtiyacını ondan isteme (Öztürk, 2009b).

Lâ Edrî'den:

Nîş-i akrep ne ez reh-i kiynest,
Muktezây-ı tabiyateş îynest.

Anlamı: Akrebin sokmasının sebebi, karşısındakine duyduğu kin olmayıp, yaratılış ve fitratının icabıdır (Öztürk, 2009b).

Lâ Edrî'den:

Oldu olacak, olmadı olmayacak aslâ
Âlemde boş yere sa'y u hazer ettim.

Anlamı: Olacaklar oldu, olmayacaklar ise olmadı. Dünya hayatında manasız yere bazı şeyler olsun diye çabalarken, bazı şeylerden de olmasın diye boşuna sakındım (Öztürk, 2010a).

M. Cemal Kuntay (1885- 1956)'dan:

Bizden iki üçyüz sene evvel uyananlar,
Hâlâ uyuyanlardaki mâhiyyeti görsün,
Efsanesi kaybolursa kıyamet koparanlar,
Tarihini okkayla satan milleti görsün (Öztürk, 2009b).

Talat Bey'den:

İlm-i hukukdan sana bir nebze söyleyim,
Tasdik eder bu hükmü bütün zümre-i duhât:
Bir zât-ı Hak bilinmelidir, bir de hakk-ı zât,
Bakîsinin neticesi yok, hepsi türrehât.

Anlamı: Talat Bey, hukuk tahsili yapmak isteyen oğluna nasihatte bulunmuştur. Manası şudur: Bak evlâdım! Sana hukuk ilmi nedir birkaç kelime ile anlatayım ki, bu hükmü dâhîler ve akıl sahipleri tasdik edecektir. Hukuk şu demektir: ‘‘hukukullah’’ ve ‘‘hukuk- ı ibâd’’ (kul hakkı) iyi bilinecek ve gereği yerine getirilecektir. Gerisi, neticesi olmayan boş lâftır (Öztürk, 2009c).

Adanalı Hayret (Mehmed Bahâüddin Efendi), (1848- 1913)'den:

Sûret-i şekl ü şemâil, baksan insandır bütün,
Sonra çeksen mantığa, görsen ne hayvandır bütün,
Böyle bâzâra nasıl ben atmayım kantarlıyı,
Fikr-i kaasırlar kurum satmakta mîzandır bütün,
Yalnız irfânı eksik, her biri insan gibi,
Yer içer hatta yazar, her tavrı insandır bütün.

Anlamı: Dış yüzüne bakarsan, insan gibi görünür. Hâl ve hareketlerini mantık açısından ele alırsan, baştan aşağı hayvandan farkı yoktur. Ben böylelerinin arz-ı endam ettiği piyasaya nasıl hakaret etmeyim. Düşünme yetenekleri çok sınırlı olan nicelerinin

tafraları, adamlık ölçüsü oluyor. İrfandan mahrum böyleleri; insan gibi yiyip içen hatta yazı da yazan esasen insanlık rolü oynayan mahlûklardır (Öztürk, 2009c).

3.3.4. Meseleleri Detaylı Araştırma

Mahir İz, ilmi titizliğe sahip biridir. Sağlam bir inanca sahip olmakla beraber Kur'an-ı Kerim ve sünnetin dışındaki metinlere peşin bir teslimiyetle değil, "acaba" ile yaklaşmıştır (Çimen, 1993; İsmail, 1974).

Mahir İz'in, bir ayetin farklı tefsir kaynaklarında nasıl ele alındığını veya bir hadisin sahlilik durumunu öğrenmek için öğrencilerini görevlendirip onlardan birkaç sayfalık bilgi istediğı olmuştur (Özdamar, 2017; Eraydın, 1975). Mahir İz, öğrencilerinden istediğı çalışmayı beklerken kendisi de konuyu araştırmıştır. Öğrencilerinden beklediğı ölçüde bir çalışma alamadığında ise üzölmüş ve tatmine ulaşacağı vakte kadar araştırmasını sürdürmüştür (Öztürk, 1999a).

Mahir İz'in meseleleri detaylı olarak araştırmasının bir örneğini yaşadığı ve sohbetinde anlattığı şu olayda görölebilir: Mahir İz, Mısır'da ilim tahsil edip, kitap yazmış âlimlerle görüşmektedir. Bir sohbette Mahir İz ile âlimler arasında zekât konusunda anlaşmazlık çıkmıştır. Mahir İz, "*Bir şey söylendiğinde onun ispatını isterim. Dedemizden böyle gördük demekle olmaz*" diyerek meselenin farklı kaynaklardan araştırılmasını istemiştir. Yapılan inceleme sonucunda Mahir İz'in görüşlerinin isabetli olduğı anlaşılmıştır (İz, 1974d).

Mahir İz; bir söze, bir kişiye bağılı kalınmamasını, o sahada başka kimlerin neler söyleyip yazdığına bakılmasını öğrencilerine tavsiye etmiştir. Mahir İz, fikrin ve görüşün bu yöntemle açılacağına işaret etmiştir (İz, 1974b). Mahir İz' e göre, bir konuyu çok yönlü araştırmak fikir genişlemesini tetikler ve ilim teşekköl eder. Çünkü Mahir İz için bir mesele ancak etraflica ve delilleriyle bilindiğı takdirde ancak ilimden söz edilebilir (İz, 1971a). Mahir İz yukarıda açıklanmaya çalışılan bahisle ilgili öğrencilere şu ikazlarda bulunmuştur: "*Medeniyet âlemi artık hezarfenlik dedikleri, her şeyden bir parça bilmek suretiyle, umumî malûmat sahibi olmaktan ayrılmış, ihtisas*

devrine girmiştir. Meselâ boyacılık sanayiinde, gelişmiş memleketlerde bilfarz kırmızı boya mütehassısı ayrıdır, yeşil boya mütehassısı ayrıdır” (İz, 1971b, s. 8).

Mahir İz’in hiçbir şeyin ne peşinen ret ne de peşinen kabul edileceğine dair takındığı tavır öğrencilerini de yansıtmıştır. Osman Öztürk, kendisine sirayet eden bir konuyu çok yönlü araştırma prensibini hocası Mahir İz ’den öğrendiğini belirtmiştir (Çimen,1993).

3.3.5. Farklı Öğrenme Ortamları Oluşturma

Mahir İz, eğitim faaliyetlerine okulda olduğu gibi okul dışında da devam etmiştir. Çalışmalarını okul, bina, sınıf, öğrenci sayısı gibi ölçütlerle sınırlandırmamıştır. Mahir İz’e göre eğitim, öğretmen ile öğrencinin bulunduğu her yerde yapılır. Mahir İz, bu düşüncesini “*Ben size çadırda bile en kaliteli eğitimi verebilirim. Siz bana yeter ki, hoca bulun hoca!*” sözleriyle ifade etmiştir (Öztürk, 2015, s.16).

Mahir İz, etrafında bulunan kişilere zamanın ve mekânın uygunluğuna göre sohbet veya ders yapmıştır. Bu sohbetin ilk sorularından biri ‘*’Sen ecdadının yazısıyla okuyup yazabiliyor musun?’*’ olmuştur. Eğer kişi bilmediğini söylerse Mahir İz, yanındaki bir öğrencisine para verip bir defter ve kalem almasını söylemiş ve hemen orada ilk derse başlamıştır. Sonrasında da o kişiyle okuldan bir öğrencisiymiş gibi ilgisini devam ettirmiştir (Özdamar, 2017, s. 162).

Mahir İz, öğretme için adeta fırsatlar aramaktadır. Ziya Kavakçı’nın Mahir İz ile olan bir anısı bu hususta açıklayıcı olabilir: Çarşıkapı Eğri Camii’nde küçük bir çocuğun Kur’an çalıştığını gördük. Hoca şefkâtle çocuğa bakıp yanına oturdu. Bana para verip defter, kalem, silgi almamı söyledi. Getirdiğim deftere yazdıklarını çocuğun devam ettirmesini, ilerleyen zamanda aynı gün ve saatte ya kendisinin ya da görevlendireceği bir kişinin gelip yazdıklarını kontrol edeceğini söyledi. Yaptığı doğru çalışmalar içinse çocuğa para vereceğini bildirdi. Çocuk mutlu oldu ve biz oradan ayrıldık (Özdamar, 2017).

Mahir İz'in sohbetlerinde notlar Osmanlı Türkçesiyle tutulmaktadır. Mahir İz, sohbetinde yeni gördüğü bir gencin Latin harfleriyle not tuttuğunu görünce yanına davet etmiş ve kısa bir tanışmanın ardından kendisine Osmanlı Türkçesini öğrenebileceğini söylemiştir. Genç, Avrupa yakasındaki bir kolejde lise okuduğunu ve sabah sekiz vapuruyla karşıya geçtiğini ifade etmiştir. Mahir İz, kendisinin sekiz otuz vapurunu kullandığını ancak sekiz vapuruna yetişebileceğini öğrenciye bildirmiştir. Konuşmanın sonunda Mahir İz ile liseli öğrenci sekiz vapurunda buluşmada karar kılmışlardır. Böylece iki yaka arasındaki yolculuk süresince vapurun alt katında Osmanlı Türkçesine çalışılmıştır (Bala, 2017).

Mahir İz'in gönlü gibi evi de öğrencilerine her zaman açıktır. Evi, bir eğitim yuvası gibi faaliyet göstermiştir. Ahmet Muhtar Büyükçınar, içlerinde Mustafa Uzun'un da bulunduğu on- on beş civarında bir öğrenci grubuna Osmanlı Türkçesini öğrenmeleri gerektiğini belirtmiş ve onları Mahir İz'e yönlendirmiştir. Öğrenciler topluca Mahir İz'in evine gitmiş ve Mahir İz tarafından ilgiyle karşılanıp ilk ders yapılmıştır. Ders bitiminde Mahir İz, *İstiklâl Marşı*'nın tamamının eski harflerle yazıp getirme ödevini vermiştir (Özdamar, 2017).

Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Mahir İz'e görevi sebebiyle çoğunlukla İstanbul dışında bulunduğundan sohbetlerine katılamadığını söylemiştir. Bu sebepten Mahir İz'e sohbet için ne zaman müsait olduğunu sorduğunda, "*Gönül sevdiklerini hep yanında görmek istiyor; Türk'ün kapısı her zaman misafire açıktır. İstedğin saatte gel, hatta gece yarısı bile*" cevabını almıştır (Abdulkadiroğlu, 1988, s. 32).

Mahir İz, ders vermek için her zaman öğrencinin gelmesini beklememiş, kimi zaman da kendisi öğrencilerinin yanına gitmiştir. Mahir İz, 1960 ile 1962 yılları arasında bazı çarşamba günleri o tarihlerde Fındıklı'da bulunan Yüksek İslam Enstitüsü'nden çıkıp Tophane'deki İlyas Çelebi Cami'ne gelip oradaki din görevlilerine Osmanlı Türkçesi dersi vermiştir. Bu derslerde ana metin olarak *Safahat*'i işlenmiştir. Mahir İz, hastalığının kendini hissettirdiği son yıllarda dahi Ahmet Muhtar Büyükçınar'la önemli konularda konuşmak için cuma günleri Suadiye'deki evinden Beşiktaş'a gelmiştir. Beşinci kattaki evin merdivenlerini hasta olmasına rağmen adımlamıştır (Özdamar, 2017).

Mahir İz'in yazları Emirgân, Arnavutköy, Beşiktaş, Yahya Efendi Dergâhı Camii, Kanlıca; kışları ise Erenköy gibi mekânlarda sohbet yapmıştır (Uzun, 2011). Bu sohbetler birer yaygın eğitim faaliyeti olarak düşünülebilir. Ancak Mahir İz'in sohbet adamlığı yönü şahsiyeti başlığında inceleneceğinden bu bölümde detaya girilmemiştir. Şunu diyebiliriz ki; Mahir İz ömrü boyunca sohbetlere büyük bir aşk ve azimle devam etmiştir. Kimseyi kırmadan ve bir mahviyet içinde insanlara yol gösterici olmuştur (Kutluoğlu, 2014).

Mahir İz, sadece İstanbul'un belirli mekânlarında düzenlediği sohbetlerle yetinmemiş Anadolu'nun birçok yerinde sohbet yapmış, konferanslar vermiştir (Uzun, 2017). Mahir İz'in bahsedilen konuşmalarının içeriğini örnekleme bakımından Mehmet Akif'in vefatının 25. Yıldönümü münasebetiyle Eminönü Talebe Lokali'ndeki konuşmasına yer verilmiştir:

Muhterem dinleyenlerim,

Yarım asırdan beri tedricen Türk Milletinin kalbinde tahtını kuran büyük milli şairimiz Merhum Mehmet Akif'in elemli ölümünün yıl dönümü dolayısıyla hatırasını ta'ziz etmek için toplanmış bulunuyoruz. Her geçen yıl onun fikir, sanat ve milli ruh bakımından ne kadar yüksek bir şahsiyet olduğunu daha canlı bir surette belirtmekte ve milletin kalbinde yaktığı nurlu muhabbet ateşi her yıl biraz daha kuvvetini, şa'şasını arttırmaktadır. Büyük Türk Milleti yeryüzünde yaşadıkça imanlı nabızlar bu aşk ile çarpacaktır. Millete mal ettiği en büyük eseri olan İstiklal Marşı ve onun nuru Hak olduğu için sönmiyecektir. Bunun bariz en büyük delili de marşın başında <<Sönmez>> kelimesinin kalbine ilham edilmiş olmasıdır.

İstiklâl Marşı millete mal olalı kırk yıl oldu. Bu müddet içinde zaman zaman bazı boğuk sesler güftesini tırmalamak istediler. Bestesi ayrı bir sanattır. Onun hakkında belki şu veya bu fikir öne sürülebilirdi. Fakat güfte, koca bir milletin ölüm kalım savaşının canlı bir tarihi, bir destanı idi. O, her kelimesi ile Hak istiyor ve Hakk'ı terennüm ediyordu. O, milletin ruhunun her zerresine sinmişti. Onu taşlamak, taşıyanının yalnız elini ve dilini değil, bütün varlığını felce uğrattı. Bedbaht! ona dokunma! eğer bu vatan ve bu millete nisbetin varsa, değil yalnız okunurken, adı bile anılırken kıyam et! ecdadına olsun, hürmeten susmayı bil! O büyük eser, seni bugün bu toprakta yaşatan şühedanın kanlarından alınan ilhamla yazılmıştır.

Biz bugün buradayız. Milletimizin şanlı ölüsünü tebcil ve safahat'ını incelemek için toplanmışız. Yaralı gönlüm beni bu hususta fazla konuşmama imkân vermiyor. Bu ciheti arkadaşlarıma bırakıyorum. Allah onu deryayı gufranına

gark etsin ve kıyamete kadar marşı terennüm edilsin. Onun büyük ruhunu hürmet ve şükranla, Fatihalarla selamlarım (İz, 1962, s. 90- 91).

3.3.6. Öğrenciyi Keşfetme

Mahir İz, öğrencilerini iyi gözlemleyerek onların ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerine rehberlik etmiştir. Her öğrenciden aynı başarıyı beklemek yerine öğrencinin iç dinamiklerini dikkate almıştır (Vural, 1974). Bu yönüyle Özdamar (2017)'a göre Mahir İz; bir insan değerlendirme uzmanı, öğrenciyi kabiliyeti doğrultusunda işlemeyi bilen bir eğitim ve öğretim sanatkârıdır.

Mahir İz'in öğrencilerin yeteneklerinden hareketle gelişimlerine katkı sunmak için yaptığı uygulamalar örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır:

Mahir İz, öğrencilerini meşreplerine uygun alanlara ve ilmî ortamlara yönlendirmiştir. Öğrenci musikiye meyilliyse onu musikişinaslarla, tarihe ilgi duyuyorsa tarihçilerle tanıştırmıştır. Mustafa Uzun, Mahir Hoca'nın bu girişimleri sayesinde psikoloji alanının önemli isimlerinden Erol Güngör ile tanıştıklarını belirtmiştir. Mustafa Uzun; bugün hat sanatının yetkin simalarından Uğur Derman'ın Necmettin Okyay ve Süheyl Ünver gibi isimlerle tanışmasında Mahir Hoca'nın etkili olduğunu söylemiştir (M. Uzun, kişisel iletişim, 17 Mayıs 2019). Nitekim Uğur Derman, *Ömrünün Bereketi 2* adlı eserinde Mahir İz'den hayatını yönlendiren kişi olarak söz etmiş ve eserini hocasına ithaf etmiştir (Derman, 2019).

Mahir İz, öğrencilerinin yazdıklarıyla yakından ilgilenmiş, yazı yazmaları hususunda önlerini açmaya çalışmıştır. Mahir İz, İstanbul İmam Hatip Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği ve müdürlük yaptığı dönemde (1958- 1959) kompozisyon sınavlarından dokuz, on gibi yüksek puanlar alan öğrencisi Mehmet Yahya Kutluoğlu'nu fark etmiştir. Mahir İz, Yahya Kutluoğlu'na *Yeni Sabah* gazetesine gidip gazetenin Yazı İşleri Müdürü Hakkı Devrim ve Yazar Nezihe Aras'la görüşmesini istemiştir. Mahir İz; Yahya Kutluoğlu'na gazetede yazı yazacağını söyleyince şaşkınlığını gizleyemeyen Yahya Kutluoğlu, bu işi beceremeyip kendilerini mahcup edeceğini söylemiştir. Mahir İz de, öğrencisine güvendiğini ve bu işin altından kalkabileceğini anlatıp şu tavsiyelerde bulunmuştur: “(...) *Bak Yahya! Ben sana*

öğreteyim. Yazacaklarını önce müsvedde olarak yaz. Sonra yazdıklarını bir güzel oku! Yanlış ya da düzgün olmayan cümlelerin varsa onları düzelt! Sonra müsveddeni temize çek ve yazını götür gazeteye ver! İşte yapacağın iş bu kadar basit'' (Kutluoğlu, 2013, s.91). Yahya Kutluoğlu, bu konuşmaların ardından gazeteye gidip ilgili kişilerle görüşmüştür. Gazetede çıkacak Ramazan köşesinde İstanbul'un din bilginlerinin hayatını yazması kendisinden istenmiştir. Yahya Kutluoğlu da gazetede 22 Mart 1958 tarihinde o dönemde İstanbul Müftüsü olan Ömer Nasuhi Bilmen 'in hayatını yazarak işe başlamıştır. Yahya Kutluoğlu'nun yazdıkları beğenilmiş ve Ramazan ayından sonra da gazetede çalışmasına devam etmesi istenmiştir. Bu yazılar, farklı ilave ve düzeltmelerle Yahya Kutluoğlu tarafından *Yolumuzu Aydınlatanlar* isimli iki ciltlik hacimli bir eserin yayın dünyasına kazandırılmasına vesile olmuştur.

Mahir İz, Sivas'ta öğretmenlik yapan mezun ettiği öğrencisi Selçuk Eraydın'ın Yüksek İslam Enstitüsü'ne asistan alımına başvurması için ikna etmiştir. Çünkü Mahir İz, öğrencisinin kabiliyetlerini bilmekte ve neleri başarabileceğini görebilmektedir. Selçuk Eraydın, Yüksek İslam Enstitüsü'nün ilk tasavvuf tarihi asistanı olmuştur (Demirci, 2016). Doçent unvanına sahip olan merhum Selçuk Eraydın; hem yetişmesine katkı sağladığı öğrencileriyle hem de ilmî çalışmalarıyla dikkat çeken bir akademisyendi (Çetin, 2015).

Mahir İz, gelecek vadeden öğrencilerinin üst düzeyde bir eğitim almaları için maddi anlamda da çaba sarf etmiştir. Mahir İz, bir öğrencisinin doktora eğitimi için yurt dışına gitmesini arzulamış bunun için vakıflar ve kişiler nezdinde girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimlerden sonuç alamayınca üzülmüştür. Ancak karamsar olmayıp arayışlarına devam etmiştir. Sonunda Mısır Valisi Abbas Hilmi Paşa'nın kızı Şevket Hanımefendi'nin desteğiyle mesele çözüme kavuşmuştur. Mahir İz'in yurt dışına gitmesine vesile olduğu öğrencisi profesörlük derecesine kadar yükselmiştir (Öztürk, 1999a).

Mahir İz'in yetenekli gördüğü öğrencilere yardım etmesiyle ilgili Mahmut Kaya, şunları aktarmıştır: Şehzâdebaşı Cami'nde imam olan Mahmut Kaya, camide kırk elli kişilik bir gruba ders verirken orada namaz kılmakta olan Mahir İz, bu grubun yanına gelir ve Mahmut Kaya'ya verdiği dersi tekrardan anlatmasını rica eder. Mahmut Kaya, hiç tanımadığı; ancak halinden İstanbul beyefendisi olduğu anlaşılan kişinin isteğini

kırmaz ve dersi ikinci bir kez anlatır. Ders bitiminde Mahmut Kaya'yı gözlerinden öpen Mahir İz, Mahmut Kaya'nın kim olduğunu ve eğitim seviyesini sorar. Kendisi hakkında bilgi veren Mahmut Kaya, ne ders okuttuğu kişilerin ne de kendisinin ilkokul diplomasının bile olmadığını söyler. Mahir İz, kendisinin İmam Hatip Okulu'nun müdürü olduğunu ve onlara açıktan kurs vermek şartıyla sınavla diploma verebileceklerini, sonrasında ilerlemek isteyenini eğitimi ilerletebileceğini söyler. Bu sayede yüzün üzerinde kişi dışardan sınavlara girerek ilkokul ve ortaokul diploması alır. Mahmut Kaya, bu olayı anlattıktan sonra şöyle demiştir: *“Mahir Hoca böylece büyük bir hayra vesile oldu. Eğer onunla tanışmasaydım, -ben bugün üniversitede anabilim dalı başkanıyım, bir kürsünün başındayım ve İslâmi Araştırmalar Merkezindeyim- bu seviyeye gelemezdim”* (Özdamar, 2017, s.155- 157).

3.3.7. Öğrenciye Cesaret Verme

Mahir İz, derslerinde ve ders dışı faaliyetlerinde öğrencilerini motive etmiştir. Mahir İz, derslerinde sık sık *“Siz bizi aşarak çok daha ileri noktalara ulaşacaksınız”* ifadesini sarf ederek öğrencilerine olan inancını dile getirmiştir (Özdamar, 2017, s.171). Mahir İz, sınıfta sorduğu sorulara cevap alamayınca sınıftan birilerinin bu soruyu mutlaka çözebileceğini söyleyerek öğrencilerini yüreklendirmeye çalışmıştır (Özdamar, 2017).

Mahir İz'in hangi teknik ve davranışlarla öğrencilerini cesaretlendirdiği ve yaptığı bu uygulamaların öğrencileri üzerindeki etkisi örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır:

Mahir İz'in derste öğrenciyi cesaretlendirmesine ilişkin Mahmut Özakkaş şunları anlatmıştır: Yüksek İslam Enstitüsü, 1964- 1965 eğitim öğretim yılında İslami Türk Edebiyatı dersinde Mahir İz tahtaya Namık Kemal'in *Hürriyet Kasidesi'*nden birkaç beyit yazmıştır. Ve *“safâ”* kelimesinin ne anlama geldiğini sormuştur. Bazı öğrenciler cevap vermiş ama verilen cevaplar onu tatmin etmemiştir. Mahir İz, öğrencileri cesaretlendirmek için soruyu bilene on numara vereceğini söylemiş, bu sözlerden güç alan Mahmut Özakkaş; kelimenin *“berrak, temiz”* anlamlarına geldiğini söylemiştir. Mahir İz, aldığı cevaptan hoşnut olmuş ve mananın böyle verileceğini

anlatmıştır. Mahmut Özakkaş'ı onurlandırmış ve memleketini sormuştur (Özakkaş, 1977).

Mahir İz, çevresinde yaşanan güzelliklerden son derece mutlu olmuş ve ona katkı sunmak, dâhil olmak için adeta mücadele etmiştir. Yüksek İslam Enstitüsü'nden Mahir İz'in öğrencisi olan Mustafa Öz, Mahir İz'e günümüzdeki Yıldız Teknik Üniversitesi'nin temelini oluşturan Yıldız Yüksek Teknik Okulu'ndaki öğrencilere ders vermeye gittiğinden, okulda bulunan mescitte dersler yapıp öğrencilerin sorularını cevapladığından söz etmiştir. Bundan hoşnut olan Mahir İz, öğrencisine maddi yardımda bulunmak istemiş ancak Mustafa Öz çekimser davranmıştır. Mahir İz ise “*Sen benim bu sevaba katılmamı istemiyor musun? Sen beni bu hasenattan mahrum mu etmek istiyorsun?*” diyerek karşı çıkmıştır. Ve Mahir İz, Mustafa Öz'e her gidişi için yedi buçuk lira para vermiştir (Özdamar, 2017, s. 89).

Mahir İz, öğrencilerinin sportif faaliyetlerde bulunmasından memnun olmuş, onları desteklemiştir. 1957- 1958 eğitim öğretim yılında İstanbul İmam Hatip Lisesi Müdürü Mahir İz 'den öğrencisi Selçuk Eraydın izin istemiştir. Mahir İz, iznin nedenini sorduğunda Selçuk Eraydın; güreşçi olduğunu ve güreş yarışmalarına katılmak için izin istediğini arz etmiştir. Bunun üzerine Mahir İz, maşallah çekmiş sonuçtan kendisini haberdar etmesini isteyerek Selçuk Eraydın'ı göndermiştir (Özdamar, 2017).

Mahir İz, Anadolu'nun farklı yerlerinde görev yapan öğrencileriyle irtibatını kesmemiştir. Yazdığı mektuplarla öğrencilerine metot öğretmiş, onlara hedef göstermiştir. Mahir İz'in Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun edip Gerede İmam Hatip Okulu'nda göreve başlayan öğrencisi Mustafa Öz'e yazdığı Özdamar (2017)'daki mektubunda şu satırları kaleme almıştır:

Aziz Sevgili Oğlum Mustafa Öz!

28 Şubat 1968

Şimdi sana gelelim. Aile durumunu bilmediğim için düşüncelerimi kesin olarak söyleyemiyorum. Eğer aile durumun askerlik esnasında seni sıkıntısız yaşatacak ise derhal askere gidip o vazifeni tamamlamalısın, ondan sonra dersin mahiyeti ne olursa olsun Enstitülerde açılacak olan asistanlık imtihanlarına girmelisin. Maksat sizlerin Enstitü câmiasına intisabınızdır. İlim de dava da ancak bu kaynaktan intişar edecektir. Bazı arkadaşlarınız, işittiğime göre, sevdikleri veya alâkadar oldukları derslerde asistanlık imtihanı açılmasını bekliyorlarmış. Bu

gün için o düşünce yersizdir. Bir an evvel kadroyu hakiki ehilleriyle doldurmak vazifemizdir. Eğer aile durumu senin bir müddet daha para biriktirmek bakımından vazifede devamını âmirse, o zaman çâresizdir, bekleyeceksiniz. (Süleyman) Uludağ zannediyorum Kastamonu'da, ona da yaz, harekete geçsin. Ve diğer arkadaşlarınız siz daha yakinen tanırırsınız. Bu meslek hizmet mesleğidir, feragat yoludur. Nasibler mukadderdir, onlar gelir, insan bulur; elverir ki biz yolunda olalım.

İmanına ve ameline ve kabiliyetine inandığınız arkadaşlarınızı ikaz ediniz!. İşimiz büyüktür ve çoktur. Kaybedecek zamanımız yoktur. Bilmem şu beyti size yazdırdım mı?

Hünerden addolunmaz def'aten pervâne- veş yanmak,

Hüner bezm- i hakikatle çerağ- ı rûşen olmaktır.

Yeniden dini telakkileri ele almak lazım geliyor. Her gün acı bir hakikatle daha karşılaşılıyor. Etraf çorak, sonra şirâze de kopuk, hülâsa, dedim ya, iş çok, Allah yardımcınız olsun. Gözlerinden öper, muvaffakiyetler ve afiyetler niyaz ederim (s.92).

3.3.8. Ödül- Ceza Uygulaması

Mahir İz, öğrencilerine büyük bir samimiyet ve yakınlık göstermiştir. Öğrencilerinin başarılarından sevinç duymuş ve öğrencilerini teşvik etmiştir. Öğrencilerinin gösterdiği başarıları daha ileri seviyelere taşımaları için onları maddi ve manevi olarak desteklemiştir (Timurtaş, 1974).

Mahir İz'in cezaya ilişkin uygulamaları ise şunlar olmuştur:

Mahir İz, kuruluşunda büyük gayretleri olan İslami Araştırmalar Vakfı'ndaki toplantıları kaçırmamış ve toplantılara hep vaktinden önce gitmiştir. Toplantılara geç gelenlere ceza olarak beraberlerinde baklava getirmeleri kararlaştırılmıştır. Geç kalmadığı için kendisi baklava alma durumunda kalmamıştır. Ancak Mahir İz, bir gün gelirken yanında baklava getirmiş ve şunları söylemiştir: "*Benim geç geleceğim yok. İyisi mi ben cezamı çekeyim.*" (Yardım, 2015, s. 259).

Mahir İz'in fizikî anlamda öğrenciye müdahalesi olarak Haydarpaşa Lisesi'nde yaşadığı bir olay örnek olarak gösterilebilir. Mahir İz'in Haydarpaşa Lisesi'nde görev yaptığı dönemde (1949- 1957) okulda külhanbeyi olarak tabir edilen öğrenciler

mevcuttur. Bu öğrenciler sınav esnasında kasaturayı çıkarıp masaya saplamakta böylece kitabı açıp hem kendisi hem de sınıf soruları cevaplamaktadır. Manzara karşısında dersin öğretmeni ise bir şey yapamamaktadır. Mahir İz'in dersinde bu türden davranışlar olmamakla birlikte dersinde külhanbeyi davranışlar sergileyen öğrenciye iki Osmanlı tokadı aşk ettiği kaydedilmiştir. Tokadın etkisiyle öğrenci bayılmıştır. Mahir İz'in ve sınıfın müdahalesiyle yangın kovalarındaki su öğrenciye boşaltılmak suretiyle öğrenci kendine gelmiştir (Öztürk, 2016).

3.3.9. Değerlendirme

Mahir İz'in derslerinde nasıl bir ölçme- değerlendirme yaptığıyla ilgili edinilen bilgiler onun İstanbul İmam Hatip Lisesi ve Yüksek İslam Enstitüsü dönemindeki öğretmenliğiyle sınırlıdır.

Mahir İz, tahtaya yazdığı bir veya birkaç beytin izahını öğrenciden istemek suretiyle sınavlarını yapmıştır (E. Işık, kişisel iletişim, 17 Ekim 2018). Mahir İz, soruları tahtaya yazdıktan sonra “*Zil çalınca mümessil kâğıtları toplayıp bana getirsin!*” deyip sınıftan ayrılmaktadır (Kutluoğlu, 2014, s. 381). Mahir İz'in sınavın yapıldığı sınıfı terk etmesinde öğrenciye güvenmesinin yanında öğrencilerin hâl ve davranışları da etkili olmuştur. Kutluoğlu (2013), İmam Hatip Okulu'ndaki öğrencilerle ilgili şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

Öğrencilerin çoğu hâfızdı. Bir kısmı da okula gelmeden önce özel olarak dinî eğitim almış, hatta icâzet (diploma) alanlar bile vardı. Öğrenciler, şimdiki öğrencilere nisbetle daha yaşlı başlı, olgun, ağırbaşlı, sabırlı, deneyimli, çalışkan ve başarılı durum ve davranışları ile öğretmenleri etkiliyor, onlara ümit ve itimat telkin ediyordu (...) O yazılı imtihanında kesinlikle kimse kopya çekmezdi. Sıfır alacağını bilse bile öğretmenin gösterdiği bu güveni hiç kimse kötüye kullanmaz ve kullanamazdı. Kullanacak olsa bile, yanındaki arkadaşı ve sınıf ona asla müsaade etmezdi (s. 128- 129).

Mahir İz'in yazılı sınavında sorduğu iki soruya ulaşılmıştır. Mahir Hoca, 11/ 12 / 1957 tarihli kompozisyon sınavında şu soruyu sormuştur:

Bir canlı izin varsa bu dünyada silinmez,
Ölsen seni sırtında taşır toprağın altı.

Bu beytin anlamını misallerle açıklayınız (Kutluoğlu, 2013, s. 192).

Mahir İz, 28/ 12/ 1957 tarihli kompozisyon sınavında da şu soruyu sormuştur:

Ekmeýen biçmedi bu mezrada elhasıl

Kime lâzım ise ekmek, ona lâzım ekmek.

Bu beytin anlamını sosyal hayata tatbik ederek açıklayınız (Kutluoğlu, 2013, s. 192).

3.4. Tutum ve Değerler

Öğretmenlik mesleğinin genel yeterliklerinde tutum ve değerlerin kapsamı; öğretmenlik mesleği genel tutum ve değerlerini içeren, öğrenciye yaklaşım, millî, manevi, evrensel değerler, iletişim ve iş birliği ile kişisel ve mesleki gelişim yeterlikleri olarak belirlenmiştir (MEB, 2017).

Mahir İz'in öğretmenlik uygulamalarındaki tutum ve değerler kısmında onun merhametli, adil, tevazu sahibi bir öğretmen duruşuyla öğrencilerine rol-model olması incelenmeye çalışılmıştır. Mahir İz'in mesleğine olan sevgisi, kendini geliştirme çalışmaları, öğrencileriyle olan ilişkileri ve iletişimi, Türkçeyi kurallarına uygun ve etkili biçimde kullanması ele alınmıştır. Mahir İz'in özellikle eğitim penceresinden Türkiye'nin ve dñyanın gelişimini takip ederek yeni eğitim kurumları kurma fikrine ve girişimlerine temas edilmiştir.

3.4.1. Merhametli Olma

Merhamet; kişinin bir insanın veya bir canlının karşılaştığı kötü durumdan üzüntü duyması, acıma hissi olarak tanımlanmıştır (TDK, 2011). Mahir İz'e göre herkes kendi ölçü ve imkânları doğrultusunda başkalarına yardım etmelidir (Yaz, 1970a). Evini bulamayan bir çocuğu evine götürmek bir yardımdır. Ancak yol soran kişiye yalan söylemek, ona yardımcı olmamak toplum düzenini yaralar (Yaz, 1970b).

Kişinin Allah' a, vicdanlara, eşine ve çocuklarına karşı sorumlu olduğunu hatırlatan Mahir İz, iyi yaşamak için, kendini ve etrafını yaşatmak için ne lazımsa o

tedbirlerin alınmasının görev olduğunu belirtmiştir. Çünkü Mahir İz, insanı başkasına yardımı olan kişi olarak tasavvur etmektedir (Abdulkadiroğlu, 1988). “*Birinin eline sarılırsan bak sarsılır mısın?*” diyerek de durumu özlü bir şekilde anlatmıştır (İz, 1974a).

Mahir İz, bu düşüncelerini sadece yazıyla ifade etmemiş hayatında da uygulayarak öğrencilerine örnek bir öğretmen olmuştur. Mahir İz; öğrencilerinin görüşü, duruşu ne olursa olsun onların dertleriyle dertlenmiştir. Dertlenmekle kalmamış, iyileştirmek için çareler aramıştır (Özdamar, 2017). Mahir İz’in merhametli yönü aşağıda örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır:

Mahir İz, Ramazan ayına denk gelen bir yaz tatilinde öğrencisi M. Ertuğrul Düzdağ’ı evinde misafir etmiş ve sahur vaktinde içinde kayısı hoşafı ve peynirli börek bulunan bir tepsiyle gelmek suretiyle misafirini sahura kaldırmıştır (Düzdağ, 2016).

Mahir İz, imamların kendilerini geliştirebilmeleri için onlara ücretsiz dersler vermiştir. Üsküdar Selimiye Cami İmam Hatibi Fahri Duran’ın da olduğu gruba çarşamba günleri Osmanlı Türkçesi dersi vermektedir. Devam eden bu derslerde Fahri Duran, bir çay sohbetinde “*Şimdi bu çayın yanında bir kara koyun kavurması olacaktı ki, tadı çıkacaktı. Fakat gel gör ki, doksan iki lira maaşla bu olmuyor*” deyince yerinden doğrulan Mahir İz, “*Git, mahallenin kasabını çağır gel oğlum!*” deyip itiraz kabul etmemiş ve gelen kasaba koyunun dört yüz lira olmasına rağmen beş yüz lira vermiştir. Mahir İz, ertesi gün ders verme günü olmadığı halde öğrencilerini yemek yerken görmek için gelmiş ve durumdan hoşnut olmuştur (Özdamar, 2017).

Mahir İz, sadece öğrencilerine karşı değil; herkese merhametle muamele etmiştir. Yakın çevresinde yardıma muhtaç olanların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmış, gazetede okuduğu bir yardım haberi üzerine yazılı olan adrese posta ile havale yapmış ve yardımları bir defaya mahsus olmamıştır. Mahir İz, bu davranışları sergilerken öğrencileri çoğunlukla yanında bulunduğundan onlara uygulamalı bir öğrenme fırsatı da sunmuştur (Öztürk, 1999a).

Osman Öztürk, hocası Mahir İz ile Bursa’da yaşadığı bir olaydan şöyle söz etmiştir: Bursa- Çekirge Murad Hüdavendigâr Cami’nde namaz kıldık. Mahir Hoca’nın dikkatini tek başına namaz kılan biri çekmişti. Bana dedi ki; “*Şu zat secdeye eğildiğinde ceketinin cebine şu parayı koyacaksın ve hemen uzaklaşacaksın.*” Hocam, bu bir

hünerdir, yapıp yapamayacağımı bilemiyorum. Hem başka tehlikesi de var; adamcağz beni yankesici zanner, namazını bozar, hırsız diye bağırır ve iş çıkar diyerek mazeret beyan ettimse de rahmetli kabul etmedi ve adeta yalvarırcasına, “ *Sen bu hayırlı işi yaparsın, bir şey olmaz*” dedi. Ben de başarıyla emrini yerine getirdim. O kadar memnun ve mahsus oldu ki, tarifi imkânsızdır (Öztürk, 1999b, s. 13).

3.4.2. İnsan Haklarını Gözetme

Mahir İz’in bir öğretmen olarak insan haklarına saygılı, öğrencilerine adaletle davranan yönü ele alınmadan önce onun adalet kavramına dair görüşlerine yer verilmiştir: Mahir İz’ e göre toplumları ayakta tutan adalettir. Toplum hayatı için mühim olan adalet olgusunu uygulayabilmek için kul hakkının düşünülmesi ve hayata geçirilmesi gerekmektedir (İz, 1971c).

Adalet duygusu yüksek, hak ve hukuka son derece riayet eden Mahir İz, hayat düsturunu şu şekilde açıklamıştır: “*Üzerimde başkasının hakkı var mı? Yapacağım iş Hakk’ın rızasına uyar mı? Bu düsturu hayatında tatbiki muvaffak olan mağfiret ve rahmetle müjdelenen zümreye namzetliğini koymuş olur. Üst tarafı sahibinin bileceği şeydir*” (İz, 2015, s. 496).

Mahir İz, öğretmenlik hayatında adalet duygusuyla hareket etmiştir. Bütün öğrencilerine hiçbir fark gözetmeksizin aynı alâkayı gösterdiğini açıklayan Mahir İz, öğrencilerinin hepsini memleket evladı olarak sevdiğini ve en iyi şekilde yetişmelerini istediğini belirtmiştir (İz, 2015).

Yüksek İslam Enstitüsü’ndeki derslerinde Mahir İz, bir işe adam alınacağı zaman sırasıyla şu üç esasa dikkat edilmesini söylemiş ve tahtaya yazmıştır: İşin ehli adam olacak, doğru adam olacak, Müslüman olacak. Maddeleri bu şekilde sıralayınca sınıftan bazı öğrenciler ilk şartın kişinin Müslüman olması gerektiğini ifade etmek suretiyle Mahir İz’e itiraz etmiştir. İtirazları dinleyen Mahir İz, şu cevabı vermiştir: “*Oğlum, dikkat edin biz işe adam arıyoruz. İş görülecek, cemiyetin işi yürüyecek. Önce*

ehliyet aranacak, bu vasıfta bulunanlar arasında doğru adam tercih edilecek. Bu iki vasfa sahip olanların arasından Müslüman adam o işin başına oturtulacak” (Özakkaş, 1974, s. 34).

Mahir İz, adaletten şaşma endişesiyle kimi zaman hakkından feragat etmiştir. Selçuk Eraydın’ın Yüksek İslam Enstitüsü’ne asistan olarak alınmasında cereyan eden hadise bu duruma örnek teşkil edebilir: Selçuk Eraydın, Yüksek İslam Enstitüsü’nden mezun olup Sivas’ta öğretmenlik görevine başlamıştır. Mahir İz ile mektuplaşmaktadır. Bu mektuplarda Mahir İz, Selçuk Eraydın’a Yüksek İslam Enstitüsü’ne asistan alınacağını ve kendisinin bu kadroya başvurmasını istemiştir. İlerleyen vakitlerde Mahir İz, yetenekli gördüğü öğrencisini alımlara müracaat etmesi noktasında ikna etmiştir. Selçuk Eraydın’ın gireceği sınava Mahir İz jüri olarak katılmamış, salonun bir köşesine çekilip beklemiştir. Sınav bitip sonuçlar açıklanacağı zaman Mahir İz, öğrencisinin yanına gelerek şunları söylemiştir: *“Ben seni kayırırım, adâletten ayrılırım endişesiyle imtihana bilhassa iştirak etmedim ama, o köşede de hep sen kazanasın diye dua etmeden de duramadım! Kazandın evlâdım, tebrik ederim”* (Özdamar, 2017, s. 41).

Mahir İz’in asistan alımında yaptığı uygulamanın muhatabı olan Selçuk Eraydın’ın da yıllar sonra benzeri bir davranış geliştirerek hocasının izinden gittiği görülmüştür. Yüksek İslam Enstitüsü hocalarından Selçuk Eraydın, 1976 yılındaki tasavvuf ve tarihi asistanlığı alımında asistan olmasını arzu ettiği öğrencisi H. Kâmil Yılmaz’ın sınav olduğu bilim jürisinde yer almıştır. Ancak enstitüye geçmesi için cesaretlendirdiği öğrencisine hiçbir şey sormamıştır. Soruları Necla Pekolcay ve Mustafa Tahralı yöneltmiş ve H. Kâmil Yılmaz zorlu sınavda başarılı olmuştur (Yılmaz, 2016).

3.4.3. Mesleğini Severek ve İsteyerek Yapma

Eraydın (1974)’a göre Mahir İz, hayatını öğrencilerine adanmış, onların yetişmeleri, her yönüyle gelişmeleri için bütün varlığıyla seferber olmuş bir şahsiyettir. Mahir İz, hayatında öğretmenliği daima ilk planda tutmuş ve diğer görevlerini de öğretmenliğinin yanında sürdürmüştür (Uzun, 2011).

Mahir İz, mesleğine olan derin sevgisini “*Kıyamet günü Rabb'im bana, kulum tekrar dünya hayatına geri dönecek olsan ne olmayı isterdin? Diye sorsa, öğretmen olmak isterdim Ya Rabbî derdim. Eğer Rabb'im bu soruyu bana bin kere soracak olsa, yine de öğretmen olmak isterdim, diye cevap verirdim*” sözleriyle dile getirmiştir (Bıyıklı, 2015, s. 33).

Ayrıca Mahir İz, mezar taşına sadece “muallim” yazdırılmasını istemiştir. Bu sebepten Mahir İz' in mezar taşına Uğur Derman tarafından celi ta'lik *Muallim Mahir İz* hatlı kitabe işlenmiştir (Uzun, 2015).

Mahir İz'in öğretmenlik yönü incelendiğinde onun meslek sevgisi yüksek bir öğretmen olmasının yanı sıra öğrencileri üzerinde etki gücü yüksek bir öğretmen oluşu da dikkate değerdir (Uzun, 2011). Ahmet Hamdi Tanpınar; cetlerimiz in inşa etmeyip ibadet ettiklerini, ısrarla maddeye geçmesini istedikleri bir ruh ve imanları olduğuna değinmiştir (Tanpınar, 2013). Tanpınar, bu bakışını her ne kadar sanatkâr- eser bağlamında kullanmış olsa da denilebilir ki Mahir İz'in öğretmenlik hayatı da bir ibadet neşvesinde sürmüştür. Nitekim Öztürk (1974)'ün tespitleri bu bağlamda ele alınabilir:

Türk maarif camiasının altmış senelik Mahir Hoca'sı, ikinci defa emekli olduğu 1971 senesine kadar, bir delikanlı şevk ve heyecanı içerisinde ders yapar, ihlâsla ve bütün aşk ve vecdiyle kendisini derse verirdi. Biz talebeleri, derslerinde hocamızın o derece heyecanlandığına şahid olurduk ki, hayatından endişe ederdik. Fakat bence bu îhlas mahsulü heyecandır ki hocam her talebesine tesir etmiş, kimi birinci, kimi ikinci, kimi daha sonraki senelerde kimi de hayata atıldıktan sonra hocaya rabt- ı kalb etmiş ve bütün samimiyeti ile teslim olmuştur (s. 7).

Mahir İz, öğrencilerini kendisinin çok sevdiği öğretmenlik mesleğini yapmaya teşvik etmiş ve öğrencilerinden öğretmen olanları duydukça da sevinmiştir. Mesleğe yeni başlayan genç öğretmenlere (öğrencilerine), “*Kaşlarını çatma, dişlerini gösterme. Eğer maaşının bereketlenmesini istiyorsan hiç elini sürmeden zekâtını ver*” diyerek ilk tavsiye ve uyarılarda bulunmuştur (Öztürk, 1999b, s. 12).

Koçu (1974)'ya göre saçının telinden, ayağının tırnağına kadar öğretmen olan Mahir İz, Emin Işık'a göre de günümüz öğretmenlerine “*mesleğini ve öğrencilerini sev*” parolasını aşılması bakımından örnek bir şahsiyettir (E.Işık, kişisel iletişim, 17 Ekim 2018).

3.4.4. Tevazu Sahibi Olma

Mahir İz, hiçbir haliyle övünmeyen, gururdan daima uzak kalmış örnek bir öğretmen ve şahsiyettir (Kaftangil, 1974).

Mahir İz'in tevazu sahibi bir öğretmen duruşu özellikle öğrencilerinin şahidi olduğu olay ve çıkarımlar örnek gösterilerek açıklanmaya çalışılmıştır:

Eraydın (1975)'a göre Mahir İz, övülmekten hoşlanmamaktadır. Mahir İz, övünüleceğini düşündüğü mevzuları açmamaya özen göstermiştir. Mehmet Akif Ersoy, Mahir İz'e hem hoca hem de dost olmuştur. Mehmet Akif ile Mahir İz'in mektuplaşmalarında aralarındaki samimiyet, dostluk ve güven kendini göstermektedir. Hatta Mehmet Akif, 23 Mayıs 1928 tarihli mektubunda Mahir İz'e “*İki Gözüm, Evlâdım, Mahir'im*” diye hitapta bulunmuştur (Derman, 1976, s.49). Mahir İz, Mehmet Akif ile bu denli dostluk kurmanın övgüye değer bir durum olduğunu düşündüğünden Mehmet Akif ile olan münasebetinden sohbetlerinde bahsetmemiştir (Güleç, 2016). Bu tespit ışığında Mahir İz'in İSAM' da bulunan sohbetlerine ait on altı saatlik ses kayıtlarında da Mahir İz'in Mehmet Akif'in şiirlerini çok defa okuduğu; ancak Mehmet Akif ile olan derin muhabbetinden söz etmediği görülmüştür.

Mahir İz, herhangi bir vesileyle ilgi oklarının kendi üzerinde toplandığını hissettiğinde gereken müdahaleyi yapmıştır. Öğrencileri de hocalarının mütevazı tavrını gözlemleyebilmişlerdir. Mahir İz, sohbetlerinde kendisini hayranlıkla dinleyen kimseleri görünce sözünü kesip: “*Ne o, yoksa siz bizi hoca mı zannettiniz. Zehebabennâs, bakıyennesnâs (insanlar gitti, maymunlar kaldı)*” dedikten sonra büyüüp yetiştiği devrin âlimlerinden bahsetmiştir (Çimen, 1993). Mahir İz, kimi sohbetlerinde de Mehmet Akif'in şu şiirini okuyarak öğrencilerine ve dinleyenlere asıl örnek alınması gerekeni göstermiştir:

Nevruz'a

İhtiyar amcanı dinler misin, oğlum, Nevruz?

Ne büyük söyle, ne çok söyle; yiğit işte gerek.

Lâfi bol, karnı geniş soyları taklîd etme;

Sözü sağlam, özü sağlam adam ol, ırkına çek (Ersoy, 2009, s. 466).

Mahir İz, ilmi sahada da bilgisine güvenip kibre kapılmamıştır. Kuvvetli bir dini tahsil gördüğü bilinen Mahir İz, resmi hocalık itibariyle “edebiyatçı” olarak tanındığından dini meselelerde hiçbir zaman iddialı olmamıştır (Uzun, 2015). Mahir İz, sohbetlerinde dinî hususlarda konuşurken kendini bir otorite olarak görmemiştir. Bilhassa sohbetlerinde bu durumu mesleğim bu değildi ama Allah sevk etti. Sarıgım yok başımda, icazetim yok cebimde ben bunları nasıl anlatayım, şeklinde beyan etmiştir (İz, 1974d).

Ali Alparslan’ın şahit olup yazıya geçirdiği bir olay bu bağlamda ele alınabilir: Mahir İz, *Tasavvuf* adlı eserini alanın önemli isimlerinden Abdulkaki Gölpınarlı ’ya takdim etmek istemiştir. Bunun için Ali Alparslan’dan ricada bulunmuştur. Ali Alparslan da Mahir İz’in bu isteğini geri çevirmemiştir. Mahir İz, takdim edilecek imzalı kitabını Ali Alparslan’ a verirken ona şu sözleri söylemiştir: “*Biz bu kitabı yazdık, elbette Gölpınarlı üstadımızın da bu husustaki bilgisi münakaşa edilmez. Biz bir boşluğu doldurmak istedik. Mesele budur. Bakalım Baki Bey ne der*” Ali Alparslan imzalı kitap ve bu sözlerle Abdulkaki Gölpınarlı’nın yanına gittiğinde Abdulkaki Gölpınarlı, kitabı öpüp başına koymuştur. İlerleyen zamanda da kitabı okuyup beğendiğini dile getirmiştir (Alparslan, 1975, s. 21). Osman Öztürk, Mahir İz’in bu yönüne işaret ederek onu, erbabınca takdir ve tebçil olunan ilmini belirttiikten sonra son derece tevazu ehlî biri olarak tanımlamıştır (Öztürk, 1975).

Mahir İz’in, dini alanda gösterdiği tevazuu edebî alanda da devam ettirdiği görülmektedir. Merhum İbnülemin Mahmud Kemal Bey, hazırladığı *Son Asır Türk Şairleri* adlı eseri için Mahir İz’den şiirlerini istemiştir. Ancak Mahir İz, kendi şiirlerinin edebiyat tarihine geçecek nitelikte bulmadığı için neşretmek istememiştir (Timurtaş, 1974). Mahir İz, bu olayı İz (2015)’de şu şekilde anlatmıştır:

Son Asır Türk Şâirleri’ne konmak üzere benden vaktiyle yazdığım şiirlerden örnekler istemişti. İhmâl ettim. Bir müddet sonra tekrar etti. Derme çatma yazılarımın isimim altında intişâlarını istemiyordum. Vaktiyle müstear isimlerle neşretmiştim. Üçüncü mülâkatta << Getirmedin mi? >> dedi, kızdı celallendi: << Şiir değil söz kırıntısı olmayacak yazıları kitaba geçirmek için tavsiyemelerle kapının önünde bekliyorlar, biz de sana yalvarıyoruz öyle mi?>> dedi. Ben de utandım. Maaamafih adımın harf sırası geçti unutturdum (s. 229).

Mahir İz, şiir birikimi olan bir kimse olmasına rağmen gösterişçi olmamıştır. Hatta Mehmet Akif'le tanıştıktan sonra şiirlerinin bir değer taşımadığını düşündüğü için şiirlerinden kolay kolay bahsetmemeyi tercih etmiştir (Öztürk, 1988).

Mahir İz hakkında yapılan okumalardan ve görüşmelerden edinilen kanaate göre Mahir İz, ehlî- i beytten olduğunu hiçbir zaman söylememiştir. Mahir İz'in en yakın talebeleri bile onun seyyîd olduğunu vefatından sonra öğrenmiştir (E. Işık, kişisel iletişim, 17 Ekim 2018). Ayrıca yakın öğrencilerinden Ziya Kavakçı'nın naklettiğine göre Mahir İz, ne gösterişli bir kabir ne de bir kitabe istemiştir (Kavakçı, 1975).

3.4.5. Kişisel ve Meslekî Yönden Kendisini Geliştirme

Selçuk Eraydın'a göre Mahir İz, parmakla gösterilecek bir âlimdir (Eraydın, 1975). Ancak Mahir İz, öğrencileri ve çevresi tarafından ilmine itimat edilen bir öğretmen olarak görülmesini ölçüt olarak görmemiştir. Ona göre esas olan kişinin o günün bilgisine sahip olarak kendini geliştirmesidir (İz, 1974c).

Öğrencilerinin gözünde Mahir İz; sadece ders anlatan bir öğretmen değil, hep öğrenme arzusu olan bir araştırmacıdır. Mustafa Uzun'a göre Mahir İz'in öğretmenlik hayatı hem öğretmek hem de öğrenmekle geçmiştir. Bu yüzden Mahir İz, Muallim Naci'ye ait olan şu beyti sık sık tekrarlamıştır:

Dersi bitmez bir debistân-ı hakayıktır cihan

Onda en kâmil muallimler sebak- handır bütün (Uzun, 2015, s. 119).

Anlamı: Bu dünya, dersi bitmeyen bir hakikatler mektebidir. Orada en yetişkin muallimler bile birer talebe gibidir.

Mahir İz'in, gerek meslekî gerekse de kişisel yönden kendini geliştirme çalışmalarını öğrencileri yakından görerek takdir etmiş ve hayretlerini gizleyememişlerdir. Mahir İz, hastalıktan yorgun düştüğü dönemde bile çeşitli alanlarda çalışmıştır. Bu çalışmalarla ilgili öğrencileri şunları anlatmıştır:

Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Mahir İz'i vefatından beş gün önce (04.07.1974) Emirgân'daki evinde ziyaret etmiştir. Abdulkerim Abdulkadiroğlu, bu ziyarete dair

edindiği izlenimleri Abdulkadiroğlu (1988)'da paylaşmıştır. Bu paylaşımlar Mahir İz'in gayretini açıklaması bakımından ele alınabilir:

Odaya girdiğimizde gözlerimin beni aldattığını sandım fakat gerçek gördüğüm gibiydi. Hocanın mülahham ve müşekkel bedeni âdetâ üçte bire inmişçesine erimiş, yatakta kaybolacak hale gelmişti. Değişmeyen tek şey heyecanı ve ona bağlı olarak sesinin tonu idi. "Nasılsınız?" diye sorulmasına bile izin vermiyor, durmadan gelecekte ve yapacaklarımızdan söz ediyordu. "Yarım saat önce gelmiş olsaydınız Avukat Kemâleddin Nomer oğlumuzla da görüşürdünüz. Her gün geliyor, üç- beş sayfa (Yılların İzi'nden) yazıyoruz. Ben söylüyorum; o, sağolsun dikte ediyor. Henüz ismi konmadı ama içinde iz bulunan bir isim olsun istiyorum, meselâ Yılların İzi olabilir demişti (s. 42).

Mahir İz, evladı gibi bildiği Osman Öztürk'e 27.07.1973 tarihinde Haydarpaşa Göğüs Cerrahisi Hastanesi'nde vasiyetnamesini yazmıştır. Kadınların erkeklere göre daha hassas olduğundan eşine söyleyemediklerini öğrencisine yazdığını ve vefatından sonra da bu yazdıklarını ailesine açıklamasını Osman Öztürk'ten istemiştir. Konu başlığı gereği adı geçen vasiyetnamenin son cümlesi Mahir İz'in çalışma, araştırma arzusunun hep diri olduğu görüşünü örnekleyebilir: "*Evliyaullah'dan Üveys ül Karni hakkında Sahih-i Müslümdeki Hadisler Tarikat-ı Furkaniyye zaviyyesinden sağ kalırsam tedkik edilecektir.*" (Öztürk, 1990, s. 24).

Mahir İz'in öğrencisi Uğur Derman'ın değerlendirmesine göre ilmiyle hiçbir zaman çağın dışında kalmayan hocasının kaidesi şu beyitte toplanmış gibidir:

"Sen çalış, sîneye sığmaz deme, âsâr- ulûm

Bir küçük âyînede aks-i semâ zâhir olur!" (Derman, 1975, s. 18).

3.4.6. Mazeretlere Sığınmama

Mahir İz, imanının ve karakterinin kuvvetiyle bildiği yoldan şaşmayan, tehlikeli de olsa istikâmetinden geri dönmeyen biridir (Alparslan, 1975; Göze, 1974). Öğrencisinin gözünde ise Mahir İz, hizmet ve tebliğ olarak yapılması icap eden şeyler için her zemine ve zamana göre formüller geliştirmiş, yapacağını yapmış bir öğretmendir (Öztürk, 1999a). Çünkü Mahir İz, öğrencilerine ümidi aşılıyarak yol ve hedef göstermiştir (Kabaklı, 1974).

Mahir İz, göreviyle ilgili olumsuzluklarla karşılaştığında pes etmemiş ve birtakım çıkış yolları bulmuştur. Yaşadığı zorluklara karşı geliştirdiği uygulamalar hayatından örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır:

Mahir İz, Millî Eğitim'den emekli olduktan sonra kendisine Yüksek İslam Enstitüsü'nde hocalık teklif edilmiştir. Mahir İz de bu görevi kabul ederek tasavvuf tarihi, hitâbet ve irşât derslerine girmiştir. Görev yaptığı dönemde 12 Mart 1971 muhtırası gerçekleşmiştir. Bu olay sonucu oluşan yeni hükûmet yetkilileri tarafından emekli olup da tekrardan çalışan hocalara tebligat yapılmıştır. Bu tebligatta hocalara maaş ödenmeden sene sonuna kadar derslerine devam edebileceklerini, aksi takdirde görevlerini bırakabilecekleri bildirilmiştir. Bu karar Mahir İz'e ulaşınca Mahir İz, eğitim- öğretim yılının yarısında olduğunu, müfredatı tamamlaması gerektiği için görevini bırakamayacağını ilgili makamlara arz etmiştir. Mahir İz, dönem sonuna kadar derslerini sürdürmüştür. Mahir İz; yetmiş altı yaşında olması, ücret almaması ve evinden üç araç değiştirerek okula ulaşması gibi sorunlara aldırış etmemiştir (Topçuoğlu, 2015).

Mahir İz, Yüksek İslam Enstitüsü'ndeki derslerine devam ederken bir kış vakti ayağı kayıp yere düşmüştür. Dirseği yere geldiğinden sol kolu büyük bir yara almıştır. Yaralı kolunu kendisine misafir olan Mahmut Özakkaş'a gösterirken "*Bak oğlum, eğer şu yarayı hanım görse kapıya red baltası asılır, benim Yüksek İslam Enstitüsündeki hocalığım biterdi*" demiştir (Özakkaş, 1977, s. 35). Açıkça görüldüğü gibi Mahir İz zor şartlara teslim olmadan ve heyecanını kaybetmeden öğrencilerine hizmeti bir borç bilmıştır (Kutluoğlu, 2013).

3.4.7. Türkçeyi Kurallarına Uygun ve Etkili Biçimde Kullanma

Mahir İz, baba ve anne tarafından âlim bir aileye mensuptur. Çocukluğundan itibaren özel hocalardan ders almıştır. Kadı bir babanın ve şeyhülislâm bir dayının sohbet meclislerinde yetişmiştir (Çimen, 1993). Mahir İz'in yukarıda işaret edilen ilmi bir havayı teneffüs etmesi onun dil gelişimine olumlu katkı sağlamış olabilir.

Mahir İz, güzel konuşan, harikulâde bir Türkçeye sahip olan bir şahsiyettir (Pekolcay, 1975). Oxford Üniversitesi'nden Dr. S. Skilliter, Mahir İz'in İstanbul Türkçesini çok güzel konuştuğunu öğrenmiş ve İstanbul'a gelmiştir. S. Skilliter'in

amacı İstanbul Türkçesini güzel bir şekilde kullanan bir beyefendi ve hanımefendi konuşmalarını örnekleyerek üniversitesindeki öğrencilerine dinlettirmektir. İstanbul Beyefendisi olarak Mahir İz'i ve bir İstanbul Hanımefendisi olarak da ablası Bihin Hanım'ı seçerek onları konuşturmuş ve teybe kaydetmiştir (Öztürk, 2016).

Mahir İz, Türkçeyi sadece kurallarına uygun bir şekilde kullanmakla yetinmemiştir. Aynı zamanda akıcı bir konuşmaya da sahiptir. Son derece etkileyici bir üslupla konuşan Mahir İz'i insanlar konu her ne olursa olsun hiç usanmadan dinlemişlerdir (D. Gürlek, kişisel iletişim, 27 Ocak 2019).

Mahir İz'in Türkçe konusundaki yetkinliği öğrencilerinde dile karşı bir farkındalık oluşturmuştur denilebilir. Emin Işık; Türkçenin sadece gündelik işlerimizi görmemize yarayan bir dil olmadığını, aksine Türkçenin bir edebiyat dili olduğunu hocası Mahir İz 'den öğrendiğini ifade etmiştir (E. Işık, kişisel iletişim, 17 Ekim 2018).

Alparslan (1975)'in belirttiğine göre Mahir İz, heyecanlı biri olduğundan toplantılarında ve konferanslarında da gür sesiyle dinleyicileri heyecanlandırmıştır. Konuşurken veya şiir okurken kelimelerin ifade ettiği manaları adeta yaşamaktadır. Yusuf Ziya Kavakçı, Mahir İz'in yüksek sesle ders verdiğini ve kendisiyle aynı tonda konuşan öğrenciden “*Oh, hayat varmış; bir nefes aldık*” diyerek hoşlandığını nakletmiştir (Kavakçı, 1975, s. 18).

Mahir İz 'in, Türkçeyi kurallarına uygun ve etkili bir şekilde kullanan bir öğretmen oluşunun yanında ele alınması gereken bir husus da onun dile olan hassasiyetidir. Mahir İz, bayrak ve dil unsurlarını aynı sembol ve mana içerisinde değerlendirmiştir. İz (1973)'e göre bayrak nasıl bir milleti temsil ediyorsa dil de aynı temsil gücüne sahiptir. Bu konuda toplumda gördüğü eksikliklere ve çözüm önerisine şöyle temas etmiştir:

Nasıl oluyor da Türkiye'de bir Türk vatandaşı ticarethanesinin ad korken millî hislerden uzaklaşıp kendi varlığını inkâra götüren yabancı bir kelimeyi ticarethanesine isim olarak takabiliyor. Bu arada bazı yazarlarımızı da suçlamak istiyorum. Yabancı bir dile âşına olan muharrirlerimiz hiç lüzumu olmadığı bir kelimenin Türkçesini aramak zahmetine katlanmadan uydum kalabalığına diyerek bir yabancı kelimeyi daha dile zorla sokmak gayretindedir. Çok acı olarak görüyoruz ki milliyetçi, vatanperver bildiğimiz ve herkesçe böyle tanınan bir kısım yazarlarımız derin bir gafletle lisanı uçuruma elleriyle sürüklüyorlar. Bu acı ve derin gafletten kendimizi kurtarmak için her fırsatta birbirimizi uyandıralım. Genç ve saf nesle kötü örnek olmayalım (s.3).

3.4.8. Her Öğrenciye İnsan ve Birey Olarak Değer Verme

Mahir İz, hem öğrencilerine hem de çevresine samimiyetle yaklaşmıştır. Pekolcay (1975)'a göre Mahir İz, öğrencilerinin sadece hocası olmayıp aynı zamanda onların hâmisî, babası olmuştur. Öztürk (1999b), Mahir İz'in öğrencilerine karşı fevkâlade alâkalı olduğunu bildirmiştir. Çavuşoğlu (1974)'nun değerlendirmesine göre Mahir İz, öğrencilerine öz evlât ilgisinin çok üstünde bir mucizevi alâka ve sevgi beslemiştir. Nitekim Mahir İz'e öğrencileri, niçin ailesinden daha fazla kendileriyle vakit geçirdiğini sorduklarında Mahir İz, Yıldırım (2017)'da yer alan şu cevabı vermiştir:

Sizler benim talebemsiniz evlâdım! Bir hoca için talebe, evlâddan daha evlâdır!.. En hayırlı vâris, talebedir!.. Evlâd, idealini suistimal edebilir ama talebe etmez!.. Senin amel-i salihini evlâddan ziyâde talebe devam ettirir. Allah muhafaza buyursun, evlâd hayırsız çıkabilir ama talebenin hayırsız çıkma ihtimali daha azdır, diyerek öğrencilerine bakışını ortaya koymuştu (s. 46).

Mahir İz'in, öğrencilerine insan ve birey olarak değer vermesi ve bunun öğrencilerindeki yansımaları farklı uygulamalarıyla açıklanmaya çalışılmıştır:

Mahir İz'in evi öğrencilerinin rahatlıkla girip çıkabilecekleri bir mekândır. Misafir öğrenciler; Mahir İz'in sıcak tavırlarından, eşinin ise ikram ettiği lezzetli tatlardan hoşnut olmuşlardır. Evin ziyaretçilerinden biri de Ertuğrul Düzdağ'dır. Ertuğrul Düzdağ, Haydarpaşa Lisesi'nden Mahir İz'in öğrencisidir. 1956-1957 eğitim öğretim yılının son günlerinde sınıf arkadaşı Onsekiz İsmail ile birlikte Mahir İz'in evine davet edilmiştir. Düzdağ (2016)'ın anlattıklarına göre Mahir İz, misafirlerini güler yüzle karşılamış, çeşitli ikramlarda bulunmuştur. Mahir İz, öğrencilerin hoşlanacağı şekilde kendi hatıralarını anlatmış, öğrencilerden aileleri hakkında bilgi almıştır. Bu ziyarette öğrencilerini daha da yakından tanıma fırsatı bulan Mahir İz, onların seviyelerini ölçmek için birtakım soru sormuştur. Misafirlerine haftada bir gelmelerini söyleyen Mahir İz, sohbet edip bazen Boğaz'a bazen de Adalar'a gezinti yapma teklifinde bulunmuştur. Ertuğrul Düzdağ, çocuk denilebilecek yaştaki misafirlerine altmış yaşının üzerindeki bir hocanın böylesine yakın ve samimi davranmasına hem sevinmiş hem de hayret etmiştir.

Mahir İz, öğrencilerini toplumda yer edindikleri statüleriyle anmıştır. Böylece öğrencilerine olduğu kadar onların bulunduğu mevkie de değer atfetmiştir. Osman Öztürk, doktorasını bitirdiği günlerde Mahir İz ile Karadeniz turuna çıkmıştır. Bu seyahatte yapılan sohbetlerde Mahir İz, Osman Öztürk'ü “Dr. Osman Öztürk” olarak tanıştığı kimselere takdim etmiştir. Osman Öztürk, buna lüzum olmadığını söylemesine rağmen Mahir İz söylemini değiştirmemiştir (Özdamar, 2017). Mahir İz'in İSAM'daki sohbetlerine ait ses kayıtlarında da benzer bir durumla karşılaşmıştır. Mahir İz, sohbetini dinlemeye gelenlere sadece ismiyle hitap etmemiştir. Mahir İz, “bey, beyefendi, oğlum, evladım” gibi hem saygı hem de samimiyet ifadesi taşıyan kelimeleri kişinin ismiyle birlikte kullanmıştır. Ayrıca sohbele sonradan dâhil olanları diğer dinleyicilere tanıtmış, onlara dualar edip muvaffakiyetler dilemiştir (İz, 1974f).

Mahir İz, öğrencilerine değer veren bir öğretmen olduğu gibi öğrencilerinin nazarında da kıymeti bilinen, bilinmeye çalışılan bir öğretmendir. Mahir İz'in Yüksek İslam Enstitüsü'nden öğrencisi olan Mahmut Özakkaş 'ın bir hatırası burada anılabilir:

Özakkaş, enstitüyü bitirip evlendiği takdirde eğer bir erkek evladı olursa adını Mahir koyacağını kararlaştırmıştır. Özakkaş, enstitüyü bitirip memleketi Kayseri'de göreve başlamıştır. Evlenmiş ve bir yıl sonra oğlu dünyaya gelmiştir. Babasının ve hocasının hakkını gözetken Özakkaş, oğlunun adını Mahmut Mahir koymuştur. Özakkaş, Mahir İz'e baba olduğunu şu şiirle bildirmek istemiştir:

Bil ki yılın bin dokuzyüz yetmiş
Vaktin ol saatin hem de yetmiş
Doğdu Mehmed- i Mahir ol gice
Doğdu saat on sekizi on geç
Aralığın yirmi altısı idi
Günümüz Cum'anın ertesidi
Mahir İz'in hem duasını ala

Özakkaş, yukarıdaki şiiri Mahir İz' e iletceği günlerde nasıl olduğunu bilemediği bir şekilde Mahir İz durumdan haberdar olmuş ve Özakkaş'a şu mektubu göndermiştir: “*Torunum Mehmed Mahir'in mehd-i âra-yı âlem-şuhûd olduğunu istibşar ettim. Cenab-ı Hak analı babalı ve muammer eylesin*” (Özakkaş, 1977, s. 35).

Öğrencilerine adeta bir baba edasıyla davranan Mahir İz, bu yaklaşımının semeresini hem sağlığında hem de vefatından sonra görmüştür. Çünkü Mahir İz; insana ve insanın hatırasına hürmeti yaşayarak öğrencilerine nakşetmiştir. Birçok öğrencisi Mahir İz'in vefatından sonra hocalarının ailesiyle muhabbetlerini devam ettirmiştir. Öğrencisi Selçuk Eraydın, Mahir İz'in vefatından sonra hocasının eşini hiç yalnız bırakmamış, devamlı olarak telefonla arayıp bir ihtiyaçlarının olup olmadığını sormuş, ziyaretlerine gitmiştir. Yoğunluktan dolayı on veya on beş gün arayamadığında ise “Çok ayıp oldu. Yüzüm yok aramaya” diyerek utana sıkıla telefon açtığı nakledilmiştir (Çetin, 2015, s. 63).

3.4.9. Etkili İletişim Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaya Özen Gösterme

Mahir İz, öğrencileriyle bağ kurma ve kurulan bağı kalıcı kılma hususundaki uygulamalarıyla örnek olan bir öğretmendir. Öztürk (1975)'e göre Mahir İz, öğrencilerini gözünün bebeği gibi kollamış, kendisi ile irtibatı kesmeyecek öğrenciler yetiştirmiştir.

Mektuplaşmaya önem veren Mahir İz, kendisine yazılan her mektuba muhakkak cevap vermiştir (Öztürk,1975). Nitekim Mahir İz'e öğrencileri “*Hocam, bu kadar mektuba nasıl yetişiyorsunuz? Biz size yazıyoruz. Siz bize cevap yazmak zorunda değilsiniz. Kendinizi yormayın*” şeklindeki ricalarına şöyle bir cevap vermiştir: “*Evladım, mektup yazmak selam vermeye benzer. Selam vermek sünnet, almak vaciptir. Siz bana mektup yazmakla selam vermiş oluyorsunuz. Benim size cevap yazmam vacip hükmündedir*” (Bıyıklı, 2015, s.33).

Mahir İz, mektup aracılığıyla eğitim ve rehberlik hizmeti yapmıştır. Mahir İz, Selçuk Eraydın ile mektuplaşmalarında Eraydın'ın gramer yanlışlarını düzeltmiştir. Kalpaklı (2005)'nin kaydettiğine göre Mehmet Çavuşoğlu, lise eğitiminden sonra babasının tavsiyesi üzerine İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur. Ancak akli ve gönlü edebiyattadır. Mahir İz, Çavuşoğlu'nun babasına mektup yazmış, oğlunun edebiyat fakültesine geçiş yapması için izin istemiştir. Alınan izin doğrultusunda Çavuşoğlu İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve

Edebiyatı Bölümü'ne geçiş yapmış ve Çavuşoğlu, edebiyat profesörlüğüne kadar yükselmiştir.

Mahir İz, muhtelif tarihlerde- bu tarihler hastalığının iyice kendini hissettirdiği zamanlardır- Abdulkadir Abdulkadiroğlu'na üç mektup yazmıştır. Edebî bir üslûpla kaleme alınan ve Abdulkadiroğlu (1988)'da yayınlanan mektuplar Mahir İz'in öğrencisine verdiği değeri ve iletişimde bulunma isteğini örneklemesi düşüncesiyle ilgili mektupların ilkinde (Ek 4)'te yer verilmiştir.

Mahir İz, yukarıda ortaya konulmaya çalışıldığı üzere öğrencileriyle daima irtibat halinde olmuştur. Vefatına yakın zamanlarda kendisini ziyarete giden Selçuk Eraydın'a "*Anlat bakalım ne havadis var*" diyerek öğrencilerinden ve çevresinden haberdar olmaya çalışmıştır (Özdamar, 2017, s.39).

3.4.10. Okulun Gelişimine Yönelik Faaliyetlere Aktif Olarak Katılma

Mahir İz, sadece sınıfta ders veren bir öğretmen değildir. Öğrencilerinin eğitim öğretim anlamında daha iyi seviyelere gelebilmeleri için imkânları değerlendirme çabası içerisinde olmuş bir öğretmendir. Bu sebeple okul dışı kurumlarla da öğrencilerini yetiştirmeye çalışmıştır. Mahir İz'in bu yönüne dikkat çeken Muhammed Tayyib Okiç, onun çeşitli ilim ve kültür oluşumlarının ya kurucusu ya da kurucuları arasında yer aldığını belirterek Mahir İz'i müteşebbis biri olarak değerlendirmiştir (Okiç,1975).

Mahir İz, imam hatip okullarının kurulması ve devam etmesinde önemli hizmetler üstlenen İlim Yayma Cemiyeti'nin ilim ve müşavere heyetinde yer almış ve bu kuruluşlarda heyet başkanlığı yapmıştır (Uzun, 2017).

Mahir İz, ABD'de düzenlenecek İslam Kongresi'ne gönderilecek bir kişi için kendisine müracaat edildiğini, seçilecek öğrencinin İngilizce bilmesi gerektiği şartını yerine getirecek bir öğrenci bulamadıklarından yakınmıştır. Mahir İz, hem İngilizceyi hem Arapçayı bilen yılda bir talebe olsun yetiştirebilmenin çarelerini aramış, bu amaçla zenginlerle işbirliğinin yapılmasını istemiştir (İz, 1974e). Mahir İz, İslamî ilimlerde uzmanların yetişip ilmî araştırmaların hızlanmasını arzuladığından İslami İlimler Araştırma Vakfı'nın kurulmasını sağlamıştır (Özdamar, 2017).

BÖLÜM 4. SONUÇ

4.1. Özet

Bu araştırmaya Mahir İz'in hayatı, eserleri ve öğretmen kimliği konu edinilmiştir. Araştırmanın amacı, Mahir İz şahsiyetinin özelliklerinin, eserlerinin öneminin, Mahir İz'i farklı kılan öğretmen davranışlarının ve onun günümüz öğretmenlerine hangi açılardan örnek olabileceğinin araştırılmasıdır. Uygulamalarıyla fark oluşturan öğretmenlerin tanınıp bilinmesi görevdeki öğretmenlere yaşantı zenginliği katabilme ve yeni formlarla geliştirip kendi uygulamalarında kullanabilme noktasında önemlidir.

Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın verileri belgesel tarama ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırmanın veri kaynaklarını Mahir İz' in eserleri, Mahir İz konulu görüşmeler ve hakkında yazılanlar oluşturmaktadır. Mahir İz' in İSAM' da bulunan sohbetlerine ait on altı saatlik ses kayıtları dinlenilerek notlar alınmıştır. Mahir İz'in vefatı dolayısıyla basında çıkan haberlere Beyazıt Devlet Kütüphanesi arşivindeki gazeteler taranarak ulaşılmıştır. Bunların yanı sıra Mahir İz' in öğrencilerinden Emin Işık, Yaşar Fersahoğlu, Mustafa Uzun ve Nihat Çeçen ile Mahir İz'in öğrencisi olmamış ancak hocayla tanışmış Dursun Gürlek ile Mahir İz konulu görüşme yapılmıştır. Görüşmede araştırmacı tarafından geliştirilen sorular kullanılmıştır.

Veriler alt başlık haline getirilerek çözümlenmiştir. Araştırmanın “muallimliği” bölümü Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2017 yılında yayınlanan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri çerçevesince belirlenen ana başlıklardan hareketle oluşturulmuştur.

Araştırma, Mahir İz hakkında yazılanlar ile araştırmacının hocanın öğrencilerinden ulaşılabildikleriyle sınırlıdır. Mahir İz hakkında ulaşılan bilgilerin onun gerçek kimliğini ortaya çıkarıcı olması varsayımından hareket edilmiştir.

Mahir İz, bilgisiyle öğrencilerine güven veren ve kendisini yenileme çabasında olan bir öğretmendir. Öğrencilerinin yeteneklerini keşfedebilmiş ve onu doğru bir

şekilde işleyebilmiştir. Öğrencilerine güvenmiş ve onlara cesaret aşılamıştır. Derslerinde soru sorulmasını istemiştir. Öğrencilerine yaparak ve yaşayarak öğrenme modelini uygulamıştır.

Mahir İz, 21. yüzyılın öğretmenlerine kadim medeniyetin öğretmene yüklediği derin mananın farkında olup mesuliyet hissiyle hareket etmesiyle, öğrencilerini sevmesi ve onlara adil davranmasıyla örnek olabilir.

4.2. Yargı

Mahir İz, insanın toplum halinde ve insanlara faydalı olarak yaşaması gerektiğini savunmuş ve kendisi de bunun gereğine uygun bir hayat sürmüştür. Bu bakımdan “amel-i salih” ve “zekât” konularını çok önemsemiştir. Hem öğrencilerine hem de çevresine karşı cömert davranmıştır. Bir maaşından başka geliri olmayan Mahir İz, maddi imkânlarını zorlayarak öğrencilerine destek olmuş, öğrencilerine bir iş yaptırdığında hiçbir zaman karşılıksız bırakmamıştır. Edepli ve kibar tavırlarıyla öğrencilerinin gözünde “İstanbul beyefendisi” diye vasıflandırılmıştır. Mahir İz, aynı zamanda babası Abdulhalim Efendi gibi zevk sahibidir. Ömrünün sonlarına kadar bir yaygın eğitim hizmeti denilebilecek sohbet faaliyetlerinde bulunmuştur.

Mahir İz’ in eserleri hakkında şunlar söylenebilir: Mahir İz ’in eserleri eğitim üzerine değildir. Ancak *Din ve Cemiyet* ile *Tasavvuf* adlı kitapları büyük çoğunlukla Yüksek İslam Enstitüsü’ndeki tasavvuf tarihi, hitâbet ve irşât derslerindeki notlarından oluşmaktadır. Adı geçen kitaplar bir anlamda Mahir İz’in ders materyalidir. Bu kitaplarda Mahir İz, meselelere ve kavramlara (zekât, hac, namaz, oruç, fakirlik) değişik açılardan yaklaşarak öğrencilerine farklı bir bakış kazandırmaya çalışmıştır. *Din ve Cemiyet* kitabında öğrencilerine Müslümanlığın sadece şahsî ibadetleri yerine getirmek olmadığını, yapılan ibadetlerin bir başka insana fayda sağlaması gerektiğini açıklamıştır. Böylece Mahir İz, *Din ve Cemiyet* kitabıyla öğrencilerine insanın önemini hatırlatmış, toplumsal bütünlüğün kıymetine vurgu yapmıştır. *Tasavvuf* adlı eseri ise bu alanda yazılan ilk ders kitabı olma özelliğini taşımaktadır. Tasavvufun ana hatlarıyla ele alındığı bu eser, öğrencilerin faydalanabileceği bir başvuru kitabıdır. *Yılların İzi* adlı hatıratında bir eğitimci gözüyle yaşadığı dönemi anlatmıştır. Mahir İz, prensip gereği

kendisinden bahsetmemeye gayret ettiğinden yakın talebeleri, hocalarını bu eserle daha yakından tanımıştır. Eserde dönemin önemli isimlerine ve unutulmaya yüz tutmuş ve tutması kuvvetle muhtemel birçok mısraa yer verilmiştir. Bu bakımdan eser özellikle kültür tarihine ilgi duyanlar için önem arz edebilir.

Mahir İz, görev yaptığı dönemin şartlarıyla değerlendirildiğinde farklı uygulamalar sergilediği görülmektedir. Mahir İz, öğretmenlikteki uygulamalarıyla öğrencileri üzerinde etkili olmakla beraber günümüzde dahi referans gösterilen örnek bir öğretmenlerden biridir. Mahir İz'i tespit edilebildiği kadarıyla farklı kılan başlıca uygulamaları şunlardır:

Mahir İz meslekî bilgi yeterlikleri ve uygulamaları açısından değerlendirildiğinde şunlar söylenebilir: Edebiyat, din, tasavvuf, Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesi bakımından donanımlı bir öğretmendir. Çocukluğundan itibaren dil, din ve edebiyat alanında önemli eserlerle tanışmış ve onlardan istifade etmiştir. Öğrencilerinin karşısına alanında yetkin bir öğretmen olarak çıkan Mahir İz, öğrencilerine ilmî bir güven vermiştir. İlmî hâkimiyetin yardımcı unsurlarından sayılabilecek hafıza gücüne sahip olan Mahir İz, altmış yıl öncesinde öğrendiği bilgileri çok net bir şekilde öğrencilerine aktarabilme yeteneğine sahip oluşuyla da adından söz ettirebilmiştir.

Mahir İz, meslekî beceri yeterlikleri ve uygulamaları bakımından ele alındığında şunlar söylenebilir: Mahir İz, eğitimde hiçbir öğrencinin kaybedilemeyeceğini savunarak onları yeteneklerine ve ilgi alanlarına göre yönlendirmiştir. Bu sayede birçok öğrencisi kabiliyetlerine uygun mesleklere yönelmiş ve alanlarında başarılı olmuşlardır. Selçuk Eraydın, Mehmet Çavuşoğlu, Osman Öztürk, Uğur Derman, Mahmut Kaya bunlardan birkaçıdır. Mahir İz, öğrencilerini çalıştıkları yerde ziyaret ederek yaptıkları güzel işlerde onlara cesaret aşlamıştır. Mahir İz, eğitim faaliyetlerini sadece okulda sürdürmemiş, onun için bir cami avlusu, bir çay bahçesi, bir vapur yolculuğunda ve boğaz gezintisinde geçen süre ders için bir fırsata dönüşmektedir. Mahir İz, okulda veya okul dışında anlattıklarıyla kalmayıp öğrencilerine bizzat uygulama fırsatı sunmuştur. Derslerinde yardımlaşma üzerinde önemle duran Mahir İz, birine yapacağı yardımı öğrencisine yaptırarak sürece öğrencilerini dâhil etme yoluna gitmiştir. Mahir İz, derslerinde ve sohbetlerinde bir konu hakkında söz söyleyebilmek için o konu hakkında

söylenmiş ve yazılmış ne varsa onlara bakılması gerektiğini tavsiye etmiş, kendisi de bu yolu takip etmiştir. Derslerinde şiire önem veren Mahir İz, şiir yoluyla derslerini işlemiştir. Derslerinde anlattığı konuyla ilgili mutlaka birkaç şiire, mısraa yer vererek öğrencilerinde edebiyata karşı bir ilgi uyandırmıştır.

Mahir İz, tutum ve değerler ile uygulamaları ele alındığında şunlar söylenebilir: Mahir İz, tevazu sahibi bir öğretmendir. Kendisini övmemiş, başkalarının da kendisini övmesine müsaade etmemiştir. Mahir İz'in birçok öğrencisi onun seyyîd olduğunu vefatından sonra öğrenmiştir. Kişisel ve mesleki yönden kendini geliştirme çabası içerisinde olmuştur. Hasta yatağında bile çevresindekilerle ilmî müzakerelerde bulunmuştur. Vefatından birkaç saat önce Osman Öztürk'ü aklına takılan bir konuya bakması için görevlendirmiştir. Mesleğini severek yapan Mahir İz, öğretmenlikten başka bir meslek düşünmemiştir. Dünyaya yeniden gelme imkânı olsa yine öğretmen olmayı seçeceğini belirtmiştir. Görevi boyunca mazeret kabul etmemiştir. Kendisinin başarıdan değil, ancak çalışmaktan sorumlu olduğunu belirtmiştir. Görev yaptığı okulları geliştirme ve iyileştirme çabası vermiştir. Okul haricinde öğrencilerin faydalanabileceği birçok kuruluşun oluşumunda görev almıştır. Mahir İz, hiçbir öğrencisi arasında ayırım yapmamış, onlara bir “baba” gibi muamele etmiştir. Özel okullarda da çalıştığı için Rum, Ermeni ve Musevî öğrencilerin öğretmeni olmuş ve onlar tarafından da sevilmiştir. Azınlık cemaatindeki bu öğrencilerin Mahir İz'e olan ilgilerini yıllar sonra bile kaybetmedikleri görülmektedir. Mahir İz'in öğrencilerine olan düşkünlüğünün bir göstergesi de vasiyetnamesini öğrencine yazması ve vefat ederken yanında refakâtçi olarak öğrencilerinin olması olabilir.

Sonuç olarak Mahir İz, günümüz öğretmenlerine şu açılardan örnek olabilir:

Kadim medeniyetin öğretmene yüklediği derin mananın farkında olup mesuliyet hissiyle hareket etmesiyle,

Mesleğini haz duyarak yapmasıyla,

Sözlerinin ve davranışlarının uyum içinde olmasıyla,

Merhamet sahibi oluşuyla,

Tevazu sahibi olmasıyla,

Sağlam bir bilgi birikimine sahip olmasıyla,
Bilgisiyle yetinmeyip kendini daima geliştirme çabası içerisinde olmasıyla,
Bir konu hakkında görüşünü beyan etmeden önce o konuda ciddi bir araştırma yapmasıyla,
Türkçeyi kurallarına uygun etkili bir biçimde kullanmasıyla,
Mazeret kabul etmeyip bir şey tamamen elde edilemezse ondan tamamen vazgeçilemez fikriyle hareket etmesiyle,
İlmî gelişmelerden haberdar olup ilim adamlarıyla iletişim halinde olmasıyla,
Derslerinde soru sorulmasını istemesiyle,
Ders yapmak için sınıf ortamını aramayıp ihtiyaç duyulan her yerde ders yapmasıyla,
Öğrencilerindeki yeteneği keşfedip onları doğru şekilde yönlendirebilmesiyle,
Öğrencilerini gereken yerde uyarıp gereken yerde de onure etmesiyle,
Öğrencilerine adaletli davranmasıyla,
Öğrencilerine güvenmesi ve onlara özgüven aşılmasıyla,
Öğrencilerinde estetik algıların oluşmasına rol model olmasıyla,
Öğrencilerini ilim sahibi kimselerle tanıştırmasıyla,
Mezun ettiği öğrencileriyle irtibatı kesmemesi ve onlarla dönemin iletişim araçlarını etkin kullanarak daima iletişim halinde olmasıyla.

Mahir İz' in, yukarıda sıralanan ve günümüz öğretmenlerine rol model olabileceği düşünülen özellikleriyle öğretmenlik uygulamalarına yer verilmiştir. Mahir İz, görev yaptığı dönemde öğrencilerinin hayatlarına yukarıda açıklanan uygulamalarla dokunmuştur. Bir öğrencinin bile hayatına dokunan öğretmenlerin mümkün mertebe araştırılması, bilinmesi öğretmenlere kendi davranışlarının boyutu hakkında fikir verebilir. Bu öğretmen davranışları ve yeterlikleri içinde bulunulan döneme ve şartlara göre yenilenecek öğretmenlerce değerlendirilebilir. Bu durum bir kartopuna benzetilebilir: Kartopu ilk yuvarlanmaya başladığında (a noktası) küçüktür. Aynı kartopu "b" noktasına geldiğinde biraz daha büyümüş olur. Hareketine devam edip "c",

“d” ve “e” noktalarına ulaştığında epey büyümüş olacak ve devamında da ihtimaldir ki bir çığa dönüşecektir. Açıkça görüldüğü gibi kartopu her noktada sahip olduğu birikime yenilerini ekleyerek ilerlemiş ve büyümüştür. Öğretmenler de (Cüceloğlu ve Erdoğan, 2013)’da işaret edilen “*bir can’a dokunan öğretmen*” lerin öğretmenlik davranışlarını araştırıp 21. yüzyılın öğretmenin sahip olması gereken yeterlikleri edinmeleriyle daha sağlam ve doğru bir yol alabilirler.

4.3. Öneriler

Mahir İz’ in çeşitli dergi ve gazetelerde eğitim üzerine yazdığı yazılar bir araya getirilerek yazarın eğitime nasıl temas ettiği ortaya çıkarılabilir.

Mahir İz’ in sohbetlerine ait ses kayıtları yazıya aktarılarak sohbetlerindeki eğitim metodu araştırılabilir.

Mahir İz ile aynı dönemde yaşamış alanında yetkin başka bir öğretmenin öğretmen davranışları incelenerek Mahir İz ile kıyaslanabilir.

Mahir İz’ in eğitimci tutumu eğitimde ahlâk ve etik bağlamında incelenebilir

Mahir İz ile ilgili bir sözlü tarih çalışması yapılabilir.

Mahir İz’in eserleri detaylı olarak incelenebilir.

Mahir İz’in basılmamış mektupları gün yüzüne çıkarılabilir.

EK'LER

Ek 1

Mahir İz Hoca Kimdir?

Maaşının zekâtını aldığı gün veren,

Bir misafir gelsin de ona i'zâz u ikramda bulunayım diye kulağı kapıda ve gözleri yolda olan,

Talebelerini gözünün bebeği gibi kollayan ve mezun olduktan sonra da alâkasını devam ettiren,

İmam- Hatib ve Yüksek İslâm Enstitüsü camiasına ayrı bir alâka gösteren,

Bir başkasına nasıl faydalı olabilirim diye geceleri uykularını yitiren,

Kur'an okurken ve dinlerken teslim-i ruh edene kadar Âyet-i Kerîmelerin esrarı ile meşgul olan,

Bulduğu bütün hey'et ve meclis müzakereleri dahil hayatı boyunca kimsenin kalbini kırmayan,

Kimseyi incitmeyen ve kimseden incinmeyen,

Dedikodu nedir bilmeyen,

Talebeleri ve dostlarının ikbali ile hayatının en mes'ud anlarını yaşayan,

Eski edebiyatımıza nazmı ile, nesri ile bütün ğavâmız ve incelikleri ile bihakkın vâkıf olan ve dîvan şiirini en güzel okuyan,

Herşeyin en güzeline ve en iyisine meraklı olan,

Yeni bir şey aldığında evvelce mevcûd olanı muhakkak tasadduk eden,

Yaşamasını bilmek ve sevmekle beraber dünyaya metelik vermeyen,

Bir memlekete gittiğinde, evvelâ o memleketin âlimlerini tesbit edip, sonra köyde dahi olsa onları ziyaret eden,

25 kuruşluk posta pulu dahi olsa kimseye yük olmamayı şîâr edinen,
80 yaşına kadar 18'lik delikanlı heyecan ve hareketini yitirmeyen,
Hakkı tebliğ ve tavsiyede mânia tanımayan,
Verdiği sözü hiç aksatmadan ve hakkıyla ifâ eden,
Herkesine mesleğine ve meşrebine göre hitap etmesini bilen,
Üzerine aldığı vazifeyi kış, kar ve fırtına demeksizin yerine getiren,
Bir kuruş maaş almaksızın 75 yaşında karda tipide Erenköy'den Bağlarbaşı'na Y. İslâm Enstitüsüne aylarca derse giden,
Yazın Boğaziçi'nde, kışın Erenköy'de umûma açık sohbetlerini her türlü güç şartlara rağmen bir vazife bilip aksatmadan yürüten,
Erbabınca takdir ve tebcîl olunan ilmine rağmen son derece tevâzu göstererek mahviyyetkârlığı düstûr edinen,
Mahallesinin bekçisine, postacısına maaş bağlayan,
Metrukâtının tek şey kalmaksızın infâkını vasiyyet eden,
Herhangi bir hayırlı hizmete muttali olduğunda derhâl teşvikkârlık vazifesini ihmal etmeyen, kötü bir yazı veya beyanata tesadüf ettiğinde de lâzım gelen cevabı en serî şekilde veren, yani emir bi'l- ma'ruf ve nehy an il-münkeri bütün hayatı boyunca terk etmeyen,
“Mem lem yeşkür'in-nâse lem yeşkür'illah” (insanlara teşekkür borcunu ödemeyen kimse Allah'a şükretmiş olmaz) diyerek en küçük ikramlara en büyük teşekkürle mukabele eden,
Kim yazarsa yazsın kendisine gelen her mektuba ve tebriğe “es- selâmu tatavvuun ve'r-reddu aleyhi farida” ibaresini tekrar ederek muhakkak cevap veren,
Her tanıştığı gence eski yazımızı bilip bilmediğini soran ve bilmiyorsa onu öğrenmenin en büyük bir millî vazife olduğunu, çünkü bütün mazî mefahirimizin ve kültürümüzün bu yazı ile tesbit edilmiş olduğunu anlatarak işin ehemmiyetine dikkati çeken ve derhal ilk dersi yapmağa sa'y eden,

Vefatından birkaç saat evvel, yanında bulunan bir zâta tefsir mes'elesi havâle eden,
Cenazesinde Türkiye'nin dört bucağından gelmiş binlerce genç bulunan,
Eserleri, makaleleri ve talebeleri ile İslâmî- fikrî sahada pekçok hizmetleri olan,
Osmanlılığın son mümessillerinden bir zât-ı sûtûde-sıfattır (Öztürk, 1975, s. 22-23).

Ek 2

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Haydarpaşa Göğüs Cerrahisi Hastanesi

27 Temmuz 1973 Cuma

Aziz evlâdım Osman ÖZTÜRK Bey,

Doğum ölünün elçisi imiş. Beşeriyet-i mü'minenin iki cihan saadeti Kur'ân-ı Kerim'imiz Resûl-i Ekrem Efendimiz (S.A.)'in ve bütün insanların mutlak öleceğini beyân buyurmaktadır. Kadınlar erkeklere nazaran daha hassas oldukları için hanıma söyleyemediğim için sana vasiyetlerimi yazıyorum. Şâyet burada veya daha sonra emr-i Hakk vâkî olursa bu vasiyyeti onlara okursun.

1. Hiç kimseye rahatsızlık vermemek üzere en yakın bir yere defn etsinler ve mezâr taşı dikmesinler.
2. Emirgân'da çalışma odasındaki kitap dolabımda etrafı Kaadî Tefsirli Kur'ân-ı Kerîm'in baştarafındaki cilt kapağı açılınca orada iki beşyüz liralık vardır. O para ile kiraeti düzgün ve mümkün ise Hâfız ve salih bir kişiye defnimin yedinci gecesi bir hâtim okutursunuz.
3. Metrûkâtımdan arapça kitapları Yüksek İslâm Enstitüsü talebesinden lâıyk ve ihtiyacı olanlara verirsiniz.
4. Diğer kitaplardan para edenleri satarsınız, bedelini Mihrinur Hanım (Zevcesi) benim adıma Selâmî Çeşme Câmi'ne verir.

5. Eski ve yeni bütün elbiselerim tasarrufu kendisine âit olmak üzere... bey oğullarımın emrine verirsiniz. İnandıkları ehline verirler. Ayakkabılarım kezâ o vasıta ile ehllilerine verilir. İç çamaşırlarını mendil, çorap, pijama vs. şeyleri bizim hanım ehllilerine versin. Başkasına verilmedik bana ait hiç bir şey kalmasın.

6. Fahir Bey (Kardeşi)in Shikago'dan getirip bana hediye ettiği üç kravattan sen beğendiğini alır diğer ikisini de ... ve ... beylere verirsin. Diğer kravatların hepsini ... ve ... beyler kanalıyla hakkı tasarruf kendilerine ait olmak üzere istedikleri ehllilerine verirler.

7. Diyanet İşleri'nin neşr ettiği ve benim redaksiyon heyeti başında bulunduğum üç cild Kur'an-ı Kerim Meâlîni aziz kardeşimiz ... beye hediyemdir, ona teslim edersiniz.

8. Cep veya büyük defterlerime gelince: Onlardan yalnız arapçaya ait olanları sen alırsın, diğerlerini ... beyoğlumun kütüphanesinde kalmak üzere sen aziz oğlum Ertuğrul Düздаğ okur ve dilediklerinizi istinsah edersiniz. Teşmîle lüzûm yoktur.

9. Sevgili oğlum Gündüz (damadı) ve yavrularımız Ahmed Abdülkerim ile Haldun Üstünele Kur'ân-ı Kerim ile bir ilm-i hâl kitabı Konyalı Belvıranlı veya Ahmed Hamdi Akseki'nin kitabı salih ve ehil birine mutlaka okutsun bu işle anneleri ... ve büyükanneleri ... İz Hanımlar yakından ilgilensinler. Cenâb-ı Hakk beni ve onları ve cümlemizi afv ümağfiret eylesin imândan ve ihlâsdan ayırmasın.

10. Mihrinur Hanım tekâut maaşını üç ayda bir aldığında ve senede bir evi kiraya verdiği zaman hiç kullnmadan ele geçenin %2,5'nu ehl-i kıbleden lâıyk olanlara verdikten sonra sarf etsin bunu asla ihmal etmesin. Ertesi seneye parası kalırsa ondan da ayrıca hayır yapsın. Oğlum Gündüz de önce zekâtını, namaz kılıp oruç tutanlara versin. Kazancından zekâtını öncevermediği paradan çocuğuna çoluğuna yedirmesin.

11. Tarikat-ı Furkaniyye (Kur'an yolu mânasına Hocamızın koyduğu bir isimdir)'nin zekât hakkındaki görüşünü "Havalân-ı Havl"i kaldırarak vermenin büyük faziletini her yerde her sana inanan kimselere telkîn etmeyi bütün hayatınca unutma.

Bütün bizi tanıyanlara selâm ve hürmetler Haklarını helâl etsinler. Hatırladıkça da Rabb-i Gâfur'dan rahmet niyâz etsinler. (Vesselâmu âlâ menittebealhudâ)

Mahir İz

Bismillahirrahmanirrahim

Vasiyyetnâme'ye ilâve:

1. Gece uyandım, "Sad Kelime-i Ali"den olduğunu hatırladığım (El mevtü resûlu'l-vilâde) cümleyi vecizesini ters ifade etmişim. Doğum değil ölüm vilâdetin gönderdiği elçidir.

2. Erenköyü'ndeki kitaplarımın arasında İmâm Kuşeyrî'ye âit İbrahim Bey nâmında bir zâtın bir doktora tezi vardır. O kitap oğlum ... 'ya hediyemdir. Kitaba şöyle bir göz gezdirdiğim zaman Hz. Risâlet Penah Efendimiz'in "Hirâ" dağındaki uzleti zühte delil olarak gösterilmiş halbuki Rasul-i Ekrem cihan şumûl büyük bir vazifeye hazırlıkta bulunmak için ilhâm ile orada bulunuyorlardı, hem bu hâl risâletten evveldi. Risâletten sonra böyel bir hâl vukû' bulmamaıştır. Mesnûn add edilemez. Sadât- ı Nakşiye'den Abdülhâlık Gucduvanî'nin "El- Halvetü fil Celveti" düstûru Tarîkat-ı Furkânîyye'nin taa kendisidir. Hz. İmam Kuşeyrinin ruhaniyetine sğınır, îtizâr eder ve Hakk'dan istiğfar ederim.

Kıyas-ı Enbiya'nın eski harflerle bende bir cildi var. O Ertuğrul Bey oğluma verilecektir.

Evliyauallah'dan Üveys ül Karnî hakkında Sahih-i Müslimdeki Hadisler Tarikat-ı Furkânîyyezâviyyesinden sağ kalırsam tedkik edilecektir. Mahir İz (Öztürk, 1990, s.25).

Ek 3

“Mahir İz” Üzerine Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşmenin Soruları

1. Mahir İz ile olan tanışmanızdan bahseder misiniz?
2. Mahir İz hangi yönüyle sizi etkilemiştir?

3. Mahir İz 'in yaşadığı dönemin eğitim uygulamaları dikkate alındığında onu farklı kılan öğretmen davranışları nelerdir?
4. Mahir İz, hangi yönleriyle günümüz öğretmenlerine örnek olabilir?

Ek 4

Birinci Mektup

Besmele

31 Mayıs 1973

Muhterem Abdulkerim Bey Kardeşim,

Merhum Halil Can Bey'in merkad-i gufrânındaki mülâkattan sonra eve döndüğüm zaman mektubunuzla mesrûrû'l- cinan oldum. Alâkanıza, zahmetlerinize, samimiyetinize ve bilhassa göstermiş olduğunuz ruhî yakınlığa teşekkürlerimi sunarım. Azîz olunuz. Cenab-ı Hak ma'aile sizi berhudâr ve bermurâd buyursun. Eltâf-ı Hakk'a nâzır vücuh-ı nâdıradan olduğunuz için hayır, varlığınızla tev'emdir.

Urfa müftüsü Halil Efendi hakkındaki malûmata bilhassa teşekkür ederim. Kaza müftüsü Ma'sûm Aydın Bey dediğiniz zât kaç yaşındadır? Acaba bizim talebeden, bize bağlı, Diyarbakır İmam- Hatip Okulu meslek dersi öğretmeni olan genç midir yoksa bir tesadüfle aynı isimde olan başka zât mıdır?

Üveys el- Karanî hakkında yaptığı küçük tedkiki imkan olursa ben de okuyup size iade etmek isterim.

İbraz ettiğiniz bu samimî alâkadan cesaret alarak sizden bir ricada bulunmak isterim. Düşündüm. Yurdun muhtelif taraflarında icazet almış veya kendini iyi yetiştirmiş bilgin ve müstahriç zevat bulunabilir. Bunları yakından tanımak, muharebe etmek suretiyle durumlarını öğrenmek ve buldukları yerlerde umumî kütüphaneler mevcutsa kendilerinden mahallen istifade etmek ve emeklerini de karşılamak suretiyle vakfa hizmetlerini sağlamak çok faydalı ve hayırlı olacaktır. Vazife seyahatlerinde İnşallah böylelerini tahkik edersiniz.

Bu mülâhazaya mebnî Halil Efendi'ye bir mektup yazarak bir tedkîk mevzûu gönderdim. Bakalım ne cevap gelecek? Bu hayırlı işe siz mütevassıt olduğunuz için ecrin büyüğü size ait olacaktır.

Tohum Mecmuası'na yazdığı bir yazıdan dolayı muharebe etmek ve sonra İstanbul'a gelerek vicahen de tanışmak mümkün olan galiba şimdi Tavşanlı Müftüsü olan Ramazan Arslanbaba da (merhum) o tarzda yetişmiş, resmî tahsîli tamamlamamış kıymetli gençlerdendir.

İnşaallah bu yaz sık sık Emirgân'a yolunuz düşer de bol bol sohbet müyesser olur. Fakat daha evvel 63 54 04'e telefon etmeniz emniyetli olur. En derin sevgi ve saygılarla gözlerinizden öper; sağlıklar, saadetler dilerim. Mahir İz (Abdulkadiroğlu, 1988, s. 33-34).

KAYNAKÇA

- Abdulkadiroğlu, A. (1988). *İzler İçinde Mahir İz*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alparslan, A. (1975). İnsan Mahir İz. *Tohum Dergisi*, 86 (8), 20-22.
- Bala, M. (2017, Mart). İz Bırakan Mahir İz. Erişim adresi: <https://www.altinoluk.com/yeni/iz-birakan-mahir-iz/> . (Erişim tarihi 02/06/2018).
- Beyatlı, Y. K. (2017). *Aziz İstanbul*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Bıyıklı, M. (2015). Alim Ve Muallim Mahir İz. *İstanbul Eğitim ve Kültür Dergisi*, (8), 32- 34.
- Canbey, M. (2017). “İrşad” a “Mahir” di Davada “İz” di. *Tohum Dergisi*, (157), 88- 89.
- Cüceloğlu, D. ve Erdoğan, İ. (2013). *Öğretmen Olmak Bir Can 'a Dokunmak*. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.
- Çelebioğlu, S. H. (1958). *Şeyh-ül İslam Erzurûmî Çelebîzade Hüseyin Hüsnü Efendi 'nin Hal Tercümesi*. İstanbul: Dizerkonca Matbaası.
- Çetin, Ç. (2015). *İz Bırakan Eğitimciler Selçuk Eraydın*. İstanbul: İgeder (İstanbul Gönüllü Eğitimciler Derneği).
- Cicioğlu, H. (2005). Türkiye Cumhuriyetinde Ortaöğretimin Gelişimi. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu (07- 09 Aralık 2005), 137- 173, Ankara.
- Cinisi, R. (2017). *Bir Devrin Hafızası*. İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- Çavuşoğlu, M. (1974, 12 Temmuz). Mahir İz Hoca'nın Vefatı Üzerine. *Orta Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Çavuşoğlu, M. (1975), Hocam Mahir Bey İçin. *Tohum Dergisi*, 86 (8), 8-14.
- Çimen, A. E. (1993), *Mahir İz*. İslâm Araştırmaları Merkezi Mahir İz Dosyası Arşivi (Envanter no. 92093), İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- Demirci, M. (2009). Mahir İz ve Tasavvuf. http://akademik.semazen.net/author_article_print.php?id=1394 adresinden alınmıştır (Erişim tarihi 30/10/2018).
- Derman, U. (1975). Mâhir Hoca'dan İzler. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 4 (1), 15-26.
- Derman, U. (1976). Mehmed Âkif' den Mektuplar. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 5 (1), 47- 50.
- Derman, U. (2019). *Ömrümün Bereketi: 2*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Dere, İ. (2013). *Cumhuriyet Halk Partisi'nden Demokrat Parti'ye Geçişte Din Eğitim Politikaları (1948- 1950)*. V. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi Kitabı, 2029- 2041, Çanakkale.
- Develioğlu, A. (1973). *Büyük İnsanlar Üçbin Türk Ve İslâm Müellif'i*. İstanbul: Yaylacık Matbaası.
- Düzdağ, M. E. (2016). *Yakın Tarihin İçinden*. İstanbul: Gonca Yayınevi.

- Eraydın, S. (1974). Hocamız Mahir İz'in Ardından. *Hareket Dergisi*, (104), 445-448.
- Eraydın, S. (1975). Mahir Hocanın Ardından. *Tohum Dergisi*, 86 (8), 24-28.
- Ergin, O. (1977). *Türkiye Maarif Tarihi*. Cilt 5. İstanbul: Eser Matbaası.
- Ersoy, M. Â. (2009). *Safahat*. İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.
- Göze, E. (1974, 26 Ağustos). Yanamadıklarımız. *Tercüman Gazetesi*, s. 5.
- Güleç, İ. (2016). *Dem Bu Dem Demlen Bu Demden Sahhaf İsmail Özdoğan'ın Hatıraları*. Sakarya: Sosyal Yayınları.
- Gündüz, M. (2018). *İstanbul'un 100 Eğitimcisi*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları.
- Işık, A. (2003). *Mahir İz Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- İsmail. H. (1974, 14 Temmuz). Gömülen Eser. *Yeni Asya Gazetesi*. s. 5.
- İz. M. (1962). Eminönü Talebe Lokalinde Edebiyat Muallimi Mahir İz'in Hitabesi. *Sebilürreşad Dergisi*, 331 (14), 90-91.
- İz. M. (1971a, 15 Ocak). İlim. *Diyanet Gazetesi*, s. 8.
- İz. M. (1971b, 15 Şubat). İlim 2. *Diyanet Gazetesi*, s. 8.
- İz. M. (1971c, 30 Ağustos). Kul Hakkı. *Diyanet Gazetesi*, s.8.
- İz. M. (1973). *Din ve Cemiyet*. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- İz. M. (1974a). *Mahir İz Sohbetleri 1*, (Kaset No. 01/ CD0722), İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İz. M. (1974b). *Mahir İz Sohbetleri 1*, (Kaset No. 04/ CD0722), İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İz. M. (1974c). *Mahir İz Sohbetleri 1*, (Kaset No. 05/ CD0722), İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İz. M. (1974d). *Mahir İz Sohbetleri 1*, (Kaset No. 08/ CD0722), İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İz. M. (1974e). *Mahir İz Sohbetleri 2*, (Kaset No. 10/ CD0723), İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İz. M. (1974f). *Mahir İz Sohbetleri 2*, (Kaset No. 13/ CD0723), İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İz. M. (1974g). *Mahir İz Sohbetleri 2*, (Kaset No. 15/ CD0723), İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İz. M. (1990). *Tasavvuf*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- İz. M. (2014). *Üstadım Mehmed Âkif*. İstanbul: Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları.
- İz. M. (2015). *Yılların İzi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kabaklı, A. (1974, 14 Temmuz). Mahir İz Hoca. *Tercüman*, s. 2.
- Kaftangil, İ. (1974, 03 Ağustos). Mahir İz Hoca'nın Arkasından. *Milli Gazete*, s. 6.
- Kalpaklı, M. (2005). Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, (25), 11- 21.
- Kandemir, Y. (2018). *Öğretmenlerimizle Başbaşa*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kara, M. (1999). *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karaçam, İ. (2015). *Kur'ân Kursundan İlahiyat'a Din Hizmetinde Bir Ömür Hâtıralar*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Karakök, T. (2011). Menderes Dönemi'nde (1950- 1960) Türkiye'de Eğitim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (2), 89- 97.
- Kavakçı, Y. Z. (1975). Mâhir Hocamız. *Tohum Dergisi*, 86 (8), 17- 19.
- Koçu, R. E. (1974, 31 Ağustos). Mahir İz. *Tercüman*, s. 6.
- Kutluoğlu, Y. (2014). *Yolumuzu Aydınlatanlar*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2015). *Medeniyet Köprüsü Beş Şehirli*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (2017). https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENL_YK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf adresinden alınmıştır (Erişim tarihi 12/09/2018).
- Okiç, A. T. (1975). Merhum Abdullah Mahir İz Bey. *Tohum Dergisi*, 86 (8), 5- 8.
- Oktay, A. (2005). *Cumhuriyet Döneminde Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi: Tarihsel Gelişim Ve Günümüzdeki Durum*. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu Kitabı (07- 09 Aralık 2005), 61- 77, Ankara.
- Okur, M. (2005). Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli ve Modern Bir Eğitim Sistemi Oluşturma Çabaları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (5), 200-217.
- Özakkaş, M. (1977). Hatıralarla Yaşayan Mahir İz. *Nesil Dergisi*, 1 (10), 32- 35.
- Özdamar, M. (2017). *Mahir İz Hoca*. İstanbul: Kırkkandil Yayınevi.
- Öztürk, O. (1974, 17 Temmuz). Hocam Mahir İz Beyefendi. *Milli Gazete*, s. 2.
- Öztürk, O. (1975). Mahir İz Hoca Kimdir. *Tohum Dergisi*, 86 (8), 22- 24.
- Öztürk, O. (1988). İslami Edebiyatın Unutulmaz Üstadı Mahir İz Hoca. *İslâmî Edebiyat Dergisi*, 41-43.
- Öztürk, O. (1990). Hocam Mahir İz Beyefendi Hakkında. *İslâmî Edebiyat Dergisi*, (1), 23- 25.
- Öztürk, O. (1999a). Hatıralarımla Bir Osmanlı Efendisi Mahir İz Hoca. *İslâmî Edebiyat Dergisi*, 31, 3-5.
- Öztürk, O. (1999b). Hatıralarımla Örnek Şahsiyetler Kervanı- (2) Mâhir Hoca. *İslâmî Edebiyat Dergisi*, 29, 11- 13.
- Öztürk, O. (2008). Mahir Hoca'nın Edebi Şahsiyeti. *İslâmî Edebiyat Dergisi*, 44, 6- 8.
- Öztürk, O. (2009a). Mahir İz Hoca'nın Edebî Şahsiyeti. *İslâmî Edebiyat Dergisi*, 45, 8- 9.
- Öztürk, O. (2009b). Mahir Hoca'nın Edebî Şahsiyeti (3). *İslâmî Edebiyat Dergisi*, 46, 4- 5.
- Öztürk, O. (2009c). Mahir Hoca'nın Edebî Şahsiyeti (4). *İslâmî Edebiyat Dergisi*, 47, 4-5.

- Öztürk, O. (2010a). Mahir Hoca'nın Edebî Şahsiyeti (6). *İslâmi Edebiyat Dergisi*, 49, 4-5.
- Öztürk, O. (2010b). Mahir Hoca Sohbetleri. *İslâmi Edebiyat Dergisi*, 52, 4- 7.
- Öztürk, O. (2011). Mahir Hoca Sohbetleri (2). *İslâmi Edebiyat Dergisi*, 54, 4- 5.
- Öztürk, O. (2015). *Hocalık Sanattır*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Öztürk, O. (2016). Mahir İz Söyleşisi.
https://www.youtube.com/watch?v=rMu1L_MGg64 adresinden alınmıştır (Erişim tarihi 20/05/2018).
- Pekolcay, N. (1975). Mâhir Hocanın Ardından. *Tohum Dergisi*, 86 (8), 30-31.
- Timurtaş, F. K. (1974, 16 Temmuz). Mahir İz Hoca. *Orta Doğu Gazetesi*, s. 2.
- Tangülü, Z. (2012). Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 10 (2), 389- 410.
- Tanpınar, A. H. (2013). *Beş Şehir*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Topçu, N. (2016a). *Kültür ve Medeniyet*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Topçu, N. (2016b). *Yarıncı Türkiye*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Topçuoğlu, İ. (2005). *Mâhir İz' in Hayatı, Eserleri ve Muallimliği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkoğlu, A. (2005). *Cumhuriyet Döneminde İlköğretimin Gelişimi*. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu Kitabı (07- 09 Aralık 2005), 77- 97, Ankara.
- Uzun, M. (2001). İz, Abdullah Mahir İz. *Türkiye Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt 23, 501-503.
- Uzun, M. (2006). Entelektüel Derviş Mahir İz.
<http://www.feyzdergisi.com/icerik/2283/mahir-iz-hocanin-ardindan.html> adresinden alınmıştır (Erişim tarihi 07/05/2018).
- Uzun, M. (2011). *Mahir İz*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Uzun, M. (2015). “İstanbul/Üsküdar Medeniyetinden Etkin Bir İz: Muallim Abdullah Mahir İz”. *Medeniyet Köprüsü Beş Şehirli*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Uzun, M. (2017). *Mehmed Akif Ersoy'un Talebesi Abdullah Mahir İz Hocamız*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Vural, E. (1974, 21 Temmuz). Mahir Hocanın İzleri. *Tercüman Gazetesi*, s. 2.
- Yardım, M. N. (2015). *Edebiyatımızın Gülüyüzü*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Yaz, N. (1970a, 30 Kasım). Hüsn- i Muamaele. *Diyanet Gazetesi*, s. 8- 9.
- Yaz, N. (1970b, 15 Aralık). Teavün (Yardımlaşma). *Diyanet Gazetesi*, s. 8- 9.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, T. (2017). *Mahir İz*. İstanbul: Önder Basım.
- Yılmaz, H. K. (2016). *Hocamız Selçuk Eraydın*. İstanbul: Erkam Yayınları.

